

XVI Jornada del Consell Català del Moviment Europeu

(Palau del Parlament, 29 de gener de 2007)

El vicepresident primer

Bon dia.

Senyores i senyors, permetin-me en primer lloc que doni una informació de caràcter pràctic, i és que, per a la traducció simultània –no sé si tots vostès tenen targeta aquí davant–, al canal 1 es retransmet en català, al 2, en espanyol, i al 3, en francès, per a la seva informació.

Molt honorable president, senyor ambaixador, *señor secretario de Estado*, digníssimes autoritats que ens acompanyen avui aquí, senyor rector, senyora secretària de la Unió Europea, permetin-me donar-los la benvinguda en nom del Parlament de Catalunya, i en nom propi, a aquesta XVI Jornada del Consell Català del Moviment Europeu. Vull agrair especialment al Consell Català i al seu president, Joaquim Llimona, que hagin escollit de nou la seu del Parlament per acollir aquesta edició.

I vull donar les gràcies especialment al president Pujol per acompanyar-nos avui. No cal recordar com el president Pujol ha contribuït, des de la seva vocació europeista i el seu esforç, a donar a conèixer el país a la resta del món.

Aprofito també l'ocasió per expressar la satisfacció que representa per a la cambra poder comptar amb un conjunt de personalitats tan vinculades a Europa i a la Unió Europea, i a una associació, el Consell Català, que aviat farà seixanta anys que treballa en la defensa de l'europeisme a Catalunya.

Aquesta XVI Jornada del Consell Català, que porta per títol "Del Tractat de Roma als nostres dies" se'ns revela com una oportunitat per establir, en

clau retrospectiva, el que han significat aquests cinquanta anys en la història d'Europa i, també, haurà de permetre'ns donar algunes respostes als nous reptes que el futur prescriu a la Unió Europea.

La Unió, que avui aplega vint-i-set països, va començar a fer camí el març del 1957 amb només sis: Alemanya, França, Itàlia, Bèlgica, Holanda i Luxemburg. La signatura dels tractats de Roma va consolidar la creença que, més enllà de la posada en comú de col·laboracions puntuals, importants, com la Comunitat Econòmica del Carbó i de l'Acer, existia un esperit europeista entre els països signants que calia canalitzar en tractats de cooperació més extensos.

Amb la signatura d'aquells tractats es posà de manifest que l'èxit dels estats europeus vindria de la mà de la cooperació i no pas de la destrucció mútua, com van ser els primers cinquanta anys, o bona part dels primers cinquanta anys, del segle XX.

En aquestes cinc dècades a Europa s'han produït molts canvis. Avui els ciutadans europeus formem part d'un mercat comú que ens està permetent a tots de créixer plegats i de gaudir d'una era de prosperitat sense precedents. També, des de començaments d'aquest segle, molts europeus fem les nostres transaccions amb una moneda única, l'euro, que ara també fa cinc anys que vam posar en circulació.

Espanya veu en aquests anys una part important del seu creixement a la Unió Europea, i també ha engendrat un sòlid sentiment europeista més enllà dels interessos Propis; un sentiment que va quedar reflectit en el suport afirmatiu en el darrer referèndum, de ratificació del tractat constitucional, i en la cimera que tot just acaba de tenir lloc a Madrid, de la mà del secretari d'Estat que avui ens acompanya, el senyor Alberto Navarro.

Les regions i nacionalitats europees han vist incrementada la participació en les institucions comunitàries, probablement no suficientment, però l'han vist incrementada. L'any passat, en aquestes mateixes jornades, vàrem expressar la necessitat d'augmentar aquesta participació. I és cert que avui Catalunya veu complertes algunes demandes, com la de poder participar als consells de la Unió o la de poder-se adreçar al Parlament Europeu en català.

Unes inquietuds de què, per cert, s'ha fet ressò també el nou Estatut de Catalunya, amb avenços notables, com l'establiment d'una delegació de la Generalitat davant la Unió Europea; la participació del Parlament en el control del principi de subsidiarietat per a les competències que afecten de manera exclusiva Catalunya, o l'accés, per mitjà de la legislació pertinent, de la Generalitat al Tribunal de Justícia de la Unió.

Recordem, vull recordar finalment, que la normativa comunitària ha permès també una progressiva regulació d'àspects tan importants com medi ambient, salut pública o els drets dels consumidors.

Però, malgrat tots aquestes avenços, actualment hi ha una percepció generalitzada que la Unió Europea està en crisi. La no-ratificació del tractat constitucional per França o Holanda ha fet augmentar aquesta percepció. I la darrera ampliació, que ha permès l'accés a la Unió de dos països, Romania i Bulgària, amb nivells de renda molt baixos, segurament tampoc no ha contribuït a l'eurooptimisme.

L'ampliació, a més, ha obert un debat sobre la governabilitat i l'operativitat de la Unió a vint-i-set països. Alguns afirmen que el que es dedueix d'aquestes problemàtiques és que la Unió pateix una crisi d'identitat. Les estadístiques en són reveladores. Un 54 per cent dels ciutadans europeus creu que la seva veu no compta a la Unió Europea i un 45 per cent dels joves espanyols es defineix com a euroescèptic, segons les darreres

enquestes del CIS. Tots sabem que sense prou legitimitat les institucions no poden funcionar correctament.

És important, doncs, que els ciutadans creguin en els projectes col·lectius que encapçalen els seus governants, i per això cal que s'hi sentin identificats i representats.

Aquest, òbviament, no és un repte menor. La presidència alemanya de la Unió crec que vol o haurà de fixar-se l'objectiu d'impulsar, a més de polítiques d'entitat pròpia, polítiques que responguin a aquestes demandes socials.

En aquest sentit, en el doble sentit, és urgent consolidar una política energètica comuna que acabi amb la dependència exterior; cal perfilar una política immigratòria integrada i una cooperació econòmica que faci d'Europa un paradigma de creixement econòmic i benestar social i, naturalment, perquè puguem ser escoltats al món, la Unió ha de ser un actor internacional amb una sola veu.

La Unió Europea no ha de renunciar a ser la bandera de la democràcia, els drets humans o la justícia social. Tots són valors que ens uneixen en la nostra diversitat. De la mateixa manera, ha de poder donar sortida al tractat constitucional i saber explicar a la ciutadania els avantatges de l'ampliació.

També ha de posar fi a la inseguretat i a la precarietat laboral perquè aquests són problemes, són els problemes que més preocupen els ciutadans europeus. I ha d'afrontar tots aquests aspectes amb eficàcia i resolució, perquè només si els ciutadans percebem que la Unió ens pot reportar benestar, podem sentir-nos plenament representats i identificats amb el projecte europeu.

Sens dubte, cohesionar Europa sota el paraigües d'uns valors comuns, millorar l'arquitectura institucional de la Unió o fer front a les inquietuds de

l'opinió pública no són tasques de fàcil solució. Tanmateix, aquests reptes esperen respostes que segur que aquesta XVI Jornada del Consell Català del Moviment Europeu ajudarà a formular.

Acabo citant el president Kennedy quan deia: "La dificultat és una excusa que la història no pot acceptar". Europa no entendria que no continuéssim creient en aquest projecte de fa cinquanta anys, que Schuman, Monnet, De Gasperi, etcètera, van albirar una primavera del 1950 i la nostra història col·lectiva tampoc no ens ho perdonaria mai.

Moltes gràcies, senyores i senyors.

A continuació dono la paraula al president del Consell Català del Moviment Europeu, senyor Joaquim Llimona.

El Sr. Joaquim Llimona (president del Consell Català del Moviment Europeu)

Bon dia.

Senyor president en funcions del Parlament, molt honorable senyor Jordi Pujol, senyor vicepresident segon, señor secretario de Estado, senyor secretari de la Unió Europea, senyor Carles Gasòliba, senyores i senyors diputats, representants del cos consular, amigues i amics, en primer lloc, em pertoca agrair al Parlament de Catalunya les facilitats, l'ajuda i la col·laboració que, com cada any, ens presten i fan possible l'organització d'aquestes jornades de debat. Com deia el senyor Higiní Clotas, és la XVI edició de les jornades al Parlament de Catalunya. Per tant, hi ha una llarga tradició al darrera i sempre ha estat possible gràcies a la col·laboració del Parlament. I també vull agrair al Govern de la Generalitat –que avui representa Anna Terrón– la col·laboració que fa possible l'organització completa d'aquestes jornades.

Enguany, les XVI jornades es dediquen a analitzar el cinquanta aniversari del Tractat de Roma, en un moment que la Unió Europea està en una certa fase constituent, en un moment que hi ha una certa desorientació en el procés de reforma de la Unió Europea.

Fins i tot en la hipòtesi que el tractat constitucional s'hagués ratificat normalment i, per tant, com establia el mateix tractat, hagués entrat en vigor el 2 de novembre de l'any passat, el 2 de novembre de 2006, aquest tractat, en cap cas no hauria marcat la fi d'un procés, sinó que hauria culminat una etapa de cinquanta anys durant la qual s'han produït –i de ben segur que ens en parlaran els ponents– èxits molt importants i avenços molt importants.

Per sobre de tot, el manteniment de la pau i l'estabilitat a Europa. No hi ha cap període tan llarg a la història moderna durant el qual els principals estats europeus no s'hagin enfrontat en conflictes militars. I això ha estat possible –i, de fet, a la base de la creació de les comunitats europees– per la mateixa creació de les comunitats.

Però també s'ha avançat en temes més concrets i més puntuals: tenim una moneda compartida; tenim un mercat interior, malgrat les insuficiències, però tenim un mercat interior; tenim unes polítiques prou desenvolupades i, fins i tot en un àmbit on les limitacions i el balanç és desigual, també s'ha avançat, i em refereixo a la política exterior i de seguretat comuna.

Més enllà de tot això, és bo recordar que els anys cinquanta, quan es creen les comunitats, hi havia tres possibles models per a Europa, que d'alguna manera es confronten. Evidentment, el model d'Imposar l'hegemonia soviètica, un segon model, que és el que pretén tirar endavant la Gran Bretanya, que és agrupar els estats europeus en una organització de cooperació centrada a crear un espai de lliure canvi, i res més, i, per tant, quedar-se en una integració econòmica parcial. I, finalment, el model que

s impulsa des dels sis estats fundadors, i de manera molt especial –i jo crec que és important recordar-ho en les actuals circumstàncies– per part de França i d'Alemanya, de crear una organització d'Integració.

Doncs, bé, cinquanta anys més tard els resultats són evidents. El bloc soviètic afortunadament ja no existeix, i els estats han pogut decidir lliurement la seva adscripció. El model britànic ha anat quedant absorbit per la Unió Europea i la majoria d'estats de l'EFTA, començant per la mateixa Gran Bretanya l'any 73, són avui membres de la Unió Europea. L'EFTA, per tant, queda com una organització residual. I, de fet, el model que ha tirat endavant és el de la integració promogut per les comunitats, primer, per la Unió més endavant.

D'altra banda, els últims anys han estat molt marcats per una certa dinàmica, jo no diria confrontació, però una certa dinàmica que pivotava entre dues prioritats: ampliar i aprofundir –i/o aprofundir. Per a alguns, l'ordre havia de ser un de determinat, per a altres l'ordre era indiferent. Però el que sí és cert és que, mentre que en el terreny de l'ampliació s'han produït resultats ben concrets, i de l'Europa de l'any 94, de l'any 95, de quinze estats hem passat, el 2007, a una Europa de vint-i-set estats, en el terreny de l'aprofundiment, els resultats han estat molt menys evidents i, de fet, el fracàs del tractat constitucional evoca la necessitat de procedir amb certa urgència a una reforma que pugui gestionar l'Europa dels vint-i-set. No m'agrada parlar de crisi, però sí d'una certa desorientació.

Una altra idea important –i la història ens ho demostra– és que l'evolució de les comunitats ha estat sovint confrontada per crisis importants: els anys 60, la *politique de la chaise vide*, que va crear un buit en el funcionament de les institucions importants, i greu, i moltes altres crisis. I, de fet, totes s'han anat superant.

L'altre dia, fa poc, en un sopar, el president Pujol ens evocava o ens parlava, responent una pregunta, d'una certa inèrcia del mateix procés europeu. És a dir, malgrat les dificultats, malgrat les crisis, malgrat les incoherències polítiques, el procés té una inèrcia pròpia que el va fent avançar.

I a nosaltres, com a Consell Català del Moviment Europeu, d'acord amb el que són els objectius i les finalitats d'aquesta entitat, ens pertoca promoure la reflexió sobre totes aquestes qüestions. M'agradaria fer-los una cita per demostrar com la història, a vegades, és imprevisible, i amb això vull dir que en un moment que pot semblar que hi ha una crisi o que el projecte té un escenari molt determinat i limitat, es poden obrir nous escenaris.

La cita és la següent. Diu: "Com vol vostè que aquesta terra, poblada per gent tan diferent –un francès lleuger i provocador; un espanyol catòlic, peresós i superb; un alemany luterà, treballador i sense esclaus; un anglès anglicà i esclavista–, tots ells considerats com a americans, un dia arribi a esdevenir una pàtria?" La cita és de Chateaubriand a les seves *Memòries d'ultratomba*. Fa un viatge als Estats Units, el que serien en el futur els Estats Units, a finals del segle XVIII, i davant l'escenari que es troba, expressa el seu més gran escepticisme sobre la possibilitat que allò algun dia fos alguna cosa més que un *puzzle* i, evidentment, el resultat ha estat evident. Ho dic com un avís per als excessivament pessimistes. Poden passar moltes coses imprevisibles.

Acabo. Per analitzar tot això hem dissenyat un programa que pivota al voltant de tres intervencions, i acabo expressant la meva satisfacció per la qualitat, per l'experiència i per les idees que, sens dubte, ens aportaran els ponents.

La primera conferència, ens la presentarà Carles Gasòliba, que és senador i que, més enllà de ser senador, és un referent clau per entendre les relacions entre Catalunya i Europa. I se centrarà en una anàlisi històrica del procés d'Integració, una anàlisi que ens la farà el president Pujol. El president Pujol s'ha definit, sovint, en la seva trajectòria política –i jo gairebé diria que personal–, pivotant al voltant de dues adhesions: Catalunya i Europa, i entre molts dels seus mèrits en relació amb Europa, jo crec que és de justícia subratllar la seva contribució fonamental per apropar el discurs regional i el discurs europeista. I, per tant, per desvetllar en les regions una voluntat de fer aportacions positives i constructives en el procés d'Integració europea.

La segona conferència, ens la presentarà Anna Terrón, que avui és secretària per a la Unió Europea del Govern de Catalunya, que ha estat eurodiputada, i que també, com Carles Gasòliba, ha tingut un paper i té un paper clau en les relacions entre Catalunya i Europa. I la conferència anirà a càrrec d'Alberto Navarro, que és secretari d'Estat per a la Unió Europea. Alberto Navarro, a més del rigor tècnic i del coneixement dels mecanismes europeus que se suposa que té pel càrrec que ocupa, coneix una cosa que no és tan freqüent avui dia en els responsables de temes europeus, que és un europeisme, un entusiasme per la construcció europea. De manera que, en els seus plantejaments i en els seus posicionaments no tan sols –com és obvi i evident– hi ha una defensa dels interessos espanyols, sinó que incorpora els interessos europeus i els posa a la mateixa banda. Ens parlarà en un moment especialment indicat perquè ell ha estat l'iniciador i el factòtum d'aquesta trobada de finals de la setmana passada, a Madrid, per mirar de donar un nou tomb, un nou impuls a la construcció europea.

I, finalment, la tercera conferència ens la presentarà Carme Sala, i vull agrair a Carme Sala, doncs, que en pocs dies hagi marcat la seva disposició a acompanyar-nos. Vull excusar la presència de Juli Minoves,

ministre d'Afers Exteriors, Cultura i Cooperació d'Andorra, que per un imprevist de darrera hora no ens ha pogut acompanyar. Carme Sala és ambaixadora d'Andorra a la Unió Europea.

També voldria destacar l'esforç d'Andorra, des de la seva idiosincràsia i des de la seva posició, d'iniciar una aproximació i un treball conjunt molt constructiu amb la Unió Europea, i una aportació concreta que va fer Andorra en el Projecte de tractat, en el tractat constitucional, que és afegir una nota en les relacions de veïnatge de la Unió Europea específicament amb els estats de dimensió reduïda.

I ens presentarà, ens desenvoluparà la conferència el professor Paul Demaret, que és rector del Col·legi d'Europa de Bruges, i que ens farà una anàlisi en el moment inicial, i com el que va passar en el moment inicial d'alguna manera es pot produir actualment.

Per a mi és un plaer especial, perquè ha estat professor meu, ha estat un dels meus millors professors i, per tant, tenir-lo aquí és una circumstància que em fa especialment goig.

Res més. I, per descomptat, agrair-los a tots vostès la seva assistència i expressar el convenciment, doncs, que, d'aquesta Jornada, en sortiran conclusions que ens resumirà Pere Puig, catedràtic d'Economia d'ESADE i vicepresident del Consell Català del Moviment Europeu, conclusions que seran útils per al debat sobre la Constitució.

Moltes gràcies.

Té la paraula l'excel·lentíssim senyor Carles Gasòliba.

El Sr. Carles Gasòliba (president de la Lliga Europea de Cooperació Econòmica)

Gràcies.

Il·lustre senyor president en funcions del Parlament de Catalunya; senyor president del Consell Català del Moviment Europeu; senyor president del Consell Federal del Moviment Europeu; molt honorable president; senyora secretària per a la Unió Europea; senyora ambaixadora; senyor secretari d'Estat; senyor rector; il·lustres representants del cos consular; honorables diputats, autoritats, senyores i senyors, en primer lloc, voldria expressar la meua felicitació al Consell Català del Moviment Europeu per tenir l'èncert de mantenir i mostrar, amb aquest èxit d'assistència, d'èncert a escollir el tema, aquesta tradició, aquesta trobada anual en el Parlament de Catalunya, i també, òbviament, agrair que m'hagin invitat a participar-hi per desenvolupar un tema que té, que invita a la reflexió, amb motiu del cinquanta aniversari de la signatura dels tractats de Roma, el 25 de novembre de l'any 57.

Són cinquanta anys extraordinaris que presenten un balanç igualment extraordinari i positiu per a Europa; una Europa que supera les confrontacions; que vol evitar una tercera guerra civil europea i ho aconsegueix. Dóna pau, dóna estabilitat, dóna llibertat, i, a més, ho fa amb una confrontació –que dura unes quantes dècades– en què es confronten, dins d'Europa, dos models. I el que triomfa és el model de la llibertat, de la justícia, dels respecte als drets humans. I és el que ofereix avui, no únicament a la ciutadania europea, també al món. És un referent d'èxit de què ens podem sentir, tots plegats, tots els europeus, especialment orgullosos.

Evidentment, el mateix desenvolupament d'aquest procés, d'aquest projecte, porta a nous reptes. I a l'inici del segle XXI la Unió Europea tenia tres reptes: tenia la moneda única europea –que era una incògnita, sobretot des de l'altra banda de l'Atlàntic se li anunciaven tota mena de mals i d'incapacitats–; tenia el repte de l'ampliació –que encara el té, en part–, i tenia el repte de la reforma politicoinstitucional.

El repte de l'euro crec que es pot donar per superat.

El de l'ampliació, amb base ja a les previsions del Tractat de Niça, ha estat capaç d'incorporar dotze nous estats membres, els quals, en la lògica europea, tenien tot el dret a estar incorporats a la Unió. És a dir, igual que Espanya i Portugal, sortint d'un dictadures, volien pau i estabilitat i credibilitat democràtica, a aquests països els passava exactament el mateix. I, per tant, era perfectament lògic, i ho és, que s'integrin a la casa comuna europea.

Ara li queda resoldre –i tots ho sabem– l'aplicació de la reforma politicoinstitucional que està continguda en el tractat constitucional, i encara que ha estat signat pels estats, inclosos els de l'ampliació, la ratificació, com saben vostès, ha tingut dues negatives que obliguen a un replantejament de com poder-ho aplicar.

Aquest és un procés que el secretari d'Estat per a la Unió Europea els explicarà, quins són els nous escenaris per al tractat que estableix una constitució per a Europa. Però sí que voldria dir que el president de la Convenció Europea, el senyor Giscard d'Estaing, en un moment de gran entusiasme, parlava dels "convencionals", és a dir, la convenció que va preparar la constitució europea eren els "convencionals", intentant recordar l'establiment dels Estats Units d'Amèrica.

Bé, si s'hagués aplicat la norma dels "convencionals", ara aquest tractat estaria en vigor, perquè les dues terceres parts ja l'han ratificat i, per tant, els que no l'haguessin ratificat o haguessin dit que no, com va passar en alguns estats que ara configuren els Estats Units, s'haurien, igualment, trobat membres d'aquesta Unió Europea, d'acord amb el tractat constitucional.

En tot cas, és obvi que ara s'ha obert un nou escenari. Hi ha diverses propostes. Jo, la setmana passada, en el Consell Europeu, a Estrasburg,

vaig tenir l'oportunitat de sentir el primer ministre belga, Verhofstadt, el qual proposava de manera molt decidida no limitar els tractats, sinó anar més enllà, ser més ambiciosos. Precisament perquè la Unió Europea el que requereix és més ambició política, més capacitat d'actuació política, i oferir i consolidar, per als pròxims cinquanta anys, un escenari nou que la Unió Europea, en tot aquest procés que celebrem amb els tractats, doncs, ens ha ofert no únicament a nosaltres sinó al món.

La reflexió d'aquests cinquanta anys dels tractats de les comunitats europees, èxits, reptes i mancances correspon desenvolupar-la al molt honorable senyor Jordi Pujol. No cal dir que per mi és un gran honor poder-lo presentar. Ell s'ha definit com "un patriota europeu". És de les poques persones que fa una sèrie d'anys comentava l'obra i els projectes de Coudenhove-Kalergi, o sigui que havia estudiat a fons el que havien estat els projectes paneuropeus entre les dues guerres mundials; és un europeista convençut que, com ha dit el president del Consell Català del Moviment Europeu, entén que en la identitat catalana també està la identitat europea.

I voldria oferir, per acabar, un testimoni personal sobre la seva convicció europeista. Quan el vaig substituir a l'escó del Congrés de Diputats el març del 1980, li vaig preguntar què havia de fer, a Madrid. I em va donar una sèrie d'indicacions. Però em va dir: "Escolta, has de seguir les negociacions d'Espanya amb la Unió Europea". I d'allí, d'aquesta instrucció, van sortir diverses iniciatives i diverses realitzacions. Una va ser l'establiment d'una comissió bilateral entre el Govern de Catalunya i el Govern espanyol i, més concretament, el que es deia "l'equip de la Trinidad", que és on era el Ministeri –després Secretaria d'Estat– per a les negociacions amb la Unió Europea, on ho vam seguir puntualment, periòdicament, fins que va arribar el 15 de juny de 1985, quan es van signar els tractats d'adhesió.

També va sortir una altra iniciativa, que va ser l'estudi de l'impacte a Catalunya que podia tenir l'adhesió, que va ser el Llibre blanc sobre els efectes a Catalunya de l'adhesió del Regne d'Espanya a la Unió Europea. I, fruit d'una de les recomanacions d'aquest estudi, doncs, va sortir el Patronat Català Pro Europa, i la nostra presència a Brussel·les.

Per tant, des del primer moment del seu primer Govern, el president Pujol va posar com un dels temes essencials de l'obra de govern de Catalunya precisament la nostra relació i incorporació a Europa, que es va produir a partir de la integració del Regne d'Espanya el 86.

Voldria destacar, per tant, que la seva convicció i la seva anàlisi no únicament venien de quan –com ell ha dit– es va convertir o va ser, ja de molt jove, un enamorat de la idea europea, sinó també que ho va traslladar a la seva obra de Govern.

Per tant, em plau molt donar la paraula al president Pujol.

El Sr. Jordi Pujol (expresident de la Generalitat de Catalunya)

Bé. Digníssimes autoritats, senyor rector del Col·legi de Bruges, senyores, senyors, el senyor Gasòliba m'acaba de deixar molt bé i jo crec que d'una manera una mica excessiva i, per tant, jo miraré de rebaixar aquesta imatge tan positiva, dient-los, presentant-los les meves excuses per una cosa: tinc la impressió –és una impressió– que jo avui no m'he portat bé amb vostès, perquè jo tenia la impressió que això començava a dos quarts de deu i començava a les nou, veig, oi?

El vicepresident primer

Hi ha flexibilitat...

El Sr. Jordi Pujol

Per tant, hi ha una pila de senyors que estan aquí des de les nou, i no hem arribat aquí fins a dos quarts de deu, i ha estat culpa meva. Bé, per tant,

no donin la culpa al president en funcions del Parlament, ni a ningú més: em donen la culpa a mi, eh? I així, per altra banda, equilibrarem una mica aquest elogi una mica fora de mida del senyor Gasòliba.

Bé, dit això, agrair molt al Consell Català del Moviment Europeu la invitació. Jo els vull fer notar una cosa. El Consell Català del Moviment Europeu és del 49, és a dir que ara celebrem els cinquanta anys del Tractat de Roma, però el moviment aquest, el Consell Català del Moviment Europeu és del 49. O sigui, per tant, que es va crear molt aviat per gent que tenia fe en Europa quan encara, diguem-ne, no hi havia res que funcionés. Començava la idea del Benelux a germinar, i començava..., però era un moment molt inicial. Vol dir que és una vocació molt primerenca.

Bé, per altra banda, és agradable poder, avui, diguem-ne, commemorar els cinquanta anys del Tractat de Roma. Jo recordo que, a més, es va produir, va ser com una mena de pluja de primavera, una pluja d'aquestes agradables de primavera, fresques, refrescants, eh?, perquè es va produir en un moment –almenys els europeistes convençuts, els que érem molt europeistes, com jo mateix ho era– que, doncs, estàvem digerint un fracàs. És a dir, hi va haver un moment que, després de la creació de la CECA –la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer–, doncs, va semblar que podríem fer un gran pas endavant en la línia de la legislació europea a través de la Comunitat Europea de Defensa. I va semblar que això aniria endavant, i la Comunitat Europea de Defensa finalment va naufragar, i va naufragar d'una manera que va deixar un mal gust de boca. Finalment, l'Assemblea francesa la va rebutjar per una qüestió de procediment. Potser no hi havia altra manera de sortir d'aquell embolic que s'havia fet a França, i..., però, en fi, això, als europeistes ens va causar una gran decepció.

I, per tant, doncs, després, d'una manera que l'horitzó semblava molt tancat, va sorgir la idea, i es va concretar, del Tractat de Roma. L'evolució

que ha fet el Tractat de Roma d'aleshores ençà, la Unió Europea, per tant, d'aleshores ençà, suposo que és el que els explicarà el professor Demaret, el rector de la universitat de Bruges i, per tant, no és feina meva ficar-m'hi. Ni tampoc és feina meva, diguem-ne, d'entrar en els detalls de tot el que ha passat durant aquests cinquanta anys.

Com ha dit en Gasòliba, jo, efectivament, sóc un europeista utòpic –utòpic. Vull dir que, quan era molt jovenet, em va impressionar molt aquell discurs de Churchill a la Universitat de Zuric, en què va dir que els europeus s'havien d'unir. Nosaltres, ingenus –els europeus no britànics–, ens vam creure que volia dir que ells també es volien unir, els anglesos, no?, però, no, no, no. Quan, després, nosaltres vam tirar endavant –nosaltres, en aquell moment, no érem els espanyols, però és igual, en fi, els sis, van dir: “–Bé, ja ho fem, això. Senyor Churchill, o Gran Bretanya, escolti, allò que ens va dir que havíem de fer, nosaltres, obedients, aplicats, ja ho hem fet; ja som aquí, no?, molt bé. Què?” “–No”, diu, “Ei, ei”, diu, “Són vostès que s'han d'unir, nosaltres no”, no? Bé.

Aquests dies s'ha parlat molt d'una cosa interessant, també, que és l'efecte absolutament dispar que va tenir el fracàs de l'expedició de Suez en el tema de la vocació mundial, per dir-ho així, de col·locació en el món, de França, per una banda, i de la Gran Bretanya per l'altra. Els britànics van arribar a una conclusió que explica coses que passen avui, per cert, eh?, que ells havien d'anar sempre enganxats als Estats Units, i els francesos van arribar a la conclusió que l'única sortida per a ells era –per a ells i per a Europa, però, en fi, per a ells també–, doncs, realment, contribuir a la creació d'una gran Europa. Bé. Això, aquests dies, justament, se'n ha parlat perquè fa cinquanta anys, precisament, de la guerra de Suez.

Bé, naturalment, els europeistes utòpics, els que quan érem molt jovenets, molt jovenets, ens vam enamorar de la idea de la Paneuropa del comte Coudenhove-Kalergi..., Kalergi va fer un llibre l'any 1923 que, després del

desastre de la Primera Guerra Mundial i de tot el que hi havia passat i del desordre que es va crear a Europa, i tot plegat, va dir: “Hem de fer una Europa Unida”, no? D una manera molt utòpica, d una manera molt utòpica, però, en fi, jo estava en una edat, aleshores, tenia una edat i tenia un esperit molt jove, molt i molt jove, que era sensible a les utopies, i bé, aquestes utopies encara m han arribat fins a avui, tot i que la pràctica, evidentment, obliga a fer tota una sèrie de revisions de segons quins plantejaments massa entusiastes.

Bé, jo no els parlaré amb detall de tot plegat, de tot el que ha passat, perquè això ho farà, doncs, el secretari d Estat i segurament ho farà també el professor Demaret, i altres persones, la senyora Terrón, etcètera. Jo, simplement, els vull dir que a mi el que m àgradaria és que, en aquest moment, Europa s brganitzés d una manera que assegurés més operativitat a la seva acció col·lectiva; que, per tant, es requerís menys unanimitat per prendre segons quines decisions; que hi hagués una mentalitat més, per dir-ho així, de renúncia de segons quins drets, de segons quins hàbits adquirits a través de la història, i que, per altra banda, es recuperés l esperit, diguem-ne, la mentalitat, la manera d ènfocar els problemes que hi havia fa vint, trenta o quaranta anys, i que jo diria que actualment, realment, s ha perdut.

Hi va haver una època en què, quan es negociaven les coses, doncs, jo tinc la sensació –i algunes vegades, parlant amb, diguem-ne, protagonistes en aquella època de la política europea i europeista, com podien ser, posem per cas, en Jacques Delors o, per exemple, Felipe González, doncs, et deien: “Home, sempre hem d ànar a negociar d una manera que sapiguem que tots hem de tornar a casa amb algun èxit, no?”. “He aconseguit això, he aconseguit això, he aconseguit això”, que volia dir, per tant, que l àltre també havia de poder arribar a casa amb algun èxit, que volia dir alguna renúncia teva, segons com. Vull dir que s havia de trobar aquest punt

d'equilibri, no? Això no es pot materialitzar, no es pot sistematitzar, és un problema de mentalitat, és un problema de saber “puc arribar fins aquí i si arribo fins allà me'n tornaré a casa i podré, doncs, dir que he tingut un gran èxit, però l'obra de conjunt, i a la llarga també el benefici”, per a Espanya, en aquest cas, “en quedarà afectat”.

Aquest era el plantejament que s'ha perdut. S'ha perdut. Jo recordo aquella negociació, aquella cimera que hi va haver a Berlín l'any..., ara no recordo si era el 99 o el 2000, aquell enfrontament entre l'Aznar i l'Schroeder, que és l'exemple exactament oposat –exactament oposat– d'aquesta mentalitat. Però n'hi ha molts altres. Ara dic aquest perquè va ser especialment tens i especialment dramàtic. Bé, a mi m'agradaria que anéssim per aquí, però això, jo, ara no hi entraré i a més tampoc no és la meua especialitat entrar, diguem-ne, en els aspectes més tècnics de com podem anar en aquesta línia.

Per altra banda, no crec que calgui subratllar gaire el que ja, per altra banda, s'ha dit. Vull dir, si es mira la foto aquella de Colònia, de l'any 1945, en la qual es veu que està tot destruït excepte la catedral –la catedral se salva, no sabem per quin miracle, si això dels miracles existeix, vull dir, per als escèptics queda clar; els miracles existeixen perquè pot destruir-se tota la ciutat, gairebé, excepte la catedral. Bé, però això és un comentari, diguem-ne, de distensió, però fer la foto no és de distensió: la foto és dramàtica, però és que, és clar, això passava a moltes ciutats alemanyes. Fixin-se que hi ha moltes ciutats alemanyes que han perdut el seu caràcter. Alemanya, que era un país amb moltes ciutats boniques que havien conservat molt, doncs, el seu segell medieval i el seu segell del segle XVIII, etcètera, avui alguna d'aquestes ciutats són absolutament impersonals, perquè va quedar tot desfet, oi? No totes, Heidelberg no, per exemple, i tantes altres no, tampoc, però moltes sí. I després es van haver de reconstruir, doncs, a base de prefabricat, per entendre'ns. A Alemanya

això és especialment evident, però, de fet, Varsòvia, i Budapest, i Dresden, a l'Alemanya Oriental, etcètera. Però, a més, en conjunt, tota l'economia europea estava arruïnada, a més, absolutament arruïnada. Tota l'economia, també la francesa, també la italiana, etcètera.

Bé, el canvi que hi ha hagut vostès ja han vist quin ha estat. S'ha dit abans –no cal que en parlem gaire, d'això de la pau, la reconciliació entre França i Alemanya... Jo recordo que l'any passat vaig assistir a un seminari que van fer a la Xina, i hi havia europeus, hi havia xinesos, hi havia japonesos, i hi havia coreans. I, curiosament, havien de parlar d'economia, però aleshores va resultar que els japonesos i els xinesos i els coreans, en aquell ambient que afavoria..., era un ambient càlid, un ambient positiu, un bon dia ens van sorprendre amb la següent pregunta, als europeus, que la majoria dels europeus eren francesos. Diu: 'Escoltin, com s'ho han fet això, vostès, perquè França i Alemanya s'hagin reconciliat? I els fem aquesta pregunta perquè nosaltres, nosaltres, els japonesos i els xinesos – els coreans s'ho escoltaven més, però, en fi, formen part també d'aquest món, diguem-ne, amb conflictes profunds, psicològics, fins i tot–, nosaltres, un dia, també ens haurem de reconciliar, suposo, no? Però..., com s'ho han fet?'

Bé, els explico aquesta anècdota, només, els explico aquesta anècdota, per veure la transcendència d'aquest fet. I vull dir..., en fi, Chateaubriand, per altra banda, ja ho deia, fa gairebé dos-cents anys, ara, no? Bé, doncs, per tant, això, el progrés econòmic, la pau, la reconciliació, l'equilibri territorial dintre d'Europa, del qual Espanya s'ha beneficiat extraordinàriament... És a dir, té tota la raó de ser que Espanya sigui un país pro europeu, si és que ho és –que em sembla que sí, com a mínim des del punt de vista de..., a l'hora de fer el referèndum ho va ser–, però és que el benefici que ha tret Espanya de la Unió Europea ha estat extraordinari. I qui diu Espanya diu

altres països... Portugal, Itàlia, Irlanda, no cal dir... Bé, també França i Alemanya, atenció, tothom! Tothom!

Ara, en la línia, no solament de creixement econòmic, sinó de reequilibri territorial, el benefici espanyol és veritat. És veritat que Espanya ho ha portat molt bé, això, molt bé, això, eh? Per exemple, els fons de cohesió són un invent espanyol. Els fons estructurals vénen d'abans, no?, però els fons de cohesió són un invent espanyol que estan pensats per a Espanya. Bé, per a Espanya, per a Irlanda, per a Portugal i per a Grècia, però, de fet, el gran beneficiari –per volum i per tot plegat–, doncs, és Espanya.

O sigui que Espanya, en aquest sentit, ha tingut una política molt intel·ligent. En aquest cas, concretament, portada –és de justícia dir-ho i, per tant, s'ha de dir– per qui aleshores era president del Govern, el senyor Felipe González.

Bé, en canvi, ara ens trobem en un moment, de tota manera, d'una certa inquietud, d'una certa interrogació, d'una certa inseguretat... En primer lloc, per treure-hi dramatisme, els vull recordar que a la història europea dels últims trenta, quaranta anys, és que constantment hi ha unes certes, diguem-ne, oscil·lacions, i es parla de l'euroescepticisme a l'eurooptimisme, o de l'europessimisme a l'eurooptimisme, o de l'eurooptimisme a l'europessimisme, etcètera. Hi ha moments que als europeus ens van les coses bé i als americans no, perquè, és clar, és el nostre... Fins ara, fins fa deu o dotze anys, era el referent que teníem constant. Ara en tenim altres, de referents, no? I aleshores nosaltres agafem una actitud –els europeus agafem una actitud– que ens ho menjarem tot, que som els amos del món, que ho fem la mar de bé, etcètera. Perquè jo recordo, per exemple, a començament dels vuitanta, a finals dels setanta, començament dels vuitanta, que els Estats Units van travessar un moment difícil i que nosaltres, a Europa, encara no havíem entrat plenament en la crisi que hi va haver els anys vuitanta, i bé,

nosaltres ens passejàvem pels Estats Units, doncs, donant lliçons de *modos* a tothom. I com que, per altra banda, els americans també estaven sotmesos a una pressió molt forta dels japonesos, en aquell moment, els americans... A l'època de la presidència Carter, per exemple, que per una sèrie de circumstàncies, doncs, hi va haver un moment de pessimisme als Estats Units i d'admiració per Europa i d'admiració, també, pels japonesos. Però, al cap de quatre anys, al cap de cinc anys, això havia canviat. I aleshores érem nosaltres els qui entràvem en una etapa d'euroessimisme. Per tant, no ens hem de deixar impressionar per aquest moviment oscil·latori. De fet, la recta, aquesta gràfica té aquests moviments oscil·latoris, però la recta d'aquesta gràfica és ascendent, i això val la pena que ho recordem.

Per què ha estat així? Bé, home, en primer lloc, hi ha hagut una bona doctrina europea. Jo crec que Jean Monnet, Schuman, Adenauer i De Gasperi i Spaak, tota aquella gent –i la gent que tenien al voltant–, doncs, van construir una bona doctrina. Les actituds van ser positives, Europa va entendre, a més, que calia fer... Algú potser va treure la lliçó del que havia estat el desastre dels tractats de pau que es varen fer després de la guerra del 14. Després de la guerra del 14 els tractats de pau que es van fer a París, a l'entorn de París, a Sèvres, a Trianon, etcètera, amb els diversos països, els anys 19, 20, 21... El tractat de pau amb Alemanya, amb l'Imperi austríac, amb Turquia, etcètera, van ser tractats de pau que, històricament, podem dir que van ser un error.

Lord Keynes –que encara no era lord– ja ho va preveure, això. Va fer, per exemple, un llibret que es deia *Les conseqüències econòmiques de la pau*, de la pau de París, i va dir: “Escoltin, això anirà malament”. Allà, tots els països europeus, en aquest sentit, podríem dir, comprensiblement, perquè realment la guerra havia estat molt dura –jo diria que en aquest sentit, probablement, en el terreny gairebé fins i tot intel·lectual, França hi té

més responsabilitat que ningú—..., va ser un tractat de pau, diguem-ne, pastat, basat en el que podríem dir la venjança, no?, i deixar l'adversari absolutament destruït.

Aquella anècdota de quan els representants de l'Imperi austríac han d'anar a firmar el tractat corresponent, els posen en un museu i els el fan firmar sota d'una mena d'ànimal antediluvià, doncs, vull dir, indica un tipus de mentalitat revengista, dolenta.

Bé, allò va anar malament. Potser no va ser únicament per això; potser també va ser perquè, per exemple, a Alemanya no es va entendre que havien perdut la guerra. Vull dir, es va crear aquella imatge que "hem perdut la guerra" pel que ells en van dir *Dolch im Rücken*, "el punyal a l'esquena", "hauríem pogut guanyar la guerra" —cosa que no era veritat— i els que sabien que no podien guanyar la guerra eren els generals alemanys, que són els que van demanar al kàiser que fes la pau, Hindenburg i Ludendorff, "fem la pau, perquè no podem guanyar, no podem guanyar". Bé, però hi va haver, també, aquest sentiment que algú els havia traït, no? Bé, tot això es va superar del tot els anys 45, 46, 47, i té molt de mèrit, i val la pena de subratllar-ho.

Per tant, una bona doctrina europea, basada en la idea de democràcia —cosa que els anys 18, 19, 20, 25, 30, 35..., vull dir que els moviments radicals europeus són molt potents i molt destructors, tant de dretes com d'esquerres, si és que hi ha dretes i esquerres en això dels totalitarismes. La democràcia, un gran creixement econòmic —això sí—, mèrit, evidentment, d'una mentalitat europea, en aquest sentit molt positiva, d'una gent que es posa a treballar... Val a dir, hem de recordar —i no perquè això, aleshores, ens hagi d'obligar, a l'hora de manifestar determinades disconformitats amb la política nord-americana—..., però sí que val la pena recordar, pel que ara els diré, que, de tota manera, no solament el Pla Marshall, sinó, sobretot la protecció militar americana,

durant una pila d'anys –que tenia molts aspectes positius, a part de l'estalvi que representava des d'un punt de vista econòmic–, doncs, ens va ajudar molt.

Ho repeteixo: també formava part dels seus propis interessos, o sia, per tant, no es tracta de tenir actituds, diguem-ne, d'agraïment permanents, però ho hem de tenir en compte només per una cosa. Perquè aleshores teníem un plus que ara no tenim. O sigui, hi ha una pila de coses amb les quals ara ens hem d'esforçar i aleshores no. Vull dir, això és una exigència que, diguem-ne, gravita sobre Europa, en aquest moment, que en aquell moment no hi gravitava, que anaven des dels pressupostos militars fins a realment, si nosaltres tenim o no algun paper a jugar en el món que no sigui només, diguem-ne, fer de seguidors d'una potència, d'una altra potència que ens protegeix.

Actituds positives, democràcia, gran creixement econòmic... Recordin que els francesos d'aquells anys, dels anys que van del 47-48 fins al 77-78, en diuen *les trente glorieux*, els trenta anys gloriosos. Trenta anys gloriosos, de gran creixement econòmic, d'espectacular creixement econòmic, que va permetre, a més, la redistribució de la població. Vull dir, França arriba, l'any..., a finals dels anys trenta, poc abans de la guerra, amb una població agrària de gairebé un 36 per cent i al cap de vint, vint-i-cinc, trenta anys, té només un 6 o un 7 per cent de població agrària. Un 30 per cent s'ha recol·locat fora de l'agricultura i, per tant, això no hauria estat possible sense un gran, gran, gran creixement econòmic. Bé.

I, naturalment, tot això permet –aquest creixement econòmic– un altre fet absolutament distintiu d'Europa, que és l'estat del benestar. L'estat del benestar, vull dir..., em sembla que ja hem superat les etapes, diguem-ne, d'infantilisme polític en què l'estat del benestar es produïa per no sé quina mena de miracles. Vull dir, l'estat del benestar es produeix per voluntat política, per mentalitat social, per esperit solidari, etcètera, i per

creixement econòmic. Si no hi hagués un gran creixement econòmic, no tindríem l'estat del benestar que tenim. Això ara gairebé potser ja no cal recordar-ho, però fa molt pocs anys calia recordar-ho de tant en tant.

Bé, el resultat de tot això –i és ara on som– és que nosaltres, crec jo –crec jo, i em sembla que no m'ofusca el meu patriotisme europeu–, tenim, Europa té el millor model econòmicosocial del món. És el millor model, crec jo, perquè combina millor que ningú tres o quatre elements. O sia, tenim un bon creixement econòmic, important –insuficient respecte a altres, però important–; tenim un estat del benestar, el millor de tots que hi ha a qualsevol indret del món... Bé, si volen, exceptuem Nova Zelanda i Austràlia, però és el millor sistema de benestar econòmic, de repartiment d'aquesta riquesa..., capacitat de crear riquesa i capacitat de repartir riquesa. Tenim un bon respecte, en general –un bon respecte, amb totes les insuficiències que sempre hi ha en aquestes coses, però–, de les minories. Tenim una bona política de gènere, les nostres presons són més humanes que les nord-americanes, que les xineses, i que les índies, i que les de tot el món... No tenim pena de mort, la qual cosa crec que podem, certament, considerar un progrés des d'un punt de vista polític, però més que polític, doncs, humà, de mentalitat... I, per tant, com deia un autor nord-americà no fa gaire, deia: "Contràriament al que es diu, que Europa és un país decadent, enfront, per exemple, dels Estats Units o de la Xina mateix", deia aquest autor americà, concretament és en Rifkin, doncs, diu: "Solució d'énigmes: Europa és qui té més futur." Bé.

Aleshores, jo els dic això perquè és una visió que em sembla que val la pena que la tinguem. Ara, el mateix Rifkin, per exemple, diu: "De tota manera, aquest futur es perdrà, serà malaguanyat, no es realitzarà, si Europa no supera dos inconvenients que té." Jo crec que en té alguns més, que els els diré, també, els que veig jo. Però primer dic els de Rifkin. Diu: "Europa és un país en el qual hi ha poc sentit de la responsabilitat." Això

no és un tema, ja, polític. Això és un tema de mentalitat. Té poc sentit de la responsabilitat, tant en el terreny individual com en el terreny col·lectiu. Actualment, aquesta, diguem-ne, recuperació dels egoismes de tots els estats també forma part, una mica, d'aquest sentit de poca responsabilitat. Quan jo deia que fa quinze anys les negociacions es resolien perquè sobre la taula tothom hi posava els pros i els contres, el que es podia guanyar o el que no es podia guanyar, és perquè hi havia un sentit de responsabilitat global europea. Avui no hi és.

A mi em sembla que no hi és. Potser sí que hi és..., de bla, bla, bla, tot el que vulguin. De bla, bla, bla, tot el que vulguin. Tothom fa discursos, tothom explica... Jo acabo de llegir, per exemple, un resum que l'altre dia feia el ministre Moratinos d'aquesta reunió que s'ha fet a Madrid. Molt bé tot, però, escolti'm, vull dir... De solucions, ningú no fa el pas de dir: "Jo renuncio a això, jo renuncio a això, jo renuncio a això". "A canvi de...", atenció! Tampoc no es pot ser pas angèlic, en això, i cadascú ha de defensar els seus interessos.

Aquest sentit de responsabilitat global, aquest sentit de responsabilitat... Després en parlarem un moment, també, davant altres problemes del món, no hi és prou. I, després, hi ha, evidentment, a Europa, hi ha una certa carència de responsabilitat en el terreny individual, de la gent, de les persones. Això es comprèn perfectament, perquè és una de les conseqüències negatives que pot tenir l'estat del benestar. Vull dir, l'estat del benestar jo l'acabo de definir abans com "el millor sistema del món", és a dir, forma part del millor sistema del món. Sistema més capaç de crear riquesa i combinar-ho amb més capacitat de repartir-la.

Atenció! Quan dic "el millor sistema" no vol dir que en tots i cadascun dels components d'aquest sistema siguem els millors. Des del punt de vista de la productivitat, Europa no és el primer país del món. Des del punt de vista de la capacitat de crear riquesa, Europa no és el primer continent o el

primer país del món. Però, si agafem la capacitat de crear riquesa, la capacitat de repartir-la, la capacitat de tenir una política mediambiental, la capacitat de tenir una política social, etcètera, o una política, diguem-ne, de protecció de les minories, aleshores el conjunt, evidentment, ja ho deia abans, em sembla que és el millor model.

Ara, naturalment, el millor medicament té efectes secundaris, negatius. I l'estat del benestar pot tenir efectes secundaris i negatius, un dels quals és aquesta, diguem-ne, disminució del sentit de la responsabilitat personal. I això és molt evident a Europa. Ara jo no tinc temps de posar exemples concrets de coses que passen, no? Aquí a la cantonada, no cal anar lluny, aquí, aquí. No cal sortir més enllà de cinc-cents metres d'aquí per veure exemples concrets en els quals l'estat del benestar ha creat, diguem-ne, una disminució del sentit de responsabilitat en les persones. I a més es comprèn, en part és perfectament lògic, però això requereix una acció de recuperació d'aquest sentit de la responsabilitat. Això no minva el valor de l'estat del benestar, com no minva el valor terapèutic d'un determinat medicament, els seus efectes positius. Ara, hem de saber que hem de vigilar, que allò pot curar el càncer, però, en canvi, fa mal d'estómac, o crea marejos, o crea impotència, o el que sigui. Vull dir que tot això és el que hem de vigilar. I això ens passa.

I en Rifkin diu això, no? I crec que té raó. Tant en l'ordre global com en l'ordre individual. I després en Rifkin ens acusa d'una cosa. Diu que els europeus som una mica pessimistes. Jo abans ja he dit que els europeus som una mica, diguem-ne, cíclics, en això, però potser sí que és veritat que en aquests moments hem quedat molt impressionats. És més fàcil recuperar l'optimisme, jo crec, que no pas allò que deia abans de la pèrdua del sentit de responsabilitat. Però, bé, en tot cas anoto que una persona que fa un gran elogi d'Europa i diu que qui té futur en el món és Europa, no els Estats Units, ni la Xina, sinó Europa, com Rifkin, ens diu: "Ei!, però

tenen aquests dos inconvenients.” Com que ho diu un que va a favor nostre, val la pena, diguem-ne, per dir-ho així, de tenir-ho en compte per analitzar-ho, per saber si és veritat.

Bé, jo hi afegiré algunes altres preocupacions que des d'un punt de vista europeu hem de tenir. Home!, una tremenda resistència a les reformes, una gran resistència a les reformes. I Europa, evidentment, ha de reformar determinades coses, des d'un punt de vista econòmic, des d'un punt de vista social, des del punt de vista d'això que dèiem, d'assumpció de responsabilitats per part de la gent. Vull dir que a Europa hi ha una gran, gran, gran resistència a tota mena de reformes.

Després, hi ha dubtes, que, com moltes vegades dic, jo personalment no els tinc tant, respecte a la competitivitat. Ja saben que normalment es diu..., i que consti que aquests últims mesos, alguns europeus, en aquesta manera tan cíclica, una mica sincopada que tenim de passar de l'optimisme al pessimisme, o del pessimisme a l'optimisme, hi ha alguns elements que fan que hi hagi gent que torni a ser més optimista, no?, però recordin que s'ha dit, i es diu encara: “El creixement europeu és d'1, el creixement als Estats Units és de 2, el creixement de l'Índia és de 3 i el creixement de la Xina és de 4.”. Bé, aleshores, això, en tot cas, és per pensar-ho.

Repeteixo que és així. De tota manera, jo tinc la impressió que Europa té un potencial, en aquest sentit, que en part no s'acaba d'aprofitar prou bé per aquesta resistència que dèiem a les reformes. Però els explicaré una anècdota, simplement una anècdota. Jo l'altre dia llegia a la premsa alemanya que hi ha hagut ara fa poc una reunió –no recordo on, em sembla que era a Munic, però no n'estic segur– de gent que, a escala mundial, treballa en aquest camp de les noves tecnologies, etcètera. I el resum era que en aquest moment –deia concretament aquest diari, una llarga informació, un article llarg i molt treballat–, deia: “Bé, comença a...”

—com ho deia? Ara no recordo l'expressió exacta—, però, en fi, venia a dir: “Comença a pondre's el sol” —em sembla una frase excessiva— “a Silicon Valley.” Bé. Què deia, aquest diari? Què es va dir en aquest seminari? Que avui, a Europa concretament —ho centrava bàsicament a Alemanya, però jo diria que això pot ser més general— comença a haver-hi un tipus d'activitat..., que aquella gran capacitat, extraordinària capacitat, per a la innovació, que havia estat la pròpia, concretament, de la indústria nord-americana i de la indústria californiana, aquesta gran capacitat, diguem-ne, d'apoderar-se ràpidament, i a més amb molta eficàcia, dels nous progressos, de les noves possibilitats tecnològiques, començava, segons com, deien ells, a no ser tan evident en el cas, concretament, deia, aleshores, de Silicon Valley, que vostès saben que Silicon Valley és una mena, diguem-ne, de referència emblemàtica, i que, en canvi, hi havia empreses europees que en aquests moments podien competir en aquest terreny —noves, relativament noves, o antigues però renovades— amb avantatge.

Bé, jo no sé si això és veritat o no. Però sí que crec que les possibilitats, diguem-ne, de recuperació europea són importants. Ara bé, encara avui, segurament, doncs, la nostra economia no té la potència, no porta la potència, que necessitem si realment volem competir.

Més coses que em preocupen a mi, a mi, i per desgràcia no a tothom. Perdonin, això és molt petulant per part meva, perquè pel fet que no preocupin tothom no puc dir “per desgràcia”. A mi, em preocupen, i hi ha gent a qui no els preocupen, deixem-ho així. A mi, em preocupen, i hi ha gent a qui no els preocupen. I jo crec que és bàsic, que una de les febleses d'Europa és la població. És a dir, Europa resulta que no ha après una cosa tan senzilla com la següent: que un país, qualsevol país, Espanya, Catalunya, Europa, és dues coses, només és dues coses, bàsicament només és dues coses: territori i població —territori i població. Sobre el

territori i sobre la població es pot treballar i es pot fer un gran país, que pot ser un país molt petit, no?, un país molt petit en territori i població, ben portat. Andorra... Perdoni, eh?, senyora ambaixadora (*rialles*), però, en fi, Andorra cap en un mocador. (*Rialles.*) Oi que sí? Un mocador gros, això sí. (*Rialles.*) Un mocador gros –un mocador gros. Bé, però, és clar, Andorra és un país seriós. Una vegada jo vaig sobrevolar Andorra amb el Gaston Thorn, quan en Thorn va tenir contactes amb Andorra, no n havia tingut... I només de sobrevolar-la, perquè jo el vaig portar aquí, el vaig convidar una vegada un estiu, em diu: “Escolti, vista des de dalt, Andorra” –que, és clar, perdoni, perdoni, eh? (*rialles*), és una mena de forat – “sorprèn, perquè, per una banda, es veu una cosa que és la fi del món, això d’Andorra, és la fi del món” –i això que anàvem amb helicòpter, i sense cues, per tant – “i, en canvi, fa la sensació, veient la ciutat, veient els edificis, veient les pistes d’esquí, que hi ha modernitat.” I és veritat, i és veritat.

Per tant, territori i població, no? Bé, el tema de la població, a Europa, no ha preocupat, amb una frivolitat tremenda per part de la majoria de polítics europeus. Jo sé que cada vegada que dic això hi ha gent que això els posa nerviosos, que troben que això és perdre el temps. Escoltin, doncs no, no s’equivoquin. És a dir, un país necessita una població adequada, i Europa d’això no se n ha preocupat. Bé, ara se n comencen a preocupar alguns països. Amb algunes excepcions: França se n ha preocupat sempre, França se n ha preocupat sempre, i els països escandinaus també se n han preocupat més, però potser el cas més clar és França.

Jo, l’altre dia, parlava, fa un parell de mesos, amb un professor irlandès que corria per aquí, i em diu: “Escolti m, nosaltres, a Irlanda, no tenim ni problema de natalitat ni problema de població, però estem preocupats per les tendències que hi ha. El que no entenc és com a Espanya, que té una natalitat molt baixa, i un problema de població el té i el tindrà, ningú no

se'n preocupa." Llavors, això és una conseqüència d'una certa hegemonia ideològica que en aquest terreny, diguem-ne, ha estat, jo crec, molt imprudent i molt poc seriosa, i que potser al final se superarà. Esperem-ho. Bé, una conseqüència d'això, naturalment, és l'envelliment.

I després hi ha una altra cosa que em mereix una atenció particular, amb els seus pros i contres, que és el tema de la immigració. Abans de parlar, un moment només, del tema de la immigració, deixin-me dir-los una frase que jo sempre atribuïa al professor Nueno, perquè és qui me la va dir, però que després diuen que també l'ha dit altra gent. Això es pot evitar, el que diré ara es pot evitar, i ho hem d'evitar, però hi ha un perill per a Europa. Diu: "Podria passar que d'aquí a uns anys, el món, què fos? Doncs que fos un món amb una hegemonia financera, tecnològica i militar dels nord-americans" –suposem-ho, no n'estic segur, però, bé, suposem-ho, podria ser això– "que la Xina s'hagués convertit en la fàbrica del món" –i qui diu la Xina, doncs, hi hauríem d'afegir molts altres països, l'Índia, els països del sud-est asiàtic, potser el Brasil, no ho sé, però, en fi, ells deien la Xina, doncs la Xina– "i que Europa fos un continent ple de vellets atesos per subsaharians i sud-americans que, de passada, pagarien les seves pensions." I aquest és un risc que existeix. Jo recordo un dia que vaig anar a veure la meva mare, que té noranta-cinc anys, i que se'n ocupa una boliviana, i no la vaig trobar a casa, però vaig pensar que seria per allà en uns jardinets que hi ha prop de casa. Efectivament, hi vaig anar, i de lluny ja la vaig veure, la meva mare, i vaig veure que hi havia, doncs, tres o quatre senyores com la meva mare i tres o quatre senyores més que de lluny ja es veia que eren o bolivianes o peruanes o... I vaig dir al mosso d'èsquadra que m'acompanyava: "Escolti, miri, veu?, allò podria ser que fos Europa."

Bé, aleshores jo ja sé que això hi ha gent que no els agrada que els ho diguin. Hi ha gent, a Europa, que no els agrada que els diguin això,

perquè, naturalment, lluitar contra això és anar una mica en contra del que ha estat la ideologia dominant a Europa fins fa quatre dies i que ara suposo que finalment entrarà en crisi, i esperem que sigui així.

Bé, naturalment, hi ha una manera de compensar això, que és la immigració. Ara, de la immigració en parlaré poc, perquè de la immigració o se'n parla durant una hora seguida o més val no parlar-ne, perquè, en fi, és un tema molt complex i, a més, que fàcilment pot donar lloc a certs malentesos. És evident que Europa, com també els Estats Units, necessita per al seu creixement econòmic una immigració. Poca o molta, però necessiten una immigració, i Espanya també –Espanya també.

Bé, això és un aspecte. Més aspectes positius, hi pot haver? Doncs sí, miri, per començar, això, ajudar a tirar l'economia endavant. De passada, ja que sóc al Parlament de Catalunya, m'agradaria dir una cosa: hem de ser ben conscients que, per una banda, hi ha tirar l'economia endavant, de la qual cosa ens beneficiem tots, Catalunya també, i, des d'un altre punt de vista, n'hi ha un altre que se'n beneficia molt, que és el senyor Solbes, perquè, efectivament, per exemple, la Seguretat Social espanyola és en aquests moments brillant, de les més brillants d'Europa, en bona part a causa de l'entrada molt massiva de gent que en aquests moments paga la Seguretat Social i abans no la pagava, perquè no hi eren o perquè feien treball negre.

Ara, la càrrega econòmica que també comporta la immigració va a càrrec de les comunitats autònomes. I això no sé com es podrà plantejar. És a dir, la pressió sobre la nostra sanitat, la pressió sobre el nostre ensenyament, la pressió sobre la nostra política d'habitatge –prou difícil, per altra banda–, la pressió sobre els serveis socials, la pressió sobre tot això, la pressió en certs aspectes, també, sobre la seguretat, tot això, va a càrrec de la Generalitat de Catalunya, o de la Junta d'Andalusia. Bé, aleshores, això és de passada. De passada, ja que hi ha aquí il·lustres

diputats, doncs, pensant en ells, els ho dic, i si hi ha cap representant del Govern, doncs, encara més.

Bé, problemes que presenta la immigració són molt complexos... Jo crec que a Europa hi comença a haver actualment un canvi que, a mi, em sembla positiu, en el sentit que els principals països, almenys, van abandonant la política que se'n diu "multiculturalista" i accepten el plantejament d'Integració de la immigració. Això ja fa una pila d'anys que alguns ho diuen, o ho diem. Com que si ho dic jo sempre puc ser suspecte de no sé què, doncs diré que, per exemple, un dels qui fa una pila d'anys que ho diu és en Helmut Schmidt, quan diu que "nosaltres necessitem immigració, però aquesta immigració l'hem de tenir controlada". També ho deia Napolitano, per dir noms que, diguem-ne, deuen ser inatacables des de segons quines posicions polítiques. Napolitano, actual president de la República Italiana, procedent del Partit Comunista, etcètera, diu: "Escolti, vostès, si no vigilen aquest tema de la immigració i segueixen fent-ho com fins ara" –em va dir un dia– "acabaran malament."

Bé, doncs, ara no hi entraré; vull dir, jo crec que, realment, hem de fer una gran política d'Integració. Catalunya té una tradició en aquest sentit. Tenim un problema molt seriós, perquè tenim una immigració, un saldo d'Immigració, de 100, 120.000, persones l'any. Tenim, ara, 7 milions de persones. És molt. Els alemanys estan preocupats. Estarien preocupats que durant una pila d'anys es mantingués un saldo immigratori de 250.000 persones. Ho deia l'altre dia un article de *Der Spiegel*. Tenen 82 milions de persones, i estan preocupats per 250.000 immigrants.

I els francesos, que n'havien tingut molta més però que ara l'han rebaixat, perquè fan una política, diguem-ne, més de contenció, com la fan els italians, com la fan els alemanys, com la fa tothom, atenció!, la qual cosa no vol dir tancar les portes, però vol dir, diguem-ne, obrir-les amb una certa mesura, ara reben molt poca immigració, relativament, els francesos,

120.000 l'any o una cosa així, i tenen 62 milions de persones. Ah!, i una natalitat alta, per cert; una natalitat del 2 per cent. I estan preocupats.

Aleshores, que a Catalunya es digui que no ens n hem de preocupar, o que a Espanya diguin que no se n ha de preocupar, em sembla una insensatesa. Però, bé, amb això ens n anem ja del tema europeu.

Naturalment, no entraré en el tema institucional, perquè d'això hi ha senyors que en parlaran millor que no pas jo i ja he dit en termes generals què és el que a mi m'agradaria: menys unanimitat, permetre una major operativitat, etcètera. Però crec que, a part d'això, de temes estrictament tècnics i jurídics, hi ha la recuperació de l'esperit de fa vint anys, de fa trenta anys, de fa quaranta anys, en què, diguem-ne, s'entenia millor el que era l'Interès general europeu i també s'entenia que, perquè aquest interès general europeu pogués anar endavant, calia que cadascú hi fes la seva contribució i en tragués el benefici corresponent, atenció! Més els pobres que els rics, més Espanya que Alemanya, evidentment; més Espanya que no Alemanya, i més Portugal que no França, però tots havien de treure, també, poc o molt, el seu benefici.

I, després, l'última cosa, i acabo, perquè tinc la sensació que m'he allargat massa. Voldria tocar un tema important. Europa vol ser espectadora o actora de la política mundial? Espectadora o actora? Bé, en època de la protecció americana i de la Guerra Freda, podia optar una mica, en un cert sentit i fins a cert punt, per ser espectadora. Però, bé, no ha de ser la seva vocació. Jo, com a europeista, dic: "No ha de ser la seva vocació, i ara menys." S'ha acabat la Guerra Freda, no necessitem protecció dels nord-americans, etcètera, i no la volem, diguem-ne, no la volem. Volem cooperació, però no protecció. Ha de ser actora.

Aleshores, què ha de fer Europa per ser actora? I això, doncs, en part ho pot resoldre tenir una bona constitució i tenir un bon representant de la

política exterior europea, vull dir en Solana o qui sigui. En fi, que en Kissinger no pugui tornar a dir allò: “A quin telèfon he de trucar, jo, quan he de parlar amb Europa? On he de trucar? Per qui he de demanar?” Que això no sigui així.

Tot això necessitem. Ara, necessitem algunes coses més. Ho volem ser o no? Primer punt. Segon punt: si ho volem ser, estem disposats a assumir les responsabilitats de voler-ho ser? Això és un tema pressupostari, entre altres coses, i és un tema de saber, per exemple, si volem tenir soldats. Bé, tot això és molt impopular, però, escolti, volem tenir soldats o no en volem tenir? Espanya en aquest moment no té soldats, ja. Entre els que hi ha ara a Bòsnia, els que hi ha a Kosovo, els que hi ha a Haití, els que hi ha a l'Afganistan, no hi ha soldats. Ara, en aquests moments, mobilitzar cinc-cents soldats espanyols seria una complicació molt gran; cinc-cents, mil, soldats espanyols seria una complicació molt gran.

I això que es diu d'Espanya es pot dir de molts altres països europeus, es pot dir d'Europa. Una mica es pot dir dels Estats Units. Els Estats Units, la política que volien fer, que ja ha fracassat, diguem-ne, de lideratge unilateral..., és el que una vegada em deia un professor d'història antiga, un professor d'història de Roma: “Quantes legions tenen, els Estats Units?” Doncs en tenen poques. Els Estats Units, si volguessin realment fer de gendarme mundial únic necessitarien moltes més, en llenguatge antic, legions de les que no tenen. Quan la Gran Bretanya era l'Imperi del món tenia proporcionalment molts més soldats, molts més soldats, que no pas els Estats Units. I a part d'això tenia una cosa que hem de tenir en compte i que és un gran progrés, però que és una dificultat per fer de líder, en aquest sentit. Vull dir, és clar, no tenia una opinió pública capaç en un moment determinat de dir: “Escolti, no vull que ens matin ningú més.” Però això és a part. I, a més, això, diguem-ne, és positiu.

Ara, com combinem això amb els lideratges? Els Estats Units ja s'ho faran, ja ho resoldran, ho hauran d'acceptar tard o d'hora, i amb això ara acabaré el tema de compartir el lideratge. Això requereix un comentari últim que després els faré. Però, és clar, a nosaltres, doncs, també.

A part d'això, és clar, tenim fronteres, a Europa, o no en tenim? Perquè això també ho haurem de resoldre. Vull dir, la facilitat de no definir-ho... Potser sí que és veritat que Europa no serà un territori, ni serà una història, ni serà uns principis que hem assimilat i que hem incorporat a través de la història, i que només serà, que ja és molt, estar d'acord en unes quantes coses: els drets de l'home, per exemple, no? Per una altra banda, hi haurà molts altres països, com els Estats Units, que també els defensaran, els drets de l'home. Esperem-ho, no? I Austràlia també, etcètera. Però, bé, és això, és això: només és un territori obert en el qual es va dient: "Si vostès accepten notarialment, si anem a cal notari, la Unió Europea" –el països que siguin– "i diem que ens comprometem a això, vinga, ja som tots un."

Escoltin, normalment això no ha anat així, la història no s'ha fet només a cal notari. A cal notari també, no?, però per ratificar el que són qüestions molt més profundes. La gent finalment no es mou per un contracte notarial. La gent es mou, doncs, per coses més profundes que no això. Ja que parlem dels soldats que es necessiten, un país no accepta sacrificis del tipus que sigui, no diguem ja militars, només per una acta notarial, sinó per alguna convicció.

I això, els europeus, estem disposats a tenir-ho, sí o no? Estem disposats a definir-nos, sí o no? Aquesta indefinició de fronteres i aquesta indefinició d'identitat... Això ara ens portaria a parlar –però no tinc temps i no abusaré de la seva paciència, estigui tranquil, senyor president, no abusaré més de la seva paciència– de Turquia i no sé quantes coses. Ho deixarem, ho deixarem.

L últim comentari que vull fer; l'últim de debò, de debò. Jo, normalment, quan dic "l'últim" vol dir l'últim de tres o quatre més, no? (*rialles*), però en aquest cas serà l'últim, serà l'últim. Els imperis normalment han fracassat. Tots s'han acabat, els imperis, no? Han durat el que han durat, i alguns han durat molt, però tots ha arribat un moment que han entrat en crisi. Normalment han fracassat per allò que en anglès en diuen *overstretching*, que en català vol dir estirar més el braç que la màniga. Vull dir, l'Imperi espanyol en un moment determinat va fracassar perquè era massa gran, senzillament, o massa gran pel que Espanya podia fer. L'Imperi britànic, el mateix, etcètera.

I als nord-americans els passarà el mateix. De fet, ja els passa. Ara mateix fixin-se que dir: "No, és que l'Amèrica del Nord ara no podria fer una altra guerra, encara que fos petita..." No diguem ja el tema de l'Iran, que això és molt complicat. Però, no, una altra guerra més petita, no la podria fer, perquè està al límit de les seves legions i de la capacitat de la seva població d'acceptar més sacrificis. Està al límit. Ja ha fet un *overstretching* en el sentit, en part, econòmic, no ben bé —econòmicament és com millor aguanta—, però sí en el sentit de la seva capacitat militar, de la seva capacitat d'influència política, etcètera. I és veritat que jo crec que l'Amèrica del Nord un dia —ja ho comença a fer— ha de baixar del pedestal i ha de buscar ajuts, ha de fer aquest exercici, en un cert sentit, d'humilitat, de dir: "Escoltin, jo volia ser el gendarme únic del món i no ho puc ser."

Els vull advertir una cosa: el món no necessita gendarmes, però sí que necessita algú que se'n responsabilitzi. És a dir, l'anarquia mundial és dolenta, seria dolenta si es produís. Vull dir, algú ha de ser capaç de responsabilitzar-se'n. El que passa és que per anar bé aquest algú hauria de ser el resultat d'una participació que no fos tan unilateral, de qui fos, no?, i aleshores aquest moment jo crec que arribarà.

Torno a la pregunta, i aquí acabo. Europa està en condicions de dir: "Som-hi! "? Perquè, és clar, una part de l'unilateralisme nord-americà és resultat de la seva voluntat d'actuar unilateralment, però una part és perquè no hi ha un interlocutor clar. És a dir, Europa no ha estat en determinats moments un interlocutor clar, ni per voluntat, ni pels mitjans que posa a disposició, ni per doctrina. No ho ha estat. I, en canvi, ho podria ser, ho podria ser. Però en tot cas no ho ha estat.

I jo penso que Europa, urgentment, hauria de veure si pot definir tot allò que es necessita per poder ser interlocutor, que és saber què vol, saber quina és la seva identitat, perquè, és clar, quan es fa un tracte d'aquest tipus és per defensar uns determinats principis, unes determinades idees; quins són els seus interessos i què està disposada a posar sobre la taula; quants diners, quanta capacitat de sacrifici, quanta capacitat de responsabilització, quants soldats, fins i tot. Això ho ha de fer. I no pot, per tant, limitar-se, diguem-ne, a criticar els nord-americans o a criticar qui sigui. No podria fer-ho, això. Bé, i aquesta és, em sembla a mi, una gran tasca europea en aquest moment.

Bé, escoltin, jo els prego que em disculpin; suposo que m'he allargat més del compte, però és que quan jo era president de la Generalitat, naturalment, a l'hemicicle l'autoritat del president era absolutament comminatòria, no?, i ara no ho és tant; és clar, ara no ho és tant. Vull dir, ara no sóc ningú, però ningú no em pot manar com abans. (*Rialles.*) O sia que moltes gràcies per la seva atenció i la seva paciència.

El Sr. Carles Gasòliba

Gràcies per la seva atenció.

El president ha fet un recorregut interessantíssim, precisament, pels orígens, el desenvolupament, i ha respost, crec, al que era el títol de la seva intervenció, "Els èxits, els reptes i les mancances", i ens ha deixat

una sèrie de qüestions obertes, que estic segur que la intervenció de la secretària per a la Unió Europea, la senyora Anna Terrón; la conferència que ens desenvoluparà l'excel·lentíssim senyor Alberto Navarro, secretari d'Estat, que és "Els nous escenaris", que precisament haurien de respondre a bona part d'aquestes mancances que mostra avui la Unió Europea; i també l'anàlisi de presentació que ens farà la senyora ambaixadora, Carme Sala, i el professor Demaret, sobre com es pot aplicar l'esperit fundacional, aquest esperit de Messina, que es vol renovar amb la Declaració de Berlín, del 25 de març, contribuiran a fer pensar que, com dèiem i com també reclamava el president Pujol, Europa sabrà desenvolupar o sabrà continuar desenvolupant les seves responsabilitats davant de la seva pròpia ciutadania i a escala internacional.

Moltes gràcies.

El vicepresident primer

Gràcies, senyor Gasòliba; gràcies, president Pujol, per la seva brillant intervenció.

Vull recordar que el president de la Generalitat, ell ho ha dit, no consumia temps quan intervenia a la tribuna del Parlament. (*Rialles.*) Sempre tenia tot el temps disponible, i avui també ha disposat de tot el temps.

Gràcies, president Pujol; gràcies al Consell Català del Moviment Europeu; gràcies a tots els ponents que intervenen, als companys de mesa en aquests moments, senyor Gasòliba i Ramon Camp; gràcies al secretari d'Estat de la Unió Europea; senyora ambaixadora, senyor rector, senyores i senyors, autoritats, gràcies a tots vostès en nom del Parlament de Catalunya. Els desitjo unes jornades..., que estic absolutament segur que seran molt profitoses.

S'aixeca aquesta sessió.

El Sr. Joaquim Llimona

Bon dia.

Abans de res, voldria demanar disculpes a la gent que no ha pogut seure convenientment. Certament, i això és un motiu de satisfacció per al Consell Català, la Jornada ha desbordat les previsions d'assistència i la sala, doncs, no ha pogut hostatjar convenientment tots els assistents. Per tant, disculpin tota aquella gent que no ha pogut seure i que no pot seure ara.

Un petit canvi en el programa. Procedirem a ajuntar totes dues intervencions, la del secretari d'Estat, presentat per Anna Terrón, i la del rector del Col·legi d'Europa de Bruges, presentat per Carme Sala, i després hi haurà un col·loqui conjunt. De manera que, en primer lloc, té la paraula Anna Terrón, parlarà després el secretari d'Estat, presentarà la senyora Sala, parlarà el professor Demaret i després obrirem el col·loqui.

Moltes gràcies, i de nou els prego excuses per les inconveniències i les incomoditats.

La Sra. Anna Terrón (secretària per a la Unió Europea)

Moltes gràcies, president; gràcies al Consell Català del Moviment Europeu per haver-nos reunit aquí una vegada més, amb l'èxit que caracteritza aquestes jornades, o una mica més, diria jo, fins i tot.

Senyores i senyors, jo no abusaré de la seva paciència, sobretot perquè he de tornar a prendre la paraula per clausurar aquest acte, i, per tant, em limitaré estrictament a la missió que en aquest moment se m'ha encomanat, que és presentar Alberto Navarro.

Alberto Navarro, vostès ho saben, és el secretari d'Estat per a la Unió Europea. És llicenciat en dret i diplomàtic, i com a diplomàtic ha fet una trajectòria que l'ha dut a l'Amèrica Llatina, a Praga, a Brussel·les i, des del

punt de vista de les qüestions que ha treballat, ha estat actiu en temes de cooperació, ha estat actiu treballant en ajuda humanitària, ha estat actiu en relacions exteriors, i també sempre molt pendent del procés europeu. A més a més, és de les poques persones que ha treballat a Europa des de diferents institucions: ha estat a la Representació Permanent, ara és secretari d'Estat amb el Govern espanyol, a la Comissió Europea –amb la senyora Bonino– i al Consell Europeu –amb el senyor Solana. Li falta el Parlament Europeu, però la vida és llarga. (*Rialles.*) Jo crec que això dóna una visió del procés i de la feina real que es fa a Europa, important i interessant, i se li nota.

Però, a més a més, els qui el coneixen m'entendran, jo crec que Alberto Navarro, que va néixer a les Canàries, té algunes característiques personals bastant semblants a què és i com és Europa: *eres tranquilo, pero vas avanzando*; no fa soroll, però fa; és inclúsiu, creu que a Europa hi ha de cabre tothom; és capaç d'entendre i és capaç d'escoltar, i creu que a Europa hi ha de cabre tothom més enllà del que són les relacions oficials. Una prova d'això és que va ser la persona que va acceptar, jo crec que més enllà de l'obligació política, l'encàrrec del Govern espanyol, d'una banda, d'ajudar a millorar la incorporació de Catalunya i de les altres comunitats autònomes en el procés de treball sobre la Unió Europea, i, d'altra banda, molt específicament, portar, els últims dies de la discussió sobre la Constitució i els primers dies del nostre actual Govern de l'Estat, la petició que Europa es pogués fer també en català, en euskera i en gallec, a més a més d'en castellà. I jo crec que avui aquí, en aquesta seu parlamentària, això se li ha d'agrair, perquè, hi insisteixo, ho va fer conscient que era un dret i conscient que això millorava la presència i l'encaix de tots a la Unió. Gràcies per aquesta feina.

Sap, a més a més, interpretar la situació, i, com els deia, no fa gaire soroll però avança, i sap escollir el moment i ser eficaç quan cal. I jo crec que

això és el que ha fet d'una manera que el temps demostrarà que ha estat molt més eficaç i efectiva del que alguns –pocs, per sort– mitjans han recollit, perquè altres han sabut entendre-ho quan ha convocat, d'acord amb Alemanya, i cal dir-ho, la reunió del grup de països amics de la constitució.

Pels qui seguim els temps i les maneres amb què es treballa en l'àmbit comunitari, crec que aquest fet ha estat important. Se'n veurà encara més els pròxims dies la rellevància. Crec que ha iniciat una dinàmica que difícilment s'aturarà. Al contrari, crec que pot ajudar a avançar en el camí que tots esperem, i és el de resoldre aquesta situació d'*impasse* i d'ajudar a avançar-hi sabent que hem de negociar, sabent que hem de treballar amb tothom, però sabent també que hi ha una majoria d'europaus que tenen clar cap on volen anar.

Aquesta reunió, feta entre col·legues, entre col·legues del secretari d'Estat, és a dir, secretaris d'Estat de la Unió Europea dels estats que ja han ratificat i alguns altres, crec que centrarà potser la intervenció que ell ens farà avui.

En tot cas, i des d'aquesta seu, gràcies per ser aquí, gràcies per treballar amb nosaltres, benvingut, i estem expectants de sentir el que ens ha de dir.

El Sr. Alberto Navarro (secretari d'Estat per a la Unió Europea)

Moltes gràcies, Anna, *por esta presentación tan cariñosa.*

President del Consell *del Movimiento Europeo en Cataluña, embajadora, autoridades, queridos amigos, me han pedido que haga con ustedes algunas reflexiones sobre los escenarios que se presentan en estos momentos para el futuro del Tratado Constitucional.*

Pero quería recordar..., estuve por última vez aquí en la sede del Parlament de Catalunya en un acto muy simbólico para clausurar las jornadas y los actos que habían tenido lugar en Cataluña sobre los veinte años de adhesión de España y Portugal, un acto que contó con la presencia del presidente del Parlamento Europeo, Josep Borrell; el presidente de las Cortes españolas, Manuel Marín, y el presidente del Parlamento Portugués, Jaime Gama, junto con el presidente del Parlament, señor Ernest Benach. Y creo que al hilo de ese aniversario que hemos celebrado en toda España durante el año pasado hemos tomado conciencia –al margen de lo que subrayaba el president Pujol de las grandes ventajas que ha recibido España estos veinte años– de lo mucho también, y lo deberíamos subrayar, que hemos aportado nosotros al proceso de constitución europea, que hoy ya afortunadamente Europa no se entiende sin la huella española, avances no solo en política de cohesión, sino en el Proceso de Barcelona, euromediterráneo, América Latina, la ciudadanía europea, la lucha contra el terrorismo, los temas de justicia interior, la Agenda o el Proceso de Lisboa, que es también una iniciativa hispanobritánica, de los entonces presidentes Aznar y el actual primer ministro Blair...

Y me gustaría subrayar que, sin duda, aquí en Cataluña se respira Europa por los cuatro costados; es verdad que en muchos otros sitios de España eso se refleja claramente. Pero aquí lo único que he echado en falta en alguna ocasión es la bandera europea. Me gustaría verla más presente en el Parlament, en la Generalitat. En Cataluña se ve por todas partes, se ve en los ayuntamientos, etcétera, pero, en concreto, el Parlament y la Generalitat me parece que son los sitios emblemáticos donde me gustaría verla, como afortunadamente la tenemos ya en las Cortes en Madrid desde la campaña del referéndum, que nos ayudó a llevar también la bandera a casi todos los ayuntamientos de España y a muchos otros lugares simbólicos para la democracia que afortunadamente hoy disfrutamos.

Yo quería subrayar rapidísimamente que estos últimos años Europa ha estado en un proceso, digamos, de aceleración, como ha ocurrido también a nivel internacional. Y si miramos un poquito atrás, no ya los veinte años, sino los trece, catorce últimos años, desde que entra a funcionar con inconvenientes y con imperfecciones, es verdad, el mercado interior en el año 92, desde ese momento, desde el 92, estábamos doce estados miembros, en estos catorce años, poco más de catorce años, hemos negociado, hemos firmado y hemos puesto en vigor tres tratados: el Tratado de Maastricht, con la unión económica y monetaria, la introducción del euro, del que acabamos de cumplir cinco años; el Tratado de Ámsterdam, en el año 99, impulsando la política exterior y de seguridad común, que es verdad que ya había arrancado con el Acta Única en el año 86, pero era una fórmula muy tímida de la cooperación política europea, y el impulso no solo a la PESC, sino a la PESD, a la política europea de seguridad y defensa, y el Tratado de Niza, que es el que tenemos en estos momentos en vigor. Es decir, en catorce años los estados miembros hemos negociado, firmado y ratificado tres tratados.

Se han producido tres ampliaciones. En esos catorce años hemos pasado de doce a más del doble, a veintisiete estados miembros que conformamos ahora la Unión Europea.

Se ha puesto en circulación el euro como una moneda única para más de 300 millones de europeos.

Hemos puesto en marcha una política europea de seguridad común, que es verdad que tiene imperfecciones, que tiene que dar pasos más firmes, pero ahí están los ejemplos de iniciativas europeas, desde el Cuarteto en Oriente Medio a las negociaciones con Irán, que lleva a cabo Javier Solana en nombre no solo de los europeos, sino de algo que hubiera sido inconcebible hace unos años. Si hubieran dicho a cualquier europeo que Javier Solana pudiera representar a los cinco miembros permanentes del

Consejo de Seguridad en las negociaciones con Irán, en uno de los temas sin duda que está más presente en la agenda internacional, habría parecido una locura, un sueño. Pues esa ha sido la realidad: Javier Solana negociando en nombre de los Estados Unidos, Rusia, China y la Unión Europea con Irán, con un mandato de los cinco miembros permanentes y de Alemania.

La defensa. La defensa arranca realmente del año 99, del Tratado de Ámsterdam. En aquellos momentos no había un solo militar en el Consejo de Ministros, yo lo recuerdo muy bien porque llegué el 1 de noviembre a hacerme cargo del gabinete de Javier Solana cuando el Consejo, pues, no tenía..., los móviles los tenían los conductores. No había una infraestructura, no había obviamente delegaciones en el exterior, no había un estado mayor, no había una unidad política, que se empezó a crear a partir de ese momento. Y, bueno, en siete años tenemos un estado mayor que está completo al cien por cien, no es tan grande como el de la OTAN, como el de SHAPE, que está entorno a los 600 militares, el europeo con más de 300, pero está completo al cien por cien. El de la OTAN no supera nunca el 60, 65 por ciento. Existen ya las células de crisis y existen, sobre todo, las operaciones de mantenimiento de la paz europeas. Y en estos momentos tenemos en marcha once operaciones vivas en estos momentos, ya sea de policía o de soldados, algo, como digo, que no existía hace tan solo siete años. Es decir que..., por no hablar de los temas de justicia e interior, la puesta en marcha incipiente de una política común de inmigración. Y yo lo que quiero es subrayar cómo en trece, catorce años Europa ha dado unos pasos importantísimos con estos tres tratados, las tres ampliaciones, la puesta en marcha de la PESC, de la PESD, de los asuntos de justicia e interior, y ahora los avances –tímidos aún, pero que irán cada vez a más– en política de inmigración y en política común de energía, que son los dos ámbitos nuevos en los que sin duda los europeos

son conscientes de que necesitamos actuar más a nivel europeo y no solo nacional.

Pero es verdad también que en los últimos dos, tres años nos encontramos en una situación que algunos llaman de “crisis”, otros llaman de “impasse”, institucional o constitucional. Yo creo sin duda que es una crisis, creo también que estamos, como decía la semana pasada en Madrid, en un atolladero, en un momento especial, muy especial para Europa. Se han mezclado estas ampliaciones, este vértigo de los ciudadanos por no saber muy bien dónde terminan las fronteras de Europa, hasta dónde nos lleva el proceso de integración política y económica europeo. Y yo creo que es legítimo que nos hagamos preguntas y que intentemos buscar salidas a la situación actual.

Si miramos desde una óptica puramente jurídica los temas relacionados con el tratado, hay que saber que en el fondo el Tratado es un conjunto de normas que tratan de establecer las reglas generales para que las instituciones puedan funcionar de manera eficaz y puedan impulsar y poner en práctica lo que al final interesa a los ciudadanos, que son políticas concretas que le den un valor añadido en su vida diaria y respondan a preocupaciones o a desafíos que se presentan en nuestra vida cotidiana.

Y dando desde la óptica del Tratado, de este cuarto tratado, digamos, que se ha negociado, que se firmó en Roma hace un poquito más de dos años, el 29 de octubre del año 2004, por los entonces veinticinco jefes de gobierno y de estado de la Unión Europea, que firmaron también Rumania y Bulgaria, y en el acta final incluso firmaron también, y participaron en las ceremonias de Roma, Croacia y Turquía como países candidatos a la adhesión.

Bueno, mirando hacia el futuro y a los posibles escenarios, yo creo que hay dos que son los más evidentes, pero que creo que hay que descartar de

entrada. Por lo menos los querría descartar, pero después de mencionarlos. Uno sería el no hacer nada, el seguir con los tratados que tenemos en estos momentos. Seguimos con Niza y con los diecisiete otros tratados que conforman ahora lo que podemos llamar el derecho constitucional, el derecho primario comunitario.

Esta es una tesis que abiertamente, en público, no defiende ningún estado miembro, pero que está ahí: el seguir como estamos con Niza. Sí hay comentarios, diciendo: "Bueno, mire usted, no hay tantos problemas desde el momento en que podemos funcionar con los tratados actuales. Estamos poniendo en marcha una política de inmigración, de energía..." Y hay, sin duda, algunos países que estarían cómodos con ese escenario: el Reino Unido, Polonia, la República Checa... Pero yo creo que lo podemos descartar porque, en el Consejo Europeo, todos los gobiernos reunidos en el Consejo Europeo, han reafirmado la necesidad de llevar a cabo reformas imprescindibles, institucionales, y reformas también de políticas que vamos a empezar a abordar a partir del año 2008, 2009.

Así pues, ése es un primer escenario que descartaría, que es el quedarnos como estamos. Además, viendo la historia comunitaria, no ha sido más que una sucesión de tratados para responder a los nuevos desafíos, a las ampliaciones, y por mucho que pueda ser atractivo para algún estado miembro, yo descartaría ese escenario.

El otro escenario sería el de relanzar las negociaciones a partir del mes de junio, empezando de nuevo. Empezando de cero, como si la Convención, el Tratado firmado en Roma no existiera. Yo creo también que ese escenario hay que descartarlo porque se ha hecho un trabajo de mucho calado en el que han participado, en la Convención, como saben muy bien, todos los parlamentos nacionales: había, junto a miembros del Parlamento Europeo, miembros de los veinticinco parlamentos nacionales, la sociedad civil, a

través de los foros que alimentó la Convención, y el entonces presidente de la Convención, Giscard d Estaing, etcétera.

Yo creo, sinceramente, que todo ese trabajo y ese poso que ha quedado recogido en el tratado constitucional, y que refleja bien los equilibrios tan delicados entre intereses distintos de estados miembros con sensibilidades muy diferentes, no se puede tirar a la basura, y que hay, sin duda alguna, un acervo muy importante que hay que tener en cuenta.

Así pues, si descartamos estos dos escenarios –el no hacer nada o el empezar una negociación desde cero, cada uno, de nuevo, cogiendo todas las cartas en la mano–, nos quedamos con un escenario que permite varias matizaciones, pero que se podría resumir en poner en vigor el tratado constitucional, con algún retoque menor, digamos, siguiendo el precedente de lo que han sido Niza y Maastricht en los dos casos que hemos tenido, hasta ahora, en la historia comunitaria, en los que un estado miembro ha dicho que no en un referéndum. En el caso de Maastricht con Dinamarca; negociamos el famoso “protocolo danés”, que conocen muy bien los expertos juristas, y que es un protocolo que para Dinamarca es jurídicamente vinculante –legally binding–, y que Dinamarca llevó al Registro de tratados de Naciones Unidas de Nueva York, y que para los demás estados miembros ese protocolo, sin embargo, es politically binding, es decir, no tiene valor jurídico: España no lo llevó a las Cortes, ¿eh? Nosotros ratificamos el Tratado de Maastricht y punto. El protocolo danés para los daneses es cuasi constitucional; para ellos es jurídicamente válido, pero para los demás estados miembros, no. Y eso fue, ese juego..., estuvimos al borde, entre una delegación..., en una negociación muy compleja, muy delicada, muy interesante desde el punto de vista político, jurídico, la reunión en el Consejo Europeo, donde hubo que introducir al jurisconsulto para que escuchara lo que decía el primer ministro danés, qué se le respondía, etcétera... Bueno, ese ha sido un modelo.

El otro ha sido el irlandés, donde la propia Irlanda no exigió tanto como Dinamarca y se conformó con una declaración solemne –eso sí, muy solemne– del Consejo Europeo, donde se decían cosas obvias, como que Irlanda es un país neutral; que nadie va a cambiar la neutralidad de Irlanda; que no se va obligar nunca a que un soldado irlandés vaya a una operación de defensa de la Unión Europea contra la voluntad del parlamento irlandés, etcétera. Cuestiones que eran obvias, pero que ayudaron a que en Irlanda se hiciera un segundo referéndum y se ganase en relación con el Tratado de Niza.

En el caso actual estamos en una posición que yo creo que hace impensable que podamos, sin más, sacar el tratado constitucional con una pequeña declaración, con un protocolo político-jurídico, aunque no sabemos aún qué es lo que nos van a pedir Francia o Países Bajos para salir adelante. También es verdad que, a diferencia de los casos danés e irlandés, ni Francia ni Países Bajos nos han dicho ni que paremos el proceso de ratificación, ni que sigamos adelante con él, como sí dijo Dinamarca o como también dijo Irlanda cuando se reunió el Consejo Europeo para abordar esa cuestión.

Estamos más bien ante un silencio, yo creo entender que cómplice, de dos países fundadores, y que son conscientes de que necesitan Europa tanto o más que cualquier otro estado miembro. Y me quedaría ahí: tanto o más que cualquier otro estado miembro y, sin duda, no tengo ninguna duda de que Francia es un país indispensable en la construcción europea y que Francia necesita Europa al menos tanto como Europa necesita Francia.

Pero la realidad es que no ha venido de ninguno de estos dos gobiernos un mensaje, como digo, ni para parar ni para seguir adelante con el proceso de ratificación –que ha seguido adelante: nueve estados miembros hemos ratificado antes de los noes; uno de ellos con referéndum, España, y otros nueve han ratificado después. Otro, también, con referéndum, en julio del

2005, y también país fundador, Luxemburgo. Así pues, el proceso de ratificación ha seguido adelante a pesar de los dos noes.

Y nos encontramos en un escenario donde estamos dieciocho países que hemos ratificado, dieciocho estados miembros, dos que han dicho que no, y siete que están a la espera, de los cuales tan solo uno podría ratificar por vía parlamentaria, que es el caso de Suecia. Los otros seis, por razones políticas o jurídicas, se han comprometido a celebrar un referéndum.

Así pues, descartados los dos primeros escenarios, y dentro ya de un escenario que admite varios matices, yo creo que podemos también descartar –aunque sin duda alguna para los españoles sería el escenario ideal–, ver entrar en vigor en su forma actual el tratado constitucional con algunos añadidos, con algún tipo de cobertura, de declaración política, interpretativa, algún tipo de protocolo, etcétera. Sin duda, es para nosotros la opción ideal, y esa sería la que figuraría en primer nivel, pero siendo conscientes de la, yo diría, casi imposibilidad de darla a materializar.

Y nos quedarían otros dos escenarios, que ya no son tan buenos como era el tratado constitucional en su integridad y en su forma actual, en vigor. De aquí al escenario que nos hemos fijado los europeos, que son las elecciones del 2009 al Parlamento Europeo, en junio del 2009, como momento en que necesitamos ya tener en vigor un nuevo tratado que permita que esta Unión a veintisiete pueda funcionar de manera más eficaz y más democrática.

Y sería un escenario, yo es el que denomino “Mejorar el tratado” –creo que toda obra humana es, por definición, mejorable–, y es verdad que han pasado algo más de dos años, casi dos años y cuatro meses, desde que se firmó el tratado constitucional en Roma, y que en esos dos años y cuatro meses el mundo no nos ha esperado, y Europea tiene unos retos, unos desafíos que eran impensables hace dos años y cuatro meses, como la

inmigración o como la energía. Curiosamente, dos políticas donde el tratado constitucional nos da algo que no tenemos ahora. No tenemos ahora una base jurídica en materia de energía y el tratado constitucional, aunque sea pequeño, nos da ahí un artículo para empezar a impulsar esta política común, que, curiosamente, es con la que arranca también el proceso comunitario, el acero y el carbón, en el Tratado de París en el año 51, y las bases para una política común de inmigración, que están también en varios artículos del tratado constitucional.

“Mejorar el tratado” supondría poder trabajar en un escenario en el cual lo que tiene de nuevo el tratado constitucional, que podemos –de una manera tal vez muy simplista– resumir en que un quinto del tratado constitucional es nuevo, y cuatro quintos del tratado constitucional es lo que hoy es el derecho primario comunitario. De ahí la dificultad de poder entender bien el “no” francés o el “no” holandés. No se puede entender como un “no” a lo que es hoy la casa europea. No se puede entender como un “no” a esos diecisiete tratados que refunde y simplifica y consolida el tratado constitucional. Podemos entenderlo como un “no” al 20 por ciento que tiene de nuevo el tratado constitucional, pero no al ejercicio de simplificación y consolidación. Sí, tal vez, a haberlo hecho, pero, digamos, no al contenido material del mismo, que figura, sobre todo, en la parte 3 del tratado constitucional y en muchos de sus protocolos y declaraciones anejas.

“Mejorar el tratado” puede ser tanto en la presentación, en tener un texto que fuera eso: una quinta parte de lo que es ahora el tratado constitucional, pero que nos diera todo lo que tiene de nuevo, y mejorarlo también añadiendo disposiciones que no figuran en estos momentos en el tratado constitucional.

Esta es la vía por la que ha optado el Gobierno español, y esta es la vía en la que estamos trabajando. Es decir una vía de máximos. Se nos puede

calificar de utópicos, de..., pero en una negociación hay que partir de posiciones muy altas si no queremos quedarnos realmente a ras de suelo. De ahí que la posición española sea una posición constructiva, abierta, que es la que ha recogido –con esto terminaré ahora esta intervención– esta reunión de Madrid del viernes pasado, de apostar por un modelo de Europa sabiendo que, para nosotros, ese modelo figura recogido en el tratado constitucional, pero que estamos dispuestos a modificarlo porque somos plenamente conscientes de que necesitamos la unanimidad para que pueda entrar en vigor. Pero no queremos ir –que sería el último escenario– a un escenario de recortes a la baja de un mini, mini, minitratado que se limitase, por ejemplo, tan solo a algunas cuestiones institucionales. Así pues, de estos cinco escenarios –de no hacer nada; de empezar desde cero; el tratado constitucional tal cual; mejorar el tratado o recortar el tratado–, yo creo que la vía por la que tenemos que avanzar es esta cuarta vía de una mejora del tratado.

¿Qué se puede hacer para enriquecer, para mejorar el tratado? Bueno, pues se puede, desde incorporar, por ejemplo, los criterios de Copenhague para futuras adhesiones –esto podría tranquilizar a Holanda y Francia, si es realmente esto lo que nos piden esos gobiernos para ir adelante–; se pueden mejorar las disposiciones en materia de defensa; se pueden mejorar las disposiciones en materia de gobierno económico, de coordinación de políticas macroeconómicas; se puede mejorar el volet social, sin duda alguna, por esta línea está apuntando la candidata al Elíseo Ségolène Royal; se puede reforzar la política de inmigración –y, sin duda, España será uno de los países que pondrá encima de la mesa unas propuestas más ambiciosas que las que recoge en estos momentos el tratado constitucional–; se puede avanzar en materia de energía –y se debe avanzar, con la que está cayendo en estos momentos–, o el cambio climático –que es uno de los temas que no se mencionan en el tratado

constitucional y que hoy sería impensable para las opiniones públicas que no tuviéramos alguna disposición en materia de cambio climático.

Pero –y con esto voy ya terminando– yo creo que la mejor manera, y ese ha sido el sentido último de la iniciativa española, que ampliamos a Luxemburgo, la iniciativa hispano-luxemburguesa, de reunir en Madrid a los países que ya hemos ratificado el tratado constitucional, nuestro planteamiento –precisamente para que fuera lo más inclusivo posible– ha sido el de decir, al margen de los temas jurídicos y normativos del tratado, que la gran pregunta que debemos responder los europeos en estos momentos es ¿qué Europa queremos para este siglo XXI?

Sabemos la Europa que hemos heredado de los padres fundadores, la que hemos recibido, en la que los españoles, pues, hemos trabajado estos últimos veintiún años, pero ¿qué Europa queremos dejar a nuestros hijos, a nuestros nietos? ¿Qué Europa queremos que se haga visible durante este siglo XXI que, sin duda, va a ser –como el siglo XX– un siglo muy complejo, muy complicado?

Y eso es lo que hemos querido responder desde Madrid. La frase con la que empezamos las conclusiones de la reunión ministerial, yo creo que es suficientemente significativa de lo que hemos conseguido ya en una reunión que desbordó desde el momento de la convocatoria nuestras previsiones más optimistas, porque una reunión de secretarios de Estado – con todos los respetos a mis colegas y a mi propio puesto–, pues, no son reuniones que atraigan mucho interés mediático. Las de ministros de Exteriores o de Interior sí, y por supuesto las de jefes de estado y de gobierno, y, para sorpresa nuestra, es una reunión sobre la que se han pronunciado la canciller Merkel, el presidente Chirac, he recibido la llamada de Giscard d'Estaing la semana pasada, monsieur le ministre, llamando, felicitando por la iniciativa, diciendo: tiene usted que decir que son la amplia mayoría democrática de Europa, dos tercios de los estados

miembros y casi el 60 por ciento de los ciudadanos europeos los que han dicho ya que “sí”, y ahí no estoy sumando a los franceses que han dicho que “sí”, ni a los holandeses. Solamente los ciudadanos que viven en estos dieciocho países, y ese ha sido el sentido principal que ha tenido la reunión: buscar con un lenguaje inclusivo que unos países que no pueden ahora –es el caso sobre todo de Francia– decirnos qué quieren para seguir adelante, al menos se pronuncien sobre qué modelo de Europa quieren para este siglo XXI. Porque yo creo que esto es más fácil. Un gobierno sí puede pronunciarse. La frase con la que hemos empezado nuestras conclusiones de Madrid es “Volem una Europa política” –“Queremos una Europa política”– “que juegue un papel clave en el mundo globalizado, que base su acción en los valores y principios que inspiran el proceso de integración europea”. Estoy leyendo las primeras palabras del texto que hemos aprobado en Madrid unánimemente veinte países, porque también Portugal e Irlanda, a pesar de no haber ratificado, quisieron estar en esta reunión a ese nivel, y con dos observadores, Suecia y Dinamarca, que han estado a un nivel más discreto pero dentro de la sala. En la sala estábamos veintidós países con una u otra representación. Queremos una Europa política. Y ese yo creo que es el tema más importante, al margen de los escenarios para el tratado, es saber qué Europa queremos, y los españoles, o desde una óptica española, yo lo he intentado resumir en cuatro ideas que figuran en el artículo que hemos publicado también coincidiendo con esta reunión de Madrid en toda la prensa europea, en un medio de comunicación de cada uno de los veintisiete países, y donde mi colega luxemburgués y yo resumimos ese modelo de Europa en cuatro ejes, y es con lo que termino la exposición: una Europa política, una Europa política como decía el president Pujol, que no sea un espectador. Afortunadamente ya no es un escenario donde ocurrían las guerras, que es lo que ha sido siempre Europa a lo largo de los siglos, que deje de ser un espectador que

se queja de que intervenga Estados Unidos en Irak o en los Balcanes contra el señor Milosevic, o en Somalia o en otros sitios, y que seamos un actor en el mundo, que promueva los valores que compartimos los europeos, que defienda nuestros intereses, que es posiblemente lo más difícil de definir, que aún no hemos definido los europeos cuáles son nuestros intereses comunes. Conocemos los intereses nacionales españoles o italianos o franceses, pero no se ha definido aún a nivel europeo nuestros intereses comunes, que hable con una voz en este mundo complicado, que proteja a sus ciudadanos, dentro y fuera de sus fronteras, cuando hay un tsunami, en Indonesia, que podamos tener mecanismos de protección civil, donde es obvio que juntos podemos más y mejor, y que impulse políticas comunes, porque si algo tiene de valor añadido y de original el proceso comunitario, a diferencia de otros procesos clásicos de integración, como pueda ser el Consejo de Europa, como pueda ser la OEA, la Organización de la Unión Africana, es que tenemos políticas comunes, políticas donde compartimos soberanía, lo cual nos hace más fuertes en este mundo globalizado. Y ahí está el valor añadido para los ciudadanos: en la política común de agricultura, de pesca, de medio ambiente, de transportes, de comercio, de competencia, y las que debemos tener. Hay muchas más, en inmigración o en energía por poner tan solo unos ejemplos. Ese modelo de una Europa política, que vaya más allá del mercado interior, que vaya más allá de la unión monetaria con el euro, para los que tenemos la suerte de estar en el euro, en la eurozona.

En segundo lugar, una Europa de valores. Yo creo que si algo conformará algún día, o conforma la identidad europea son los valores que compartimos los europeos, y basta leer el artículo 2 y 3 del tratado constitucional, la tolerancia, la no discriminación, el respeto a la dignidad humana, a las minorías, el estado de derecho, la libertad, la democracia, la solidaridad interna e internacional, el pluralismo..., no puedo mejorar la

redacción de los dos artículos que con toda claridad resume –la abolición de la pena de muerte– los valores y principios que compartimos los europeos. Ese sería el segundo eje.

El tercero, una Europa de ciudadanos. Y la ciudadanía tiene una enorme carga de futuro. La ha tenido ya desde que España impulsó este concepto en el ámbito comunitario, y hoy son –yo no exageraría si dijera– no solo centenares de miles sino millones de europeos los que pueden disfrutar de nuevos derechos que están por encima, o además de los derechos que ya tienen como ciudadanos de un estado miembro, y que les permiten participar en las elecciones municipales, presentarse a concejales, como tendremos ahora en las elecciones del mes de mayo, pues una multitud de rumanos, de búlgaros, de británicos, franceses, etcétera que participarán, votarán con sufragio activo y pasivo en estas elecciones en España, o en las elecciones europeas, el derecho a circular, a residir, a trabajar en otro estado miembro, y aquí pongo siempre como ejemplo el programa Erasmus como uno de los programas que ha permitido, con muy pocos medios, que hoy ya haya habido más de dos millones de universitarios que hayan podido estudiar en la universidad de otro estado miembro, y que deberíamos ampliar a otros ámbitos de la economía o de nuestra vida diaria: a los jóvenes, a la tercera edad, a los funcionarios, a la policía, etcétera.

Una Europa política de valores, de ciudadanos, y, por último, una Europa más eficaz, más transparente y más democrática. Es decir, con más voto por mayoría cualificada. Lo decía también el president Pujol, a veintisiete no podemos seguir teniendo la unanimidad como regla de base en muchas políticas comunitarias. Ahí está el mandato con Rusia, bloqueado por Polonia, ahí están algunos avances en materia de justicia interior, en los últimos consejos HAIS, bloqueados también por el Reino Unido, Polonia y Chequia, alegando cuestiones de una posible soberanía, cuando realmente

nadie pierde soberanía en el proceso comunitario, al contrario, somos mucho más fuertes al compartirla en las instituciones comunes, y más democrática con la participación de los parlamentos nacionales y autonómicos, como sería el caso en España, con la iniciativa legislativa popular, en fin, no voy a extenderme más porque no se trata en modo alguno de extender esta charla. Pero, básicamente –con esto termino–, yo creo que lo fundamental es que estemos de acuerdo en qué Europa queremos para este siglo XXI. Aquí vamos a tener algunas diferencias. Ya en la reunión de Madrid, por contar ninguna interioridad, pero, bueno, en el almuerzo alguna delegación quiso quitar la palabra política, y eso ya es un síntoma, igual que alguna otra dijo “bueno, cambio climático, nosotros añadir nuevas políticas comunes, eso es algo que lo tenemos que discutir” y que no hay el europeísmo que se puede todavía ver, afortunadamente, en España. Y sin duda, va a ser una negociación muy compleja. Pero yo creo que el valor que ha tenido y que tiene esta reunión de Madrid es que es una iniciativa profundamente política, que pone claramente de relieve que, igual que otros países se reúnen –los Visegrado, el Benelux, los países fundadores–, los que hemos dicho que “sí” al tratado constitucional y a esta Europa tenemos no solo el legítimo derecho a reunirnos, yo diría incluso la obligación moral de hacerlo, y de pedir a los otros que nos digan por qué no pueden aún ratificar el tratado constitucional. Creo que tenemos ese legítimo derecho a pedir..., sé que es muy incómodo, lo entiendo sobre todo en el caso de Francia que está a punto de celebrar unas elecciones presidenciales, pero desde un punto de vista democrático tenemos ese derecho a decirle a Francia, y a Holanda, que nos digan qué alternativa proponen. Hasta ahora no ha habido ninguna encima de la mesa. Hay candidatos. Sabemos que el señor Sarkozy ha hecho un discurso en Bruselas, muy inteligente, muy europeísta, yo creo también, Ségolène Royal ha hecho también algunos anuncios, pero el gobierno

francés ha estado silencioso desde los noes. Y tenemos derecho a saber de un tratado que firmamos todos los estados miembros, todos los gobiernos, qué hay que modificar para que pueda seguir adelante el barco europeo, porque lo que está en juego –con esto termino– es importantísimo. Lo que está en juego es el futuro de Europa que, en definitiva es nuestro futuro común, nuestro propio futuro. De ahí la importancia política que ha tenido esta reunión de Madrid y que a partir de este momento ya el espacio político no esté ocupado solo por los que tienen dudas, por los que se han opuesto al tratado constitucional, sino que esté ocupado sobre todo por la amplia mayoría democrática que somos dos tercios de estados miembros con una amplia mayoría de ciudadanos. Y desde un punto de vista político, esta vuelta a la tortilla que hemos dado en cuestión de un mes yo creo que va a tener mucha importancia, obviamente siempre en función de quién esté en el Eliseo el 7 de mayo, quién haya ganado las elecciones francesas, porque Francia es un país indispensable en la construcción europea, pero yo no tengo dudas del compromiso europeísta que manifestará sin duda alguna Francia, y será –con esto termino– mucho más cómodo negociar ese escenario de una mejora del tratado constitucional en su presentación y en su contenido si partimos desde una posición ambiciosa que partir ya desde una óptica de un minitratado, como proponía Nicolas Sarkozy, que todos sabemos que en la negociación iba a quedar aun mucho más mini, porque los que están escondidos detrás de los noes francés y holandés no ocultan que tienen un modelo de Europa muy distinto a este que yo he tratado de esbozar en estas cuatro ideas.

Muchísimas gracias y perdón por la extensión.

El Sr. Joaquim Llimona

Muchas gracias al secretario de Estado; moltes gràcies, Anna Terrón, per la seva presentació.

Un anunci pràctic: Al final de tot el seminari, per gentilesa del Govern de la Generalitat, hi haurà un còctel per a la gent que es quedi, al qual tots vostès estan cordialment convidats.

La tercera ponència, la desenvoluparà tot seguit, i després ajuntarem el col·loqui, el professor Paul Demaret, que és rector del Col·legi d'Europa de Bruges, i la presentació corre a càrrec de Carme Sala, que és l'ambaixadora d'Andorra davant la Unió Europea. Carme Sala.

La Sra. Carme Sala (ambaixadora d'Andorra davant la Unió Europea)

Gràcies.

Senyor president, senyor secretari d'Estat, diputats i diputades, representants del cos consular, senyores i senyors, primer de tot vull agrair al Consell Català del Moviment Europeu la invitació per participar en aquesta Jornada, i, alhora, excusar el ministre Minoves, que havia de ser present avui aquí per fer aquesta presentació del professor Demaret. Bé, nosaltres, com bé sabeu, no som membres de la Unió Europea, tot i que hi tenim unes relacions, una mica, per les nostres especificitats, que recollint el que ens ha dit adés el president Pujol amb molta simpatia, el fet que Andorra sigui un petit país que cap en un mocador, jo diria en un mocador de farcell que és una mica més gran, i que per tant es pot lligar, no és el mateix de poder participar en aquesta creació de la Unió Europea com ho podeu fer des d'un estat gran. Nosaltres tenim unes relacions ja de privilegi, tenim uns acords amb la Unió Europea, i el poble andorrà se sent europeu, no podem més, on som, que sentir-nos europeus, participem de tots els valors de la Unió Europea, però, bé, hi hem d'anar a poc a poc, i així ho estem fent. I a poc a poc Andorra es va posant al dia. En aquests moments precisament el Govern ha presentat una sèrie de lleis al Consell General, lleis econòmiques que ens permetran, a poc a poc, avançar en aquest apropament i aquest encaix amb la Unió Europea. De totes

maneres, no he vingut aquí per parlar d'Andorra, sinó per presentar-vos el professor Demaret, que ho fem també amb molta simpatia perquè el professor Demaret ha participat amb Andorra, ens ha assessorat, ens ha donat molt consell des de fa molt temps, ja en la negociació de l'acord d'unió duanera amb Europa, i també quan es preparava la Constitució andorrana, i és una persona que coneix molt bé Andorra.

El professor Paul Demaret és doctor per la Universitat de Lieja, és màster en dret per la Universitat de Columbia, i doctor en dret per la Universitat de Califòrnia, a Berkeley.

Va ser director d'estudis jurídics al Col·legi d'Europa, i des de l'1 de febrer de 2003 és rector del Col·legi d'Europa a Bruges i Varsòvia, naturalment, i professor extraordinari de la Universitat de Lieja. La major part de les seves publicacions són en l'àmbit del dret comunitari, amb diversos temes com el dret europeu sobre propietat intel·lectual, la lliure circulació de mercaderies, la lliure circulació de persones, etcètera. L'any 99 va ser titular d'una càtedra de Schuman a la Universitat de Pequín, en el marc del programa de cooperació Unió Europea – la Xina, d'estudis superiors, i, recentment ha estat membre dels grups d'experts de l'OMC.

Des del seu càrrec de rector del Col·legi d'Europa treballa per reforçar la qualitat dels programes d'ensenyament d'aquest prestigiós centre, amb professors i estudiants d'alt nivell, i amb esperit que el potencial científic d'aquesta institució es reforci de manera que augmenti la participació del Col·legi d'Europa en els debats de fons relatius a la integració europea i les seves implicacions particularment per als ciutadans i per al paper d'Europa al món.

Bé, doncs, per aquesta trajectòria del professor Demaret, i des de la seva tasca diària al Consell d'Europa, penso que serà molt interessant escoltar-lo sobre el tema de la seva xerrada, que és "L'esperit fundacional de les

comunitats europees. Balanç dels cinquanta anys, i com es pot aplicar de cara al futur ”.

Professor Demaret...

El Sr. Paul Demaret

Señora embajadora, gracias por sus palabras tan amables, señor presidente, señor ministro, excelencias, señores y señoras diputados, estimados señores, estimadas señoras, para mi es un gran honor y un gran placer haber sido invitado a presentar una ponencia aquí, en Barcelona, esta mañana, en el Parlament de Catalunya. Discúlpeme si ahora voy a hablar en francés, y no en castellano o en catalán.

Mon ami Joaquim Llimona m'a confié la tâche, je dirais, héroïque de parler en quelques minutes de l'esprit fondateur des communautés, de la naissance des communautés, du bilan de cinquante années, en fait il faut dire cinquante-cinq années des communautés, et, ensuite, d'en tirer les enseignements pour le futur. Je crois que c'est une tâche au dessus de la plupart des européens, en tout cas c'est au dessus de mes capacités. Mais je tâcherai de faire quelque chose de pas trop insatisfaisant.

Je voudrais peut-être dire, parce que je dirai peut-être certaines choses qui ne paraîtront pas toutes absolument optimistes, c'est que je suis optimiste que le Collège d'Europe que je dirige à Bruges et à Varsovie est optimiste. Pourquoi ? Parce que le Collège d'Europe a été créé avant que les communautés européennes ne soient créées, en 49, 50. Il a créé un nouvel établissement en Pologne dès la chute du communisme et bien avant l'élargissement, anticipant l'élargissement, et cette année académique, c'est-à-dire en septembre 2006 nous avons créé au Collège d'Europe un programme entièrement nouveau, un programme d'études entièrement nouveau, consacré aux relations internationales et diplomatiques de l'Union Européenne, qui a attiré un très grand nombre de candidatures, et là aussi

c'est certainement un signe d'optimisme, puisque nous anticipons, j'espère, des développements aux stades de l'intégration européenne qui se produiront dans les années qui viennent.

L'esprit fondateur et la naissance des communautés européennes. Nous célébrons le cinquantième anniversaire du Traité de Rome, plus exactement nous prions de dire des traités de Rome, parce qu'il y en avait un autre dont on ne parle plus beaucoup, l'Euratom, et je vous signale en passant, en ayant fait quelques recherches de lecture que dans les années 50 le Traité Euratom paraissait beaucoup plus important que le Traité CEE, et suscitait plus d'enthousiasme que le Traité CEE qui, bon, ne savait pas trop bien où il mènerait.

Mais je voudrais repartir de plus haut, parce que l'esprit fondateur des communautés européennes, on le trouve où ? Dans la déclaration Schuman du 9 mai 1950, qui est à la base du Traité CECA, mais qui est aussi à la base du processus d'intégration qui s'est développé en Europe depuis maintenant cinquante-cinq ans. Cette déclaration porte le nom du ministre des affaires étrangères de l'époque, Robert Schuman, qui était parvenu à le faire approuver par le gouvernement français, mais en fait, c'était un texte qui avait été rédigé par Jean Monnet et son équipe, et le ministre français des affaires étrangères savait, en proclamant la déclaration, qu'elle bénéficiait de l'appui du chancelier Adenauer. Quels sont les éléments essentiels de cette déclaration fondatrice qui nous permettra de juger où nous sommes aujourd'hui ? Tout d'abord, dans cette déclaration apparaissait la nécessité de faire l'Europe pour assurer la paix en Europe, en prenant pour... , comme vous savez, la réconciliation entre la France et l'Allemagne. La Grande Bretagne n'était pas mentionnée.

Comment faire l'Europe ? La déclaration proposait par des utilisations des réalisations concrètes en créant d'abord, et je cite, « une solidarité de fait entre la France et l'Allemagne ». C'est la méthode fonctionnelle qui était

ainsi annoncée. La première réalisation concrète qui était présentée c'était le placement de la production française et allemande du charbon et de l'acier, des industries stratégiques à l'époque, qui ne le sont plus aujourd'hui, mais qui l'étaient tout à fait à l'époque, sous une haute autorité commune. Ainsi, on prévoyait la création d'une organisation supranationale et qui était – c'était prévu – ouverte à la participation des autres pays européens. La Communauté du Charbon et de l'Acier, disait la déclaration, « devait mener vers une communauté plus large et plus profonde, et nous l'avons fait, et devait constituer la première étape », je cite les mots, « d'une fédération européenne indispensable à la préservation de la paix ». Cela nous ne l'avons pas réussi. La déclaration Schuman qui préparait la CECA s'expliquait, je crois, essentiellement par un contexte historique particulier. La France, au sortir de la guerre était très affaiblie politiquement, face aux puissances atlantiques : les États Unis et la Grande Bretagne, face à l'Union Soviétique. La France à cette époque n'était pas parvenue à obtenir de ses alliés ce qu'elle voulait en ce qui concerne le statut de l'Allemagne. Et la France craignait que l'Allemagne à terme ne retrouve sa puissance industrielle et sa capacité militaire. Et donc, la création d'une haute autorité contrôlant les industries du charbon et de l'acier des deux pays répondait à cette crainte française, tout en rendant l'initiative politique à la France en Europe occidentale ; l'Allemagne, pour sa part y trouvait quelque chose d'important pour elle, elle avait été défaite, elle était divisée, elle n'aurait pas pu se réaffirmer seule dans le concert des nations européennes à cette époque-là, mais grâce à la structure supranationale, elle rejoignait ainsi les nations d'Europe occidentale. L'Italie qui était dans une situation politique difficile à cette époque-là, l'on craignait à cette époque-là que l'Italie ne puisse tomber sous un régime communiste, il faut se souvenir de cela, voyait là aussi une manière de s'amarrer à un groupe d'états occidentaux et, d'autre

part, tant l'Italie que les états du Benelux trouvaient dans la structure supranationale une garantie face au duo franco-allemand, une garantie de ne pas être écrasés. J'insiste sur ce contexte historique particulier car c'est lui qui explique le caractère supranational prononcé de la CECA et le transfert de souveraineté important qu'il impliquait. Et que tout cela était accepté par les états qui sont devenus membres, et tout particulièrement par la France qui n'a pas nécessairement accepté de tels transferts ultérieurement, parce que la France, si on réduit les choses à l'essentiel, trouvait par là le moyen de contrôler l'Allemagne.

Ajoutons, si l'on voit le contexte, que le projet fut soutenu par des hommes politiques européens qui avaient fait l'expérience des ravages causés par la Seconde Guerre Mondiale, mais également, certains, par la Première Guerre Mondiale. L'un d'eux, il faut peut-être le rappeler, Robert Schuman, avait fait la guerre des deux côtés : en 14 -18 en tant que lorrain, il avait été recruté dans l'armée impériale allemande et avait fait la guerre de 14 -18 du côté allemand. En 40 - 45 il était du côté français, et était devenu ensuite ministre des affaires étrangères. Ces hommes politiques et d'autres, de Gasperi, Adenauer, Spaack et d'autres étaient conscients que sans une forme d'organisation nouvelle, les pays d'Europe continentale ne compteraient plus sur la scène internationale.

La CECA a donc vu le jour en 1952, par contre, on me l'a rappelé brièvement ce matin, deux autres projets d'intégration présentés à la même époque, beaucoup plus ambitieux et de nature ouvertement politique, échouèrent. Il s'agit de la Communauté Européenne de Défense, dont a parlé le président Pujol, d'inspiration française au départ, c'est un premier ministre, un président du Conseil, monsieur Plében, qui l'avait présenté, projet de communauté européenne de défense, la CED, et, d'autre part, parallèlement, un projet de communauté politique européenne inspiré par les fédéralistes Spinelli, de Gasperi, à l'arrière-plan il y avait

également Monnet, et d'autres. Et ce projet de communauté politique européenne était en fait une structure entièrement fédérale qui devait englober la CECA, la CED – la Communauté Européenne de Défense –, coordonner des politiques étrangères des états membres, et puis, ultérieurement, mener vers un marché commun. Ici, on le voyait, le politique précédait l'économique. Ensemble ces deux projets constituent et demeurent les tentatives d'intégration politique les plus poussées jamais envisagées en Europe depuis la Seconde Guerre Mondiale. Mais ces projets, je pense, il faut le reconnaître, étaient sans doute trop ambitieux, et peut-être même, jusqu'à un certain point, irréalistes. Ils faisaient un impasse sur l'existence d'un peuple européen au sens politique. Ils furent abandonnés après le rejet de la CED par l'Assemblée Nationale Française, en août 1954, sous la présidence du Conseil de monsieur Mendès France. C'était l'époque des guerres coloniales qui a figé la France. La France craignait de perdre son autonomie militaire à cette époque-là, et d'autre part, monsieur Mendès France qui n'a pas vraiment soutenu le projet de CED devant l'Assemblée Nationale Française, ne voulait pas se séparer sous le plan défense, du Royaume Uni. Cet échec provoqua donc le retour à la méthode d'intégration fonctionnelle, passant par l'économie, sous la forme d'un projet de marché commun couvrant l'ensemble des secteurs de l'économie à côté de la CECA et de ce qui devait être le Traité Euratom.

La relance d'une intégration européenne par l'établissement de la Communauté Economique Européenne, qui a été à la base du développement du Marché commun, fut préparée par une série de conférences à Messine, à Venise, à Bruxelles... Pourquoi est-ce que ces villes méritent d'être mentionnées ? Parce qu'elles montrent que ce sont l'Italie et les pays du Benelux qui ont essayé de ranimer la construction européenne à cette époque-là. On a rappelé également tout à l'heure, le président Pujol l'a fait, l'importance, l'importance de l'opération de Suez, ou

plus exactement de son échec, avec des leçons différentes qui ont été tirées. Le Royaume Uni se décidant de ne plus s'écarter des États Unis qui avaient provoqué l'arrêt de cette opération, tandis que la France avait décidé, à la suite de cet échec, de ne plus compter sur le Royaume Uni, et a été par la force ramenée à l'idée qu'elle ne pourrait exercer une influence sur le plan international, qu'en se rapprochant de ses voisins du continent.

Vous avez peut-être appris, chose tout à fait étonnante, il y a quelques jours, à la suite de la déclassification de certains documents à Londres que monsieur Monnet, au départ de l'opération de Suez, avait imaginé une sorte de fusion entre le Royaume Uni et la France, et, ensuite, avait imaginé même de poser la candidature de la France pour faire partie du Commonwealth. Cela rappelle, dans des circonstances moins dramatiques, que, quand il y a des circonstances véritablement dramatiques, on est prêt à tout envisager. Il faut rappeler ici – je ne sais plus si c'était la fin du mois de mai 40 ou début du mois de juin 40 – que Churchill a traversé la Manche, et a eu une conférence avec le gouvernement français, essayant de tout faire pour que le gouvernement français maintienne la France dans la guerre face à Hitler, et Churchill avait présenté également une fusion des deux pays à cet effet. Ce n'est évidemment pas aujourd'hui que l'on imaginerait un tel projet.

Des objectifs politiques assignés par les auteurs du Traité CEE, signé à Rome en 57, étaient beaucoup plus modestes que ceux énoncés dans la déclaration Schuman, ou dans le préambule du Traité CECA, où déjà là le mot fédération n'apparaissait plus. L'établissement, donc, d'une fédération n'était plus un objectif, et dans le préambule du Traité CEE, il est seulement question d'établir les fondements d'une union, sans cesse plus étroite, entre les pays européens ; une union sans cesse plus étroite c'est la question qui nous occupe encore toujours aujourd'hui, et d'affermir des sauvegardes de la paix et de la liberté. Les objectifs de nature économique

et sociale étaient à l'avant-plan, outre des références assez générales au progrès économique et social dans les états membres, on notera l'objectif de réduire les écarts entre les différentes régions de la communauté, ainsi que le développement de la prospérité des pays d'outremer, c'est-à-dire à l'époque principalement des pays africains, dépendants ou anciennement dépendants de la France, et accessoirement de la Belgique.

Ce préambule, en fait, c'est anecdotique, mais il est intéressant de le rappeler à l'occasion de la mort d'un grand européen il y a quelques jours, Jean-François Deniau, ce préambule, paraît-il, on avait oublié de le rédiger. Et c'est en toute dernière minute qu'il a été rédigé par un jeune fonctionnaire français brillant, de 29 ans, Jean François Deniau, qui a rédigé donc ce préambule.

Le Traité CEE entrerait en vigueur en 58, en même temps que le Traité Euratom, et comme je vous l'ai dit, on ne savait pas ce que deviendrait ce traité.

Examinons maintenant les caractéristiques essentielles du Marché commun que le Traité de Rome avait pour objectif de construire, parce que nous trouverons là, dans une large mesure encore, les traits essentiels des traités qui encadrent la construction européenne jusqu'à présent. La première étape du Marché commun était l'édification d'une union douanière. Pourquoi est-ce que j'évoque cela ? Vous direz : « C'est connu ». Oui, mais c'était une union douanière au sens de l'article 24 du GATT, et ce sont, paraît-il, les contraintes de l'article 24 du GATT qui expliquent que les états fondateurs et la France en particulier, ont accepté que le Traité CEE couvre tous les secteurs d'activités, parce que, durant les négociations, certains auraient voulu exclure certains secteurs industriels de ce marché commun et de cette union douanière. Au delà de l'union douanière, on prévoyait la libre circulation des facteurs de production à

travers la liberté de circulation des travailleurs, la liberté d'établissement, la libre prestation des services, la libre circulation des capitaux.

La libéralisation des échanges devait être accompagnée de la mise en place de politiques communes, les principales, et qui à beaucoup d'égards restent les principales, c'étaient la politique agricole, rapidement réalisée sous l'impulsion de la France, dans les années 60 ; la politique des transports, qui a pris beaucoup plus de temps pour la réaliser ; la politique de concurrence, et la politique commerciale, la seule politique vraiment cohérente à ce jour, sur le plan externe, dont dispose la Communauté.

À la différence du Traité CECA, cependant, les règles de concurrence du Traité CEE ne donnaient pas à la Commission le pouvoir de contrôler les concentrations. C'est un abandon de souveraineté que les états membres n'étaient pas prêts à accepter à l'époque. Pour la même raison, sans doute, le Traité CEE ne conférait pas au Marché commun une véritable dimension extérieure, et cette dimension extérieure n'est toujours pas achevée aujourd'hui. Il y avait essentiellement la politique commerciale commune.

L'établissement du Marché commun et, je devrais peut-être ajouter immédiatement parce que je n'aurai pas tellement de temps pour faire le bilan, c'est que la politique commerciale commune a malheureusement été interprétée de façon étroite par la Cour de Justice dans un malheureux avis en 94, alors que le Traité CEE aurait permis de l'interpréter plus largement, surtout si l'on avait maintenu – parce que l'on ne fait pas seulement des avancées sur le plan européen, on fait parfois des reculs – si l'on avait maintenu un article 116 du Traité CEE original qui prévoyait que l'on pouvait forcer les états membres, à la majorité qualifiée, de prendre des positions communes dans les organisations internationales à but économique. Maintenant, cette disposition on ne l'a utilisée qu'une fois dans l'histoire de la Communauté, ce qui montre aussi qu'on peut avoir des dispositions prévoyant la majorité qualifiée, il faut encore que les états

soient prêts à s'en servir. Et l'on a fait beaucoup parfois, alors qu'il n'y avait pas la majorité qualifiée, et simplement l'unanimité, ou des bases de compétences très étroites, ou même mieux inexistantes, comme pour la circulation des étudiants.

Donc, il ne faut pas seulement regarder les textes, il faut aussi qu'il y ait une volonté politique. En tout cas, si l'on analyse les caractéristiques du Traité CEE original, l'établissement du Marché commun et des politiques communes devait se faire graduellement, progressivement, et cela explique que le Traité CEE est par nature, et demeure, un traité cadre qui fixe des objectifs plus ou moins précis, organise des procédures, envisage des calendriers, crée fondamentalement un espace de négociation pour les états membres sous l'impulsion de la Commission, et qui donne un rôle essentiel à des institutions de caractère supranational. Et c'est là, je dirais, un trait que je qualifierais de nature politique, qui distingue l'intégration économique européenne de la plupart des autres organisations d'intégration régionale dans le monde, hormis peut-être la Communauté andine, mais dans le cas de la Communauté andine, dans un contexte tout à fait différent, la Communauté andine s'est inspirée, en fait, des institutions supranationales européennes. Le fait que cela ne marche pas de la même manière montre aussi que le contexte est évidemment essentiel pour expliquer les progrès ou des échecs.

Le système institutionnel de la CEE était largement inspiré de celui qui avait été prévu dans le Traité CECA, avec certaines différences, en particulier, la haute autorité était remplacée par une commission aux pouvoirs économiques moins étendus, l'on retrouvait un conseil où les états membres étaient représentés, une cour de justice, une assemblée au rôle, à l'époque, essentiellement consultatif, et la commission et la cour de justice sont à coup sûr des institutions supranationales. J'ajouterai que – parce que c'est parfois oublié – le conseil, pour sa part, c'est une

organisation intergouvernementale, mais je crois qu'on peut soutenir que lorsque le conseil prend ses décisions à la majorité qualifiée, ou en tout cas dispose de la majorité qualifiée comme règle de décision, le conseil opère alors sur la base d'un mécanisme supranational, puisque une décision peut être prise sans être soumise à l'unanimité, au consensus de chaque état membre.

C'est intéressant de rappeler peut-être aussi la pondération des voix qui a été utilisée pour le calcul de la majorité au départ. Elle avait été conçue de manière à ce que les trois grands états : Allemagne, France, Italie, ne puissent mettre en minorité les petits états, sauf si la Commission les soutenait. Et du même coup les petits états étaient protégés. Si une mesure n'était pas proposée par la Commission qu'une décision devait être prise, un grand état ne pouvait pas être mis en minorité s'il parvenait à avoir le support d'un petit état tel que la Belgique ou que les Pays Bas. Voilà comment la Communauté avait été conçue au départ. Il est évident que les choses ont changé quand le nombre d'états a augmenté, et s'est posé alors de manière aiguë, et se pose encore aujourd'hui, comment faut-il refléter le poids des grands états, comment faut-il refléter le poids des petits états dans un système de vote.

La libéralisation des échanges s'est faite à partir de deux modes d'intégration que l'on appelle respectivement intégration négative et intégration positive. L'intégration négative c'est appliquer des interdictions aux obstacles aux échanges que l'on trouve dans le Traité. L'intégration négative fonctionne essentiellement, repose essentiellement, sur ce que j'appellerais le système judiciaire européen. Et par système judiciaire européen je n'entends pas seulement la cour de justice. La cour de justice elle ne peut absolument rien faire toute seule. Il faut qu'on la saisisse. Si personne ne la saisit, elle ne fera rien. Il y a, en Amérique Centrale, une cour pour l'Amérique Centrale et à un certain moment, quand j'étais en

Amérique Centrale, je vois un grand placard publicitaire, un grande page dans La Nación, au Costa Rica, et je me dis : « Qui paye cette publicité ? », c'était la cour créée par le marché commun centroaméricain qui avait éprouvé le besoin de justifier, vis à vis du public, son utilité parce qu'elle était critiquée, et on disait : « Ces juges, qui gagnent magnifiquement leur vie et qui n'ont que quelques affaires à trancher par an », et les juges en question voulaient montrer « Non, non, par rapport à d'autres institutions comme la nôtre, au même âge, nous avons beaucoup travaillé, nous méritons notre salaire, etc. » Bon, dans le cas de la cour de justice européenne, elle est saisie très régulièrement par la Commission d'un côté, par les tribunaux nationaux de l'autre. Mais voilà un système essentiellement supranational, à partir moment où les tribunaux nationaux jouent le jeu et se conduisent de façon indépendante.

Pourquoi est-ce que j'insiste sur ce point ? Parce que l'autre méthode d'Intégration, la méthode d'Intégration dite positive, c'est-à-dire la coordination, l'harmonisation des mesures législatives, par le système législatif communautaire, c'est-à-dire le Conseil sur proposition de la Commission, avec le rôle aujourd'hui du Parlement, ce système d'Intégration positive, qui est très important et qui à certains moments doit veiller à ne pas trop s'écarter de ce qui est fait sur le plan judiciaire, est moins supranational que l'Intégration négative, dans la mesure où nous avons des états membres qui peuvent bloquer des choses au stade du Conseil, que la majorité qualifiée soit prévue ou pas, on l'a vu.

Voilà ce qui me paraît important du point de vue des méthodes. Et à certains moments – mais je ne peux pas rentrer dans le détail – on voit que les deux méthodes qui se recouvrent en partie, et on voit pas exemple pour la libération du marché des services, qui se chevauchent en partie, qu'à certains moments le rythme est différent pour l'une que pour l'autre. Cela peut créer des tensions. Un exemple qui concerne la Belgique, par

exemple, la libre circulation des étudiants c'est magnifique, c'est très bien, je suis tout à fait en faveur, mais elle a été établie alors que l'on n'a strictement rien fait jusqu'à présent au stade communautaire en ce qui concerne l'organisation de l'éducation. Et comme les systèmes sont très différents, la libre circulation peut provoquer des déséquilibres. Il faut, à ce moment-là, une certaine intervention du législateur communautaire. Si elle n'a pas lieu, un problème peut se poser, et on peut trouver d'autres cas de ce genre dans l'histoire des traités.

Du point de vue économique, c'est quelque chose peut être qui mérite aussi d'être soulignée, si l'on analyse le Marché commun qui a été créé par les traités des années 50, en fait on trouve quatre marchés communs différents, si l'on prend comme critère les pouvoirs d'intervention des institutions communautaires dans le fonctionnement des marchés. En fait, à l'intérieur du Traité CEE, le marché commun agricole est essentiellement dirigiste. On essaye de diminuer le caractère dirigiste aujourd'hui, mais c'est essentiellement dirigiste. Les décisions en matière de prix, de quantité produite, de capacité de production, sont prises par une autorité publique au centre.

Le charbon et l'acier c'était un marché commun semi dirigiste. En cas de crise, et il y a eu des crises, la haute autorité pouvait intervenir et fixer des prix, fixer des quantités produites, et retrouvait aussi les moyens de fixer des capacités de production.

Le Traité CEE général, par contre, est fondé sur l'effort du marché, sauf lorsque la Commission utilise des règles de concurrence pour obtenir des objectifs de politique industrielle en conditionnant ses décisions, par exemple en matière d'aides. Mais officiellement on s'appuie sur les forces du marché. Le Traité Euratom, il est tout à fait particulier, mais c'est un autre marché commun.

Le Traité CECA, je n'en reparlerai plus, a bien servi l'Europe. Il a expiré en 2002, mais il a bien servi l'Europe parce qu'il a permis – et je rappelle ça parce que c'est utile à retenir – à l'Europe sur le plan de l'industrie du charbon, et sur toute l'industrie sidérurgique, de résister à un certain moment à la concurrence internationale qui pouvait détruire certaines industries nationales, spécialement dans les petits pays dont le marché n'était pas suffisant pour absorber la production nationale. Et c'est la CECA qui a donné le breathing space aux industries sidérurgiques en Europe. C'est aussi la CECA qui a permis de maintenir ces industries en instaurant une certaine solidarité, et puis après en libéralisant le marché.

Nous venons de voir les caractéristiques principales du Traité à l'origine. Le bilan, après cinquante ou cinquante-cinq ans, mais c'est une entreprise héroïque, je vais procéder à très grandes enjambées. Déclaration Schuman, et cinquante-cinq ans après, que trouve-t-on ?

La paix en Europe, certainement, même s'il ne faut pas exagérer, la contribution de la Communauté Européenne, il faudrait mentionner l'Alliance Atlantique, le Plan Marshall en particulier, et le rôle des États Unis. Mais aujourd'hui, certainement, l'intégration européenne contribue de manière puissante à la paix en Europe. Il suffit de voir par – comment dirai-je ? – à contrario, ce qui s'est passé là où l'intégration européenne n'avait pas étendu son champ, les Balkans. Et l'on voit que la perspective d'adhésion exerce une influence puissante pour maintenir la paix dans ces régions troublées de l'Europe. Une fédération européenne, l'on sait qu'elle n'a pas été créée, et qu'on ne la créera pas, et que si jamais on la créait on n'utiliserait pas le mot. Union politique, une version, comment dirais-je ?, si je puis dire, mineure, une organisation politique fédérale, il y a eu le projet Spinelli qui n'a pas été adopté. On en a discuté à Maastricht, qui est le projet de traité dont on discute du sort aujourd'hui, c'est un projet d'union politique. Maintenant, même s'il n'est pas adopté ce projet, on

trouve des éléments de nature fédérale dans l'intégration européenne actuelle le système judiciaire est de nature fédérale à beaucoup d'égards ; la monnaie unique et la Banque Centrale c'est de nature fédérale, tout à fait, mais il n'y a pas de gouvernement économique face à la Banque Centrale, alors que dans une scène fédérale, comme on voit aux États Unis, il y a un gouvernement qui mène les politiques économiques et qui, sans contrôler la fête, peut au moins exprimer, d'une manière cohérente, sa conception de la politique économique.

Dans le domaine de la concurrence nous avons aussi, fondamentalement, un système fédéral.

Maintenant, l'évolution du Traité CEE, bilan du Traité CEE. Au regard de l'objectif créer un marché commun, à coup sûr, c'est une grande réussite, spécialement depuis l'Acte unique. Et si l'on regarde le Traité CEE original, originel, plus exactement, l'intégration européenne est un grand succès puisqu'elle s'est développée et s'est approfondie, bien au-delà de ce que prévoyait le Traité CEE de 1957, même si très largement on vit toujours sur le système institutionnel de 1957. Et ceci peut être remarqué de façon tout à fait flagrante si l'on examine le champ géographique de l'intégration européenne, si l'on examine le développement du système institutionnel, ou si l'on examine le champ des matières couvertes par l'intégration européenne. L'élargissement géographique : au départ, vous savez, nous n'avions que six états qui correspondaient presque exactement au territoire de l'Europe carolingienne, sous une réserve : la Catalogne. Parce que la Catalogne faisait partie des territoires carolingiens au IXe siècle. Et quand j'ai préparé ce petit exposé, je me suis dit : «Mais la Catalogne, elle n'était pas dans... à l'époque, en 1957, or elle faisait partie de la carolingien. Cela a été réparé aujourd'hui.

Aujourd'hui, vous le savez, nous avons vingt-sept états membres, et ce qu'il y a à noter également c'est qu'en fait, l'Union européenne exerce son

influence au-delà des vingt-sept états membres, sur l'ensemble du continent européen. Qu'il s'agisse de la Norvège, qu'il s'agisse de l'Andorre, qu'il s'agisse de la Suisse, qu'il s'agisse de tous les pays de la politique de voisinage, seule réserve à faire c'est évidemment la Russie, la Biélorussie et l'Ukraine qui est, pour le moment, politiquement dans une sorte de no man's land entre la Russie et l'Union européenne. Cet élargissement géographique et cette influence au-delà de ses frontières actuelles est un grand succès en soi. Personne n'aurait pu imaginer cela, et certainement pas l'enfant que j'étais à la fin des années 40, ou j'étais encore plus un enfant, à la fin de la Seconde Guerre Mondiale. Personne n'aurait pu imaginer cela. On aurait dit qu'on était un day dream de penser qu'une telle chose serait vécue durant sa vie.

Point important aussi des élargissements : ils n'ont pas altéré la substance des traités, ce qui aurait pu être craint, grâce à l'unanimité pour les modifier. C'est un grand succès sur le plan politique en particulier, parce que l'élargissement de la Communauté, de l'Union européenne aujourd'hui, s'est fait en promouvant la démocratie à travers l'ensemble de l'Europe, en imposant la règle de droit, en imposant la protection des minorités, et la perspective d'adhérer à la CEE, à l'Union européenne aujourd'hui, a influencé le retour de la démocratie au Portugal, en Espagne, en Grèce, depuis les critères de Copenhague, depuis le Traité d'Amsterdam avec cet article 6 sur les fondements démocratiques de l'Union, cette condition s'est même, si je puis dire, renforcée. Et c'est un succès remarquable, je pense, sur le plan historique. Si l'on devait regarder en prenant de la distance et en s'éloignant de certaines querelles de compétence, parfois médiocres, que retiendrait-on des dernières cinquante ou soixante dernières années dans le monde, depuis la Seconde Guerre Mondiale ? Je pense qu'on retiendrait, évidemment, la disparition du nom « soviétique » et du communisme. On retiendrait sans doute – et c'est plus récent – le

développement impressionnant de grands ensembles comme la Chine ou l'Inde. Mais on retiendrait certainement, également, le développement de l'Intégration européenne qui est un grand succès politique à la dimension quasi de l'Europe continentale. Et sans doute l'Europe n'a pas – si je puis dire – en son pouvoir d'envoyer des armées loin de ses frontières, comme les États Unis, mais si l'on devait juger en termes historiques l'influence qu'ont eu les États Unis après le Plan Marshall et l'influence qu'a eu le développement de l'Intégration européenne au cours des cinquante dernières années, je ne sais pas qui devrait-on dire, a été le plus influent sur un plan géopolitique. L'on soit aussi ajouter que l'élargissement de la Communauté européenne, de l'Union européenne aujourd'hui a largement contribué – ça a été rappelé aussi par le président Pujol – à la réduction des disparités économiques entre régions d'Europe.

Si l'on examine les institutions, très brièvement, le système judiciaire est resté essentiellement inchangé ; le système législatif a progressé en devenant plus démocratique grâce au pouvoir important que le Parlement européen a obtenu, même si le Parlement européen n'est toujours pas une assemblée qui a l'initiative sur le plan législatif et, vis-à-vis de laquelle la Commission est entièrement responsable. Elle peut refuser d'approuver la Commission, elle peut renvoyer la Commission, mais ce n'est pas elle qui nomme les commissaires, ni le président de la Commission. On doit aussi noter sur le plan institutionnel le renforcement de la méthode communautaire qui s'est étendu à de nouveaux champs d'action, et, tout particulièrement, au domaine monétaire, qui est entièrement fondé sur la méthode communautaire. J'ai dit que le vote à la majorité qualifiée c'était également accru, mais comme je l'ai dit, il ne faut pas trop y croire. Pourquoi ? Parce que si l'on ne veut pas utiliser le vote à la majorité qualifiée on ne le fait pas. Même pour ratifier les accords de l'OMC la France voulait exercer un droit de veto et la Commission l'a même

concedé. Et il y a quelques jours, deux ou trois jours, dans Le Monde l'on voyait de nouveau : la France veut opposer son droit de veto en matière agricole dans les négociations au plan de l'OMC. Je vous rappelle que depuis de milieu des années 60, depuis 70, pour la politique agricole c'est la majorité qualifiée, et pour la politique commerciale, depuis 70, c'est la majorité qualifiée. Et l'on voit aujourd'hui encore on parle de droit de veto.

Ce qu'il faut peut-être noter aussi brièvement sur le plan institutionnel c'est que, avec les différentes révisions dont a parlé monsieur le ministre Navarro, on constate une complication croissante des textes. Sans doute il y a des extensions, sans doute il y a des avancées, mais les textes deviennent de plus en plus compliqués, deviennent carrément illisibles – et l'on peut dire ça de certaines parties de la Constitution. Je suis un juriste moyen, j'ai eu des problèmes pour comprendre certains textes, et je comprends alors que des juristes encore plus modestes que moi ont dit des choses absolument invraisemblables et fausses à propos de certains de ces textes. L'une des meilleures, comment dirais-je ?, plaisanteries que j'ai vu écrite dans un texte de droit primaire c'est dans le Traité de Nice, affreusement compliqué, et où il y a un texte disant que l'on doit tout faire pour veiller à la clarté des textes qui seraient produits par la Communauté européenne. Plus important : pourquoi est-ce ainsi ? Évidemment parce qu'il y a d'avantage de parties à l'attaque, parce qu'il y a l'hétérogénéité culturelle plus grande. Le Traité CEE a été rédigé par une élite de la petite Europe, de culture largement française, et utilisant la même langue. Plus important politiquement, la complication des textes exprime une méfiance croissante des états membres vis-à-vis des institutions, et une réticence à transférer de façon nette des pans de souveraineté. En fait, en dehors de l'union monétaire, depuis le Traité CEE de 1957 on n'a pas franchement, clairement, transféré exclusivement à la Communauté, aux institutions communautaires, des pans de souveraineté. Et donc, chaque fois qu'il y a

une avancée, petite avancée, on complique les choses parce qu'on dit tout ce que les états peuvent encore faire, et ça devient extrêmement compliqué, et la Cour de Justice est alors obligée d'interpréter ces textes dans un sens qui n'est pas nécessairement à l'avantage de la Communauté. Et l'on constate, d'ailleurs, que les institutions communautaires pouvaient faire d'avantage, à certains égards, avant que l'on ne leur donne des compétences supplémentaires, parce qu'il y avait un beaucoup plus grande marge de liberté quand il y avait un accord politique. C'est le cas pour la protection de l'environnement, c'est le cas en matière de circulation des étudiants, si on parle des programmes Erasmus, par exemple. Ce serait beaucoup plus difficile à faire aujourd'hui avec toutes les sauvegardes, les garde-fous que l'on trouve dans tous les textes. J'ajoute qu'avec le nombre de langues et l'élargissement, je crois qu'il est de plus en plus difficile de suivre effectivement le respect du droit communautaire à l'échelle du continent.

Du point de vue des matières couvertes – je serai aussi très bref –, si l'on regarde le Marché commun sur le plan interne, il a été considérablement approfondi depuis l'Acte unique. Nous avons les politiques dont j'ai parlé qui sont vraiment réalisées, on a ajouté le contrôle des concentrations. Pourquoi ? Parce qu'avec le développement de l'Acte unique, du marché unique, les pays comme la France se sont rendu compte qu'il devenait impossible, impossible d'encore contrôler sérieusement des concentrations au plan mondial, et qu'il fallait une autorité, au moins au plan européen, pour pouvoir contrôler les opérations de concentration au plan mondial qui affecteraient le Marché commun. Je reviendrai très brièvement, avant de terminer, sur cet aspect parce que ça c'est un enseignement essentiel de l'intégration européenne. On a ajouté des éléments de citoyenneté, certains droits politiques dans le Traité CEE, l'Union monétaire, on l'a déjà rappelé, sur le plan externe, par contre, on a été moins loin. La politique

commercial existe toujours mais ne s'est pas vraiment développée, le projet de Traité constitutionnel permettrait de développer la politique commerciale en matière d'investissements, nous avons la PESC, la coopération au développement s'est considérablement développée, et est un facteur important d'influence de l'intégration européenne sur le plan extérieur, on n'a fait pas mal de progrès sur le plan PESD ces dernières années, ça a été rappelé par monsieur le ministre Navarro, après des échecs, que l'on devrait dire scandaleux, dans le cas du Kosovo et de la Bosnie où l'on devait être, en tant qu'Européens, honteux de voir que les américains devaient envoyer à 10.000 km de distance leurs avions et leurs troupes pour régler un problème aux frontières mêmes de l'Union européenne, et qui aurait pu, peut-être, être réglé si les états membres les plus importants s'étaient montrés plus adroits et, en même temps, plus fermes.

Y a-t-il des enseignements à tirer de la fondation de l'intégration européenne, de l'expérience que je viens de rappeler à très grandes enjambées ? La première chose qu'il faut reconnaître c'est que le contexte est très différent de celui du début des années 50. Nous avons six états peu après la guerre, se relevant péniblement de la guerre, ou de deux guerres, la menace soviétique... J'étais enfant, je me souviens de la fin de la guerre, je me souviens d'avoir vu les prisonniers allemands défilant dans les rues, je me souviens d'avoir vu les GMC américains roulant pour approvisionner les industries européennes, je me souviens de la crainte face à l'ogre soviétique, je me souviens de la panique qui s'est emparée d'une partie de la population d'Europe occidentale avec la guerre de Corée, où on ne trouvait plus de café, on ne trouvait plus de sucre parce que les gens stockaient en pensant qu'il y aurait une guerre mondiale qui allait se déclencher, on ressentait profondément le besoin de contrôler l'Allemagne et il y avait cette unité culturelle dont je parlais. Aujourd'hui nous sommes

vingt-sept états membres, il n'y a plus cette menace imminente qui existait à l'époque à 200 – 250 km de Strasbourg, il faut se souvenir de cela. L'Allemagne de l'Est, sa frontière était à 250 km de Strasbourg. Donc, il n'y a plus cette menace imminente, il y a des menaces, mais plus individualisées : celle d'actes terroristes isolés, celle de l'immigration illégale, celle de la sécurité en matière d'approvisionnement énergétique, le changement climatique, qui a été évoqué... Et voilà ce dont on doit – si je puis dire – tenir compte si l'on veut faire avancer l'Europe d'aujourd'hui, à défaut de la faire avancer suite à une menace qui ne pouvait pas être ignorée et qui était véritablement une réalité présente quotidiennement dans l'esprit des hommes politiques et du public européen de l'époque. Ça c'est le premier enseignement.

Deuxième enseignement, je me demande si la méthode fonctionnelle qui a fonctionné avec un certain succès depuis 1950 – les projets plus grandioses ont échoué dans les années 50 – si on ne doit pas lui accorder à nouveau de l'attention. Et ici je ne veux pas me séparer de ce qu'a dit le ministre Navarro, je serais très heureux si le plan qu'il a présenté pouvait réussir. Je suis en faveur du projet de Traité constitutionnel, et je suis venu le dire lors d'un débat à l'invitation de Joaquim Llimona il y a deux ans ou deux ans et demi. Donc je ne suis pas suspect d'être contre. Je sais tout ce qu'il y a de bien dans ce Traité, je sais également ce qu'on a voulu faire, tout mettre dans un seul document en pensant ainsi simplifier les choses, ce qui est vrai du point de vue d'un juriste qui travaille en droit communautaire, mais n'a pas été ressenti par l'homme de la rue dans certains pays européens.

Le projet de constitution n'a temporairement peut-être pas échoué définitivement mais en tout cas connaît un set-back alors que du point de vue de l'intégration – je m'avance peut-être – et pense que ce Traité n'a pas historiquement l'importance des traités fondateurs, n'a pas

L'importance du Traité de Maastricht qui a créé l'Union monétaire, n'a pas non plus l'importance historique de la décision d'élargir l'intégration européenne à l'Europe centrale et orientale, et peut-être à la Turquie, mais c'est un traité important. Mais si l'on examine ce que ce Traité apporte vraiment d'essentiel par rapport à ce qui existait déjà, ce sont de meilleures institutions sur le plan politique, surtout du côté des affaires étrangères – également du côté de la défense –, une visibilité politique avec un président pour deux ans et demi, un ministre d'affaires étrangères normalement pour cinq ans, également des avancées dans le domaine de la coopération pénale. Je sais qu'il y a beaucoup d'autres choses importantes dans le projet de Traité, mais voilà vraiment l'essentiel, me semble-t-il, de ce que l'on trouve. S'il n'est pas possible de faire approuver le Traité dans son ensemble, éventuellement avec une partie explicative ou des additions, je me demande vraiment s'il ne faudrait pas songer à faire approuver la partie institutionnelle, éventuellement en disant que le reste, on espère qu'on pourra le faire approuver mais que l'on attend. Parce qu'il me paraît important que l'Europe montre qu'elle est capable d'avancer, spécialement sur le plan extérieur. Dans certains pays : la France et surtout les Pays Bas on n'a pas compris ce que l'on voulait faire. On a vu dans le projet de Traité une sorte de transformation menaçante, et la majorité des citoyens dans deux pays fondateurs a cru cela alors que tel n'était pas le cas. Comme je l'ai déjà dit, des choses invraisemblables ont été dites dans certains pays à propos du projet. Et il est évident que quand on dit des choses invraisemblables, et qu'il faut remonter aux textes, il ne suffit pas de dire dans un débat « c'est faux », on est obligé de commencer à expliquer longuement, et généralement à la télévision on vous a coupés depuis longtemps.

L'utilisation du référendum pour faire approuver un document d'une telle complexité n'a pas facilité les choses, d'autant plus que dans certains pays

le référendum a été organisé à des fins de politique nationale, et pas d'abord pour faire participer le peuple européen à l'approbation. Elle a donné l'occasion aux adversaires des gouvernements en place de faire référence à des choses fausses, de faire craindre l'immigration, de faire craindre la mondialisation en prétendant que tout cela allait être aggravé par le projet de Traité, alors que c'était faux. Et certains hommes politiques – je n'hésiterai pas de le dire – en France, mais ils n'ont pas fait fortune sur le plan politique, n'ont pas hésité – je pense – à être malhonnêtes intellectuellement en prétendant qu'il y avait moyen d'obtenir un meilleur traité à ce moment-là. Voilà, je crois, un deuxième type d'enseignement si l'on s'avérait que politiquement on n'a pas la possibilité de faire approuver le projet dans son intégralité, plus une partie supplémentaire.

Troisième enseignement. Certains, et je crois que le premier ministre belge a fait ça, ont évoqué la possibilité d'une avant-garde ou d'une arrière-garde, peu importe, d'un groupe qui irait de l'avant avec le projet de Traité et qui laisserait les autres à l'arrière, mais en leur laissant la possibilité de rejoindre l'avant-garde. Il est vrai que depuis l'Acte unique... l'Acte unique est la dernière révision du Traité importante qui a été acceptée par tous les états membres. Au prix d'une ambiguïté, Madame Thatcher pensait qu'on s'arrêterait là, et en fait ça a été une étape vers l'Union monétaire, la libre circulation des capitaux, etc., et madame Thatcher, aujourd'hui encore, ne décolère pas parce qu'elle estime qu'elle a été eue, qu'elle a été mal conseillée, qu'on lui avait dit que les choses s'arrêteraient là, et les choses ont au contraire progressé grâce à l'Acte unique. Et c'est la dernière fois qu'au prix d'une sorte – comment dirais-je ? – d'ambiguïté il y a eu une approbation par tous les états membres d'une révision importante. Maastricht c'est une intégration différenciée pour l'Union monétaire ; Amsterdam c'est l'intégration différenciée pour l'espace de justice et de liberté que l'on a intégré dans le Traité CEE. Alors, certains disent : « Mais

pourquoi ne pas faire comme dans ces cas-là et faire approuver le projet de Traité constitutionnel par une avant-garde ? » C'est impossible techniquement. Ce serait magnifique si c'était possible. Mais c'est impossible techniquement. On peut faire de la différenciation si on isole une matière, et l'on dit : « Vous ne participez pas à telle matière, et les institutions ne seront pas concernées par telle matière, et on sépare clairement ». Ça crée déjà des problèmes à un certain point. Mais il n'est pas possible de faire de l'intégration différenciée avec les institutions à grande échelle. On ne peut pas imaginer un président du Conseil européen pour deux ans et demi, pour vingt états membres, et une présidence rotative tous les six mois pour les vingt plus le reste. Même chose pour le ministre des affaires étrangères, même chose pour la Cour de Justice qui devrait – comment dirais-je ? – le droit communautaire déjà plus complexe que dans le passé, et qui devrait essayer d'appliquer des règles différentes dans les rapports avant-garde et arrière-garde, et à l'intérieur des pays de l'arrière-garde. C'est mind-boggling directement en anglais. Donc, je ne pense pas, contrairement à ce qu'on dit, même dans des articles écrits par certains collègues, que cette idée d'avant-garde pour le projet de Traité constitutionnel est concevable. Ce serait concevable peut-être en matière de défense, en matière de coopération pénale, mais pas pour le cœur du Traité de la réforme institutionnelle.

Quatrième enseignement : la méthode communautaire reste indispensable si l'on veut que certaines fonctions de l'état qui ne peuvent plus être efficacement administrées au plan d'un état isolé, puissent l'être au plan de l'Europe. Et je vais vous donner trois exemples très différents. J'en ai déjà donné un en matière de concentration. Il n'y a que la Commission, autorité supranationale, qui peut prendre une décision à propos d'une opération de concentration qui a lieu aux États Unis et qui concerne le marché mondial et donc, l'Europe. La France seule ne pourrait pas faire ça, l'Espagne seule

ne pourrait pas faire ça, l'Allemagne seule ne pourrait pas faire ça. Il n'y a qu'une autorité au centre de l'intégration européenne pouvant utiliser comme levier le marché commun, le marché intégré comme levier, parce que si par exemple Boeing ne respectait pas une décision de la Commission, Boeing ne sait pas s'il va pouvoir encore vendre des avions sans être menacé de sanction en Europe. Et Boeing s'incline. Un autre exemple, domaine totalement différent. L'affaire Bosmann, c'est l'affaire des joueurs de football. Je ne dis pas que c'est une bonne décision ou une mauvaise décision, mais aujourd'hui, en Europe, qui est capable de tenir tête à une association sportive qui s'étend à l'ensemble de l'Europe, ou au marché mondial ? Plus aucun état membre n'est capable de tenir tête au propriétaire de la Formule 1, en matière de voitures de courses. Aucun état membre n'est capable de tenir tête à l'UEFA ou à la FIFA, et d'ailleurs, à un certain moment, la FIFA a dit à des tribunaux français, plus exactement à la France : « Attention ! Si vous poursuivez des procédures contre nous, les clubs français seront éliminés des compétitions européennes l'année prochaine ». Un état n'est plus capable d'affirmer, de s'affirmer comme état lorsque il est face à un pouvoir privé qui a une dimension internationale, et qu'elle est moyenne. Seule une institution étatique où on a fait un poulx de souveraineté peut encore faire entendre l'intérêt public.

En matière de monnaie, c'est la même chose. Voilà trois exemples. Et l'on devrait essayer de généraliser cela sur le plan externe où à l'heure actuelle nous n'avons que la politique commerciale commune qui permet à l'Europe de s'exprimer de façon cohérente, et d'une seule voix. Même en matière monétaire, alors que tout est là, l'Europe ne s'exprime pas d'une seule voix au Fonds Monétaire International, alors que la politique monétaire elle est entièrement européenne, elle n'est plus dans les mains des états, mais ce sont encore les états qui représentent l'Union européenne sur le plan monétaire avec des circonscriptions au Fonds Monétaire International.

Maintenant, il faut aussi se rendre compte que toute l'influence que l'Europe a sur le plan externe, en dehors des opérations PESC, elle la doit à son marché commun qui lui sert de levier, et qui permet, en traitant avec des pays tiers, de moduler l'accès au marché et d'obtenir des concessions que ce soit sur le plan économique ou sur le plan des droits de l'homme. Et si ce marché a pu se développer, si il est cohérent, c'est grâce à la méthode communautaire, c'est grâce à des institutions supranationales.

Encore un ou deux enseignements pour conclure : les acteurs étatiques. Le rôle de la France reste crucial, mais l'on voit, si on analyse l'histoire, que la France a eu des attitudes fluctuantes vis-à-vis de l'Intégration européenne, et que j'appellerais – pardon à la France – schizophréniques à certains moments. C'est-à-dire que – et on a encore eu des exemples récents dans la bouche de monsieur Chirac lors de l'affaire iraquienne – considérer que les autres ne sont pas de bons européens quand ils ne suivent pas l'avis de la France à propos de ce que l'Europe devrait faire... La France considérant, ayant considéré trop longtemps que l'Intégration européenne était sa chose, et que les autres suivraient. Le problème pour la France c'est qu'elle a toujours un rôle crucial. On ne peut pas faire l'Europe sans la France, mais elle doit s'habituer à ne plus être le leader dans l'Intégration européenne. C'est aujourd'hui d'avantage l'Allemagne, et la chancelière Merkel, qui est le leader vers lequel on se tourne, même si le couple franco-allemand a perdu de son pouvoir dans la grande Union européenne aujourd'hui. Et ce qu'il faut, en particulier, c'est qu'en France on trouve des hommes politiques qui soient capables de convaincre leur opinion publique qu'il vaut la peine pour la France, de jouer le jeu de l'Intégration européenne dans l'intérêt de la France en Europe, et dans l'intérêt de l'Europe dans le monde.

La Grande Bretagne. La Grande Bretagne, si l'on veut faire une politique étrangère sérieuse, une politique de défense commune, et on l'a vu, on l'a

rappelé, on ne peut pas ignorer la Grande Bretagne. Donc je ne ferai pas trop facilement de l'Intégration différenciée, même dans d'autres domaines, pour ne pas écarter la Grande Bretagne de ce domaine important : la politique étrangère et la défense.

En ce qui concerne l'Espagne, je pense que l'Espagne – et je crois qu'elle le fait déjà –, ce qu'elle peut faire de mieux aujourd'hui, c'est de montrer à la Pologne tout ce que l'Intégration européenne a apporté à l'Espagne et l'intérêt qu'il y a à être dans l'Union Européenne. Un pays, je dirais, beaucoup plus problématique et dont on n'a guère parlé, ce sont les Pays Bas, parce que en France on peut encore plus ou moins identifier pourquoi on a voté non, tandis qu'aux Pays Bas, à une majorité de 63 pour cent, on a dit : « non » et on ne sait pas bien pourquoi. C'est une crainte de l'Immigration, alors que ça n'a rien à voir avec l'Intégration européenne tel qu'elle existe, ça a à voir avec la politique coloniale ancienne des Pays Bas, ça a à voir avec la politique intérieure des Pays Bas, c'est la crainte de disparaître dans un super état, alors que ce n'est pas le cas, c'est peut-être aussi la crainte d'un petit pays qui est plus que petit, c'est un petit moyen pays, de ne plus être entendu en Europe comme dans l'Europe des six, surtout en ayant vu qu'il y avait eu un certain nombre d'Initiatives qui étaient prises par les plus grands, c'est-à-dire, France, Allemagne, Royaume Uni, plus Pologne et Espagne. Je crois que ça a aussi joué un rôle du côté des Pays Bas. En plus, et ça rend la situation beaucoup plus difficile qu'en France, je pense, en France si l'on trouve un président de la République qui est capable de convaincre son opinion, qui est pédagogique, ça pourrait marcher. Mais aux Pays Bas nous avons un pouvoir politique qui suit son opinion publique lorsque son opinion publique ne dit rien, mais dit simplement : « non ». Et si ce pays fondateur ne change pas, et si on lui soumet à nouveau le projet de traité complet plus une addition, et s'ils disent à nouveau non, c'est vraiment grave pour

l'intégration européenne. Pas aussi grave que si la France refusait. Mais c'est malgré tout grave parce que cela va donner, si je puis dire, un mauvais exemple à des pays, par exemple, comme la République Tchèque, qui n'est pas très enthousiaste non plus.

Je terminerai par un dernier enseignement très bref. C'est que surtout si l'on organise des référenda, il faut des hommes politiques convaincus, des femmes politiques convaincues de l'intérêt de l'intégration européenne pour leur pays et pour l'Europe dans le monde, et qui soient capables d'expliquer cela à leur opinion. Mais c'est l'intérêt de tous les européens de progresser sur la voie de l'intégration, et de leur montrer aussi ce que l'intégration européenne leur a déjà apporté.

Un exemple tiré de la campagne française. J'ai trouvé absolument attristant que le président de la République française réunisse des jeunes pour leur parler de l'Europe, et n'ait pas été capable de leur montrer ce que l'Europe avait fait pour les jeunes, ce que l'Europe avait fait pour la libre circulation des travailleurs, ce que l'Europe avait fait pour la circulation des étudiants, pour le programme Erasmus. Qu'un président de la Vème République ne connaisse pas tous les détails, c'est une chose ; mais qu'il soit à ce point mal entouré, que des conseillers ne lui disent pas : « Il est absolument essentiel que vous mentionnez cela », je trouve cela lamentable. J'espère que le prochain sera mieux entouré. Je n'exprime pas l'opinion du Collège d'Europe ici, c'est une opinion tout à fait personnelle. Et je crois que c'est de cela dont nous avons besoin également dans chaque pays d'Europe : des hommes et des femmes politiques qui ne suivent pas passivement leur opinion, mais qui montrent à l'opinion la direction dans laquelle il convient d'aller.

Merci de votre patience.

(Traducció.)

El meu amic Joaquim Llimona m'ha confiat la tasca, que jo definiria d'heroica, de parlar uns minuts de l'esperit fundador de les comunitats, del naixement de les comunitats, del balanç de cinquanta anys, en realitat hem de parlar de cinquanta-cinc anys, i, en acabat, treure'n conclusions de cara a futures aplicacions. Penso que és una tasca que sobrepassa la majoria d'uropeus, si més no sobrepassa les meves capacitats. Però procuraré fer una ponència que sigui satisfactòria per a tothom.

M'agradaria dir, ja que potser diré algunes coses que no semblaran gaire optimistes, que sóc optimista, que el Col·legi d'Europa que dirigeixo a Bruges i a Varsòvia és optimista. Per què? Perquè el Col·legi d'Europa es va fundar abans que les comunitats europees, entre els anys 49 i 50. Va obrir un altre centre a Polònia, després de la caiguda del comunisme i molt abans de l'ampliació, anticipant-se a l'ampliació, i aquest any acadèmic, és a dir, el setembre del 2006, hem elaborat, en el Col·legi d'Europa, un programa d'estudis completament nou, orientat a les relacions internacionals i diplomàtiques de la Unió Europea, que ha rebut un gran nombre de candidatures, la qual cosa també és un motiu d'optimisme, perquè ens anticipem als desenvolupaments en les fases de la integració europea que es produiran en els pròxims anys.

L'esperit fundador i el naixement de les comunitats europees. Celebrem el cinquanta aniversari del Tractat de Roma, tot i que seria més exacte parlar dels tractats de Roma, ja que n'hi va haver un altre de què no se'n parla gaire, l'Euratom, i, sigui dit de passada, després d'haver-me documentat exhaustivament, en els anys 50 el Tractat de l'Euratom semblava molt més important i suscitava més entusiasme que no el Tractat de la CEE, que no se sabia exactament cap on ens portaria.

Però voldria començar de més enrere, perquè on trobem l'esperit fundador de les comunitats europees? A la Declaració Schuman del 9 de maig de 1950, que va ser l'origen del Tractat de la CECA, però també va ser l'origen del procés d'integració que s'ha anat desenvolupant a Europa des de fa cinquanta-cinc anys. Aquesta Declaració porta el nom de Robert Schuman, el ministre d'affers estrangers de l'època, que havia aconseguit la ratificació del govern francès, però que, en realitat, era un text que

havia redactat Jean Monnet juntament amb el seu equip; a més, el ministre francès d'afers estrangers sabia, quan va fer pública la Declaració, que comptava amb el suport del canceller Adenauer. Quins són els elements essencials d'aquesta Declaració fundadora que ens permetrà jutjar la nostra situació actual? D'entrada, en aquesta Declaració s'esmentava la necessitat de construir una Europa per assegurar-hi la pau, agafant de punt de partida, com ja saben, la reconciliació entre França i Alemanya. La Gran Bretanya no s'hi mencionava.

Com construir Europa? La Declaració proposava l'establiment d'unes realitzacions concretes, que fomentessin abans que res, i cito, "una solidaritat de fet entre França i Alemanya". Així es va anunciar per primer cop el mètode funcional. La primera realització concreta que es va presentar, va ser sotmetre la producció francesa i alemanya de carbó i acer, que en aquella època eren unes indústries estratègiques, però que actualment ho han deixat de ser, a una Alta Autoritat comuna. D'aquesta manera, es preveia la creació d'una organització supranacional que, tal com estava previst, era oberta a la participació dels altres països europeus. Segons la Declaració, la Comunitat del Carbó i l'Acer, "havia de portar a una comunitat més àmplia i profunda", cosa que hem aconseguit, i havia d'establir les primeres bases, i cito textualment, "d'una federació europea indispensable per a la preservació de la pau". Cosa que no hem aconseguit. Crec que la Declaració Schuman que preparava la CECA tenia la seva explicació en un context històric molt concret. Després de la guerra, França estava molt debilitada políticament davant les potències atlàntiques: els Estats Units i la Gran Bretanya, i davant la Unió Soviètica. La França d'aquella època no podia obtenir dels seus aliats el que pretenia pel que feia a l'estatut d'Alemanya. I França temia que Alemanya, amb el temps, recuperés el potencial industrial i la capacitat militar. Per tant, la creació d'una Alta Autoritat que controlés les indústries del carbó i l'acer de tots dos països responia a aquest temor francès, a part de donar la iniciativa política a França en l'Europa Occidental. Alemanya, per la seva banda, també hi veia avantatges importants. L'havien vençut, estava dividida i no s'hauria pogut reafirmar sola en el concert de les nacions europees de l'època,

però, gràcies a l'estructura supranacional, tornava a formar part de les nacions de l'Europa Occidental. Itàlia que en aquells moments vivia una situació política complicada, un època en què es temia que pogués caure sota un règim comunista, cal tenir-ho present, també veia en el tractat una manera d'unir-se a un grup d'estats occidentals i, d'altra banda, tant Itàlia com els estats del Benelux veien en l'estructura supranacional una garantia de no ser esclafats davant del duo francoalemany. Insisteixo en aquest context històric concret, perquè és on trobem l'explicació del marcat caràcter supranacional de la CECA i de l'important cessió de sobirania que implicava i que tot allò fos acceptat pels estats que s'hi van adherir, sobretot per França que després no va acceptar necessàriament aquelles cessions, perquè, si anem al fons de la qüestió, aquell tractat donava la possibilitat a França de controlar Alemanya.

Si tenim en compte el context, hem d'afegir que el projecte va rebre el suport de polítics europeus que havien viscut els estralls provocats per la Segona Guerra Mundial, i d'altres que fins i tot havien viscut la Primera. Cal recordar que un d'ells era Robert Schuman, que havia lluitat en tots dos bàndols, en la guerra del 14 al 18, com a lorenès, l'havien reclutat a l'exèrcit imperial alemany i havia lluitat en aquella guerra en el bàndol alemany. En la guerra del 40 al 45 va estar en el bàndol francès, i va arribar de seguida a ministre d'affers estrangers. Aquests polítics, i altres, de Gasperi, Adenauer, Spaack, eren conscients que, sense una forma d'organització nova, els països de l'Europa continental no tindrien cap influència en el panorama internacional.

La CECA va néixer el 1952; en canvi, tal com m'han recordat breument aquest matí, dos projectes més d'integració presentats a la mateixa època, molt més ambiciosos i de natura clarament política, van fracassar. Els parlo de la Comunitat Europea de Defensa, de la qual ha parlat el president Pujol, d'inspiració francesa en un principi, ja que va ser el senyor Plében, un primer ministre, un president del Consell, el qui va presentar un projecte de Comunitat Europea de Defensa, la CED, i d'altra banda, paral·lelament, un projecte de Comunitat Política Europea inspirat pels federalistes

Spinelli i de Gasperi, i que també comptava amb la participació, en un segon pla, de Monnet i d'altres. El projecte de Comunitat Política Europea era en realitat una estructura completament federal que havia d'englobar la CECA, la CED, la Comunitat Europea de Defensa, coordinar les polítiques exteriors dels estats membres, i a més, posteriorment, encaminar-los cap a un mercat comú. Aquí quedava clar que el motiu polític precedia l'econòmic. Aquells dos projectes junts van ser i continuen sent les temptatives d'integració política més atrevides que s'havien programat mai a Europa des de la Segona Guerra Mundial. Però penso que s'ha de reconèixer que aquells projectes eren sens dubte massa ambiciosos, i potser i tot, fins a cert punt, poc realistes. Obviaven l'existència d'un poble europeu en el sentit polític. L'agost de 1954, després que l'Assemblea Nacional Francesa, presidida pel Consell del senyor Mendès France, els rebutgés, els van abandonar. Era l'època de les guerres colonials que tenia França paraitzada. En aquell període, França temia perdre la seva autonomia militar, i d'altra banda, el senyor Mendès France, que realment no havia donat suport al projecte de la CED davant de l'Assemblea Nacional Francesa, no es volia separar del Regne Unit en el tema de defensa. Aquell fracàs va provocar el retorn al mètode d'integració funcional que passava per l'economia, en forma d'un projecte de mercat comú que incloïa tots els sectors de l'economia al costat de la CECA i del que havia de ser el Tractat de l'Euratom.

El ressorgiment d'una integració europea mitjançant la creació de la Comunitat Econòmica Europea, que va ser l'origen del desenvolupament del Mercat Comú, es va preparar amb una sèrie de conferències a Messina, Venècia i Brussel·les. Per què val la pena mencionar aquestes ciutats? Perquè demostren que en aquella època van ser Itàlia i els països del Benelux els que van intentar revifar la construcció europea. Fa una estona el president Pujol també ha recordat la importància de l'operació de Suez, o més exactament el seu fracàs, i les diferents conclusions que se'n van treure. El Regne Unit va decidir no distanciar-se més dels Estats Units, que havien provocat la suspensió d'aquella operació, mentre que França va decidir, després d'aquell fracàs, no comptar més amb el Regne Unit, i es va veure obligada a reprendre la idea

que només podria tenir influència internacional si s'acostava als seus veïns del continent.

És possible que s'hagin assabentat d'una cosa del tot sorprenent. Fa uns dies, després de desclassificar uns documents a Londres, s'ha sabut que el senyor Monnet, al principi de l'operació de Suez, havia ideat una mena de fusió entre el Regne Unit i França, i, a més, fins i tot havia pensat presentar la candidatura de França per formar part del Commonwealth. Això recorda, en unes circumstàncies menys dramàtiques, que, quan es donen unes circumstàncies realment dramàtiques, estem disposats a considerar totes les possibilitats. Ara cal recordar, no sé si va ser al final de maig o al principi de juny del 1940, que Churchill va travessar el canal de la Mànega per reunir-se amb el govern francès, i va intentar per tots els mitjans que el govern francès mantingués França en la guerra contra Hitler. Churchill també havia proposat una fusió dels dos països amb aquesta finalitat. Actualment un projecte com aquest seria, per descomptat, inimaginable.

Els objectius polítics fixats pels autors del Tractat de la CEE, firmat a Roma el 1957, eren molt més modestos que els que s'havien anunciat en la Declaració Schuman, o en el preàmbul del Tractat de la CECA, on ja no apareixia la paraula federació. La creació d'una federació ja no era un objectiu, i en el preàmbul del Tractat de la CEE, només es miraven d'establir les bases d'una unió, cada vegada més estreta entre els països europeus, un objectiu en què avui dia encara treballem, i consolidar les salvaguardes de la pau i la llibertat. Els objectius de natura econòmica i social eren els més rellevants, a part de referències molt generals al progrés econòmic i social dins els estats membres. Fixem-nos en l'objectiu de reduir les diferències entre les diverses regions de la comunitat, així com d'augmentar la prosperitat en els països d'ultramar, que en aquell moment eren principalment els països africans que depenien o havien depès de França, i en tot cas de Bèlgica.

De fet, aquell preàmbul era anecdòtic, però és interessant recordar-lo amb motiu de la mort, fa uns dies, d'un gran europeu, Jean-François Deniau. Es veu que s'havien descuidat de redactar el preàmbul, i el va haver de redactar a corre-cuita un

funcionari francès brillant, de vint-i-nou anys, que no era altre que Jean-François Deniou.

El Tractat de la CEE va entrar en vigor el 1958, alhora que el Tractat de l'Euratom, i com ja els he dit, no se sabia en què es convertiria.

Analitzem ara les característiques principals del mercat comú que tenia com objectiu construir el Tractat de Roma, perquè hi trobarem, encara en gran mesura, els trets essencials dels tractats que emmarquen la construcció europea fins a l'actualitat. La primera etapa del Mercat Comú va ser la creació d'una unió duanera. Per què ho menciono? Vostès pensaran: "Ja se sap". Sí, però era una unió duanera en el sentit de l'article 24 del GATT, i són, o això sembla, les obligacions de l'article 24 del GATT les que expliquen que els estats fundadors, i França en particular, acceptessin que el Tractat de la CEE s'apliqués en tots els sectors d'activitat, perquè durant les negociacions, a alguns els hauria agradat excloure alguns sectors industrials d'aquell mercat comú i d'aquella unió duanera. Més enllà de la unió duanera, es preveia la lliure circulació de factors de producció a través de la llibertat de circulació de treballadors, la llibertat d'establiment, la lliure prestació de serveis i la lliure circulació de capitals.

La liberalització d'intercanvis s'havia d'acompanyar de l'aplicació de polítiques comunes. Les principals, i que en molts aspectes continuen essent les principals, eren la política agrícola, aplicada ràpidament durant els anys 60 amb l'impuls de França; la política de transports, que va trigar molt més temps a aplicar-se; la política de la competència, i la política comercial, l'única política realment coherent a dia d'avui, en l'àmbit exterior, de què disposa la Comunitat.

No obstant això, a diferència del Tractat de la CECA, les regles de competència del Tractat de la CEE no atorgaven a la Comissió el poder de controlar les concentracions. Era una cessió de sobirania que els estats membres no estaven disposats a acceptar en aquell moment. I sens dubte per la mateixa raó, el Tractat de la CEE no conferia una autèntica dimensió exterior al Mercat Comú, un dimensió

exterior que encara no s'ha aconseguit avui dia. Principalment només existia la política comercial comuna.

La creació del Mercat Comú i, potser hauria d'afegir immediatament perquè no tindrè temps de fer el balanç, que la política comercial comuna desgraciadament va ser interpretada de manera limitada pel Tribunal de Justícia el 1994, en una recomanació desafortunada, ja que el Tractat de la CEE hauria permès interpretar-la més àmpliament, sobretot si haguéssim conservat –perquè en l'àmbit europeu no tan sols s'avança, sinó que de vegades es retrocedeix– si haguéssim conservat l'article 116 del Tractat de la CEE original que preveia que es podia obligar els estats membres, la majoria qualificada, a adoptar posicions comunes en les organitzacions internacionals amb finalitat econòmica. Aquesta disposició només s'ha utilitzat una vegada en la història de la Comunitat, la qual cosa també demostra que podem tenir disposicions que preveuen la majoria qualificada, però que cal que els estats estiguin disposats a aplicar-les. I de vegades hem avançat molt, encara que no hi hagués majoria qualificada, sinó simplement per unanimitat, o bases de competències molt limitades, o gairebé inexistents, com en el cas de la circulació d'estudiants.

No ens hem de limitar únicament als textos, també cal que hi hagi una voluntat política. De tota manera, si analitzem les característiques del tractat original de la CEE, la creació del Mercat Comú i de polítiques comunes era un procés gradual i progressiu. Això explica que el Tractat de la CEE fos, i encara sigui, per naturalesa, un tractat marc que fixa uns objectius més o menys precisos, organitza uns procediments, programa uns calendaris, crea fonamentalment un espai de negociació per als estats membres amb l'impuls de la Comissió i atorga un paper primordial a institucions de caràcter supranacional. I aquest tret és el que jo qualificaria de naturalesa política, que distingeix la integració econòmica europea de la major part d'altres organitzacions d'integració regional del món, excepte, potser, la Comunitat Andina. Ara bé, la Comunitat Andina, que funciona en un context totalment diferent, es va inspirar, en realitat, en les institucions supranacionals europees. Però que no

funcioni de la mateixa manera demostra que el context és de primordial importància per explicar els progressos o els fracassos.

El sistema institucional de la CEE es va inspirar àmpliament en el que havia previst el Tractat de la CECA, amb certes diferències; en concret, l'Alta Autoritat es va substituir per una comissió de poders econòmics més retallats, i tornàvem a tenir un consell on estaven representats els estats membres, un tribunal de justícia, una assemblea que en aquell moment tenia un paper merament consultiu. I la Comissió i el Tribunal de Justícia són, sense cap mena de dubte, institucions supranacionals. A més afegiria, perquè de vegades s'oblida, que el Consell, per la seva banda, és una organització intergovernamental. Però penso que es pot afirmar que com que el Consell pren les seves decisions per majoria qualificada, o en tot cas, disposa de la majoria qualificada com a regla de decisió, opera sobre la base d'un mecanisme supranacional, ja que pot prendre decisions sense estar sotmès a la unanimitat, és a dir, al consens de cada estat membre.

Potser també és interessant recordar la ponderació dels vots que al principi es va fer servir per calcular la majoria. S'havia concebut de manera que els tres grans estats, Alemanya, França i Itàlia, no poguessin deixar en minoria els estats petits, excepte si la Comissió els donava suport. I al mateix temps els estats petits estaven protegits. Si una mesura no la proposava la Comissió i s'havia de prendre una decisió, un estat gran no es podia quedar en minoria si aconseguia el suport d'un estat petit com ara Bèlgica o els Països Baixos. Així és com es va concebre la Comunitat en un principi. És evident que les coses van canviar quan va augmentar el nombre d'estats, i llavors es va plantejar d'una manera precisa, i encara es planteja avui, com s'ha de reflectir el pes dels estats grans i dels petits en un sistema de votació.

La liberalització dels intercanvis es va fer a partir de dues maneres d'integració que anomenem respectivament integració negativa i integració positiva. S'entén per integració negativa l'aplicació de prohibicions i obstacles als intercanvis que empara el Tractat. La integració negativa funciona i es basa principalment en el que jo anomenaria sistema judicial europeu. I per sistema judicial europeu no tan sols

entenc el Tribunal de Justícia. El Tribunal de Justícia no pot fer absolutament res per si sol. S'hi ha d'apel·lar. Si ningú hi apel·la, no farà res. A l'Amèrica Central hi ha un tribunal per a l'Amèrica Central i en un determinat moment, quan jo era en aquella zona, vaig veure un gran anunci publicitari, una pàgina sencera a *La Nación*, a Costa Rica, i vaig pensar: "Qui paga aquesta publicitat?" Doncs era el tribunal creat pel mercat comú centreamericà que havia sentit la necessitat de justificar, davant de l'opinió pública, la seva utilitat, perquè havia rebut moltes crítiques, com ara: "Aquests jutges tenen una vida regalada i només han de resoldre uns quants casos l'any". I els jutges en qüestió volien demostrar el contrari: "No, no, si comparem la nostra institució amb altres com la nostra, a la mateixa edat hem treballat molt, ens mereixem el sou que guanyem, etc." Al Tribunal de Justícia europeu hi apel·len d'una manera regular, d'una banda la Comissió, i de l'altra els tribunals nacionals. Però és un sistema bàsicament supranacional, a partir del moment que els tribunals nacionals actuen d'una manera honrada i independent.

Per què insisteixo en aquest punt? Perquè l'altre mètode d'integració, el mètode d'integració anomenat positiu, és a dir, la coordinació, l'harmonització de les mesures legislatives, mitjançant el sistema legislatiu comunitari, en altres paraules, el Consell a proposta de la Comissió, amb el paper actual del Parlament, aquest sistema d'integració positiva, que és molt important i que en certs moments ha de procurar no apartar-se gaire de les actuacions a nivell judicial, és menys supranacional que la integració negativa, en la mesura que tenim estats membres que poden blocar projectes davant el Consell, estigui prevista la majoria qualificada o no. No seria una cosa nova,

Això és el que em sembla important des del punt de vista dels mètodes. I en certs moments, ara no puc entrar en detalls, veiem que tots dos mètodes en algunes ocasions van a ritmes diferents i en part es trepitgen, tal com veiem, per exemple, en la liberalització del mercat dels serveis. Això pot provocar tensions. Posem per cas que afecta Bèlgica, la lliure circulació d'estudiants és magnífica, està molt bé, i jo hi estic completament a favor, però es va organitzar en un moment que no s'havia fet

res en concret en l'àmbit comunitari pel que feia a l'organització de l'educació. I com que els sistemes educatius són molt diferents, la lliure circulació pot provocar desequilibris. En aquest moment cal una certa intervenció del legislador comunitari. Si això no passa, hi pot haver un problema. I podem trobar altres casos com aquest en la història dels tractats.

Una cosa que potser també val la pena comentar és que si analitzem el Mercat Comú, creat mitjançant els tractats dels anys 50, des del punt de econòmic, en realitat hi trobarem quatre mercats comuns diferents, si agafem com a criteri el poder d'intervenció de les institucions comunitàries en el funcionament dels mercats. De fet, a l'interior del Tractat de la CEE, el mercat comú agrícola és bàsicament intervencionista. Actualment intenten disminuir-ne el caràcter intervencionista, però és fonamentalment intervencionista. Les decisions en qüestió de preus, de quota de producció, de capacitat de producció, les pren una autoritat pública central.

El carbó i l'acer era un mercat comú semiintervencionista. En cas de crisi, i de crisis n'hi ha hagut, l'Alta Autoritat hi podia intervenir i fixar els preus, fixar les quotes de producció i també buscar els mitjans per fixar la capacitat de producció.

En canvi, el tractat general de la CEE es basa en l'esforç del mercat, excepte quan la Comissió utilitza regles de competència per assolir objectius de política industrial que condicionen les seves decisions, per exemple en matèria d'ajudes. Però oficialment ens basem en les tendències del mercat. El Tractat de l'Euratom és molt especial, però és un altre mercat comú.

El Tractat de la CECA va ser d'una gran utilitat al vell continent, no en tornaré a parlar. Va expirar el 2002, després d'haver fet un bon servei a Europa, perquè, i els ho recordo perquè és útil de tenir-ho present, li va permetre resistir la competència en el sector de la indústria del carbó i de tota la indústria siderúrgica, en un moment que la competència internacional podia destruir algunes indústries nacionals, sobretot en països petits, on no hi havia un mercat suficient per absorbir la producció nacional. I va ser la CECA la que va donar el *breathing space* a les indústries siderúrgiques

europnees. També va ser la CECA la que va permetre mantenir aquelles indústries, instaurant una certa solidaritat, i més endavant liberalitzant el mercat.

Acabem de veure les característiques principals que tenia el Tractat al principi. Fer-ne un balanç, després de cinquanta o cinquanta-cinc anys, és una tasca titànica, però ho farem a grans pinzellades. Què tenim cinquanta-cinc anys després de la Declaració Schuman?

La pau a Europa, sense cap mena de dubte. Tot i que no cal exagerar la contribució de la Comunitat Europea, hauríem de mencionar l'Aliança Atlàntica, el Pla Marshall en concret i el paper dels Estats Units. Però actualment, sense cap mena de dubte, la integració europea contribueix poderosament a mantenir la pau a Europa. Com a contrapunt, només cal veure què va passar als Balcans, una zona on encara no havia arribat la integració europea. A més, veiem que la perspectiva d'adhesió exerceix una influència creixent per mantenir la pau en aquestes regions inestables d'Europa. Sabem que no s'ha creat una federació europea, ni la crearem, i que si mai la creéssim, no faríem servir aquesta paraula. Potser unió política, o una versió més descafeïnada com ara organització política federal. Recordem que hi va haver el projecte Spinelli que no es va adoptar. Se'n va parlar a Maastricht, que és el projecte de tractat de què parlem avui i és un projecte d'unio política. Ara, encara que no s'hagi adoptat aquest projecte, trobem elements de naturalesa federal en la integració europea actual: el sistema judicial és de naturalesa federal en molts aspectes; la moneda única i el Banc Central són de naturalesa federal, totalment; ara bé, no hi ha cap administració econòmica al capdavant del Banc Central, mentre que en un escenari federal, tal com veiem als Estats Units, on hi ha una administració que marca la política econòmica, tot i no remenar les cireres, almenys pot expressar d'una manera coherent la seva concepció de la política econòmica.

En el terreny de la competència també tenim fonamentalment un sistema federal.

L'evolució del Tractat de la CEE i el balanç del Tractat de la CEE. Pel que fa a l'objectiu de crear un mercat comú, indubtablement, ha estat un gran èxit, sobretot després de l'Acta Única. I si fem una ullada al Tractat de la CEE original, la integració

europea és un gran èxit, perquè s'ha desenvolupat i s'hi ha aprofundit molt més del que preveia el Tractat de la CEE del 1957, encara que continuem vivint en gran part en el sistema institucional del 1957. I això és completament flagrant si analitzem l'àrea geogràfica de la integració europea, si analitzem el desenvolupament del sistema institucional o si analitzem l'àrea de matèries aplicades en la integració europea. L'ampliació geogràfica: al principi només hi havia sis estats que corresponien gairebé exactament al territori de l'Europa carolíngia, amb una excepció: Catalunya. Perquè al segle IX Catalunya formava part dels territoris carolingis. I quan preparava aquesta breu ponència, vaig pensar: "Però si Catalunya no formava part del Tractat l'any 1957, tot i haver format part de l'imperi carolingi". Això s'ha reparat avui.

En l'actualitat, tal com vostès saben, som vint-i-set estats membres, i també és digne de menció que, en realitat, la Unió Europea exerceix una influència que va més enllà dels seus vint-i-set estats membres, en el conjunt del continent europeu. Tenim l'exemple de Noruega, el d'Andorra, el de Suïssa, o el de tots els països que es beneficien de la política de veïnatge, l'única excepció és, per descomptat, Rússia, Bielorússia i Ucraïna que, de moment, són políticament una mena de *no man's land* entre Rússia i la Unió Europea. Aquesta ampliació geogràfica i aquesta influència més enllà de les seves fronteres actuals és un gran èxit en si mateix. Ningú no s'ho hauria pogut imaginar, i encara menys aquell nen que era jo a final dels anys 40, a final de la Segona Guerra Mundial. Ningú no s'ho hauria pogut imaginar. Ens haurien dit que somiàvem desperts de pensar que veuríem una cosa així en vida.

Un altre aspecte important de les ampliacions és que no han alterat l'essència dels tractats, cosa que s'hauria pogut témer, gràcies a la unanimitat per modificar-los. Concretament és un gran èxit polític, perquè l'ampliació de la Comunitat, ara la Unió Europea, s'ha fet promovent la democràcia a través del conjunt d'Europa, imposant la norma jurídica, imposant la protecció de les minories, i la perspectiva d'adherir-se a la CEE, convertida ara en Unió Europea, va propiciar el retorn de la democràcia a Portugal, Espanya i Grècia, a partir dels criteris de Copenhaguen, a partir del Tractat

d'Amsterdam, amb el famós article 6 sobre els fonaments democràtics de la Unió, una condició que fins i tot s'ha reforçat. I penso que és un èxit important des del punt de vista històric. Si ens ho miréssim des de la distància, deixant de banda certes disputes de competència, de vegades mediocres, què recordaríem dels últims cinquanta o seixanta últims anys en el món, després de la Segona Guerra Mundial? Em penso que, sens dubte, recordaríem la desaparició de la paraula “soviètic” i del comunisme. Sens dubte recordaríem –i això és més recent– el desenvolupament impressionant de grans gegants com la Xina i l'Índia, i, per descomptat, també recordaríem el desenvolupament de la integració europea, que és un gran èxit polític, d'una dimensió que gairebé abasta tota l'Europa continental. Indubtablement Europa no té el poder d'enviar exèrcits fora de les seves fronteres, com els Estats Units, però si haguéssim de jutjar en termes històrics la influència que van tenir els Estats Units, a partir del Pla Marshall, i la influència que ha tingut el desenvolupament de la integració europea en el decurs dels últims cinquanta anys, no sé quin hauríem de dir que n'ha tingut més en l'àmbit geopolític. També hauríem d'afegir que l'ampliació de la Comunitat Europea, avui Unió Europea, ha contribuït molt –això també ho ha recordat el president Pujol– a reduir les diferències econòmiques entre les regions d'Europa.

Si analitzem les institucions, molt breument, veurem que el sistema judicial s'ha mantingut pràcticament igual; el sistema legislatiu ha evolucionat i s'ha democratitzat més gràcies a la quota de poder que ha obtingut el Parlament Europeu, encara que aquest organisme no sigui una assemblea que porti la iniciativa a nivell legislatiu i, davant del qual la Comissió és totalment responsable. Pot estar en desacord amb la Comissió, i la pot destituir, però no és el Parlament qui nomena els comissaris, ni el president de la Comissió. També hem de mencionar des del punt de vista institucional l'enfortiment del mètode comunitari que s'ha estès a nous camps d'acció, i, en particular, a l'àmbit monetari que està totalment basat en el mètode comunitari. He dit que el vot per majoria qualificada també s'havia estès molt, però, tal com he dit, no s'hi ha de confiar gaire. Per què? Perquè si no es vol utilitzar el vot per majoria

qualificada, no s'utilitza. Fins i tot per ratificar els acords de l'OMC, França volia exercir un dret de vet i la Comissió l'hi va concedir. I no fa ni tan sols un parell de dies, a *Le Monde* ho tornàvem a veure: França vol fer ús del seu dret de vet en matèria agrícola en les negociacions amb l'OMC. Els recordo que des de mitjan dècada dels 60 en política agrícola decideix la majoria qualificada, igual que en política comercial, des del 1970. I avui encara ens trobem amb el dret de vet.

En l'àmbit institucional també hauríem de mencionar breument que, amb les diferents revisions que ha esmentat el ministre Navarro, observem que els textos són cada vegada més complicats. És cert que s'han d'ampliar i és cert que s'han d'anar adaptant, però els textos són cada vegada més embolicats, són francament illegibles, i també podem dir el mateix d'algunes parts de la Constitució. Sóc un jurista normal i corrent, i he tingut problemes per entendre alguns textos, aleshores entenc que juristes encara més modestos que jo hagin dit coses totalment inversemblants i falses d'alguns d'aquests textos. Una de les millors, com ho diria, ironies que he vist escrita en un text de dret primari és al Tractat de Niça, terriblement complicat, i on hi ha un text que diu que s'ha de procurar vetllar al màxim per la claredat dels textos que editi la Comunitat Europea. Més important: i això per què? Evidentment perquè hi ha més parts que estan a la defensiva i perquè hi ha una major heterogeneïtat cultural. El Tractat de la CEE el va redactar una elit de la petita Europa, de cultura majoritàriament francesa i que feien servir la mateixa llengua. I el que és més important en l'àmbit polític, la complicació dels textos provoca una desconfiança creixent en els estats membres davant les institucions, i una reticència a transferir d'una manera clara sectors de sobirania. De fet, a part de la unió monetària, des del Tractat de la CEE del 1957, no hi ha hagut una transferència exclusiva, clara i sense vacil·lacions de sectors de sobirania a la Comunitat, a les institucions comunitàries. I cada vegada que s'avança, per poc que sigui, compliquem més les coses perquè expliquem tot el que encara poden fer els estats, i això complica molt els textos i llavors el Tribunal de Justícia està obligat a interpretar-los en un sentit que no és necessàriament en benefici de la Comunitat. D'altra banda constatem que les

institucions comunitàries podrien fer més, en certs aspectes, abans d'atorgar-los competències suplementàries, perquè hi havia un marge de llibertat molt més ampli, quan s'arribava a un acord polític. És el cas de la protecció del medi, és el cas en matèria de circulació d'estudiants, si, per exemple, parlem dels programes Erasmus. Avui seria molt més difícil de fer amb totes les clàusules de salvaguarda i els parapets que trobem en tots els textos. A més, sóc de l'opinió que amb la quantitat de llengües i l'ampliació, cada vegada és més difícil acatar d'una manera efectiva el dret comunitari a escala continental.

Des del punt de vista de les matèries aplicades –en això també seré molt breu–, si observem el Mercat Comú a nivell intern, s'hi ha aprofundit considerablement des de l'Acta Única. Tenim les polítiques esmentades que, sens dubte, s'han desenvolupat, però hi hem afegit el control de les concentracions. Per què? Perquè amb el desenvolupament de l'Acta Única, del mercat únic, els països, com França, s'han adonat que era impossible continuar controlant seriosament les concentracions mundialment i que calia una autoritat, almenys en l'àmbit europeu, que pogués controlar les operacions de concentració mundials que afectessin el Mercat Comú. Abans d'acabar, tornaré a parlar breument d'aquesta qüestió, perquè és una lliçó essencial de la integració europea. En el Tractat de la CEE hem afegit elements de ciutadania; alguns drets polítics, en canvi, en la Unió Monetària, tal com he dit, a nivell extern, no han avançat tant. La política comercial continua existint, però no s'ha acabat de desenvolupar del tot; en canvi, el Projecte de tractat constitucional permetria desenvolupar la política comercial en matèria d'inversions, tenim la PESCE, la cooperació per al desenvolupament s'ha desplegat considerablement i és un factor important d'influència de la integració europea en l'àmbit exterior, aquests últims anys s'han fet bastants progressos pel que fa a la PESD, cosa que ha recordat el ministre senyor Navarro, després de fracassos, que hauríem de qualificar d'escandalosos, com els casos de Kosovo i de Bòsnia en què, com a europeus, ens hauríem de sentir avergonyits de veure que els americans haguessin d'enviar els seus avions i les seves tropes a deu mil quilòmetres de distància per resoldre un problema a les

fronteres de la Unió Europea, que potser s'hauria pogut solucionar si els estats membres més importants s'haguessin mostrat més hàbils i, alhora, més fermes.

Es poden treure lliçons de la fundació de la integració europea, de l'experiència que he repassat a grans trets? El primer que s'ha de reconèixer és que el context és molt diferent del que hi havia a principi dels anys 50. Poc després de la guerra teníem sis estats, que amb prou feines es recuperaven de la guerra, o de dues guerres, de l'amenaça soviètica... Jo era petit, però recordo el final de la guerra, recordo haver vist els presoners alemanys desfilant pels carrers, recordo haver vist passar els camions GMC nord-americans que aprovisionaven les indústries europees, recordo la por davant de l'ogre soviètic, recordo el pànic que es va apoderar d'una part de la població de l'Europa Occidental amb la guerra de Corea, quan no es trobava cafè ni sucre, perquè la gent els emmagatzemava pensant que es desencadenaria una altra guerra mundial, sentíem la necessitat imperiosa de controlar Alemanya i hi havia la unitat cultural que els he comentat. Actualment som vint-i-set estats membres, ja no hi ha l'amenaça imminent que hi havia llavors a dos-cents o dos-cents cinquanta quilòmetres d'Estrasburg, això s'ha de tenir present. La frontera de l'Alemanya de l'Est era a dos-cents cinquanta quilòmetres d'Estrasburg. Però ara ja no hi ha aquella amenaça imminent, sinó que hi ha amenaces més individualitzades: la dels actes terroristes aïllats, la de la immigració il·legal, la de la seguretat en matèria de subministrament energètic, el canvi climàtic. Actualment això és el que s'ha de tenir en compte, en la meua opinió, si volem fer avançar Europa, a falta de fer-la avançar en resposta a una amenaça que no es podia ignorar i que abans era una realitat omnipresent en la ment dels polítics i de l'opinió pública europea. Aquesta és la primera lliçó.

Segona lliçó. Em pregunto si no hauríem de tornar a parar atenció al mètode funcional que va funcionar amb cert èxit des del 1950. Recordem que els projectes més grandiosos van fracassar la dècada dels 50. I en aquest punt no voldria discrepar del que ha dit el ministre Navarro. Jo estaria molt content si el pla que ha presentat pogués tirar endavant. Estic a favor del Projecte de tractat constitucional,

cosa que ja vaig dir aquí fa dos anys i mig quan vaig participar aquí en un debat convidat per Joaquim Llimona. Per tant, no sóc sospitós d'estar-hi en contra. Conec tots els aspectes positius d'aquest tractat, també sé què han volgut fer, incloure-ho tot en un sol document amb la intenció de simplificar les coses, cosa natural des del punt de vista d'un jurista que treballa en dret comunitari, però en alguns països europeus no ha connectat amb la gent del carrer.

El Projecte de constitució no ha estat un fracàs temporal, i no definitiu, en tot cas ha sofert un revés. Des del punt de vista de la integració, potser em precipito, però penso que aquest tractat no té la importància històrica dels tractats fundadors, no té la importància del Tractat de Maastricht que va crear la unió monetària, ni tampoc té la importància històrica de la decisió d'ampliar la integració europea a l'Europa Central i Oriental, i potser a Turquia. Ara bé, no deixa de ser un tractat important. Però si analitzem què ens aporta realment d'important aquest tractat en comparació al que ja existia, veurem que són unes institucions millors en el terreny polític, sobretot en l'àmbit dels afers estrangers, i també de la defensa, una visibilitat política amb un president elegit per ocupar el càrrec dos anys i mig, un ministre d'afers estrangers que ocuparia el seu cinc anys, i també avenços en el camp de la cooperació penal. Sé que hi ha moltes altres coses importants en el Projecte de tractat, però penso que això és realment el més important. Si no és possible aconseguir que ratifiquin tot el tractat, si molt convé amb una part explicativa o annexos, em pregunto si realment no hauríem de pensar de buscar la ratificació de la part institucional, argumentant que tenim l'esperança de poder ratificar la resta, però més endavant, perquè em sembla important que Europa demostrï que és capaç d'avançar, sobretot en l'àmbit exterior. En alguns països, França i sobretot els Països Baixos, no han entès què volíem fer. Hem vist en el Projecte de tractat una mena de transformació amenaçadora, i la majoria de ciutadans d'ambdós països fundadors han pensat que no els convenia. Tal com ja els he dit, en alguns països s'han dit autèntiques barbaritats del Projecte. I és evident que quan es diuen barbaritats i s'ha de recórrer als textos, no n'hi ha prou de

dir que és mentida en un debat, sinó que estem obligats a explicar-ho amb detall, i generalment a la televisió on fa temps que els han suprimit.

La utilització d'un referèndum per ratificar un document de tanta complexitat no ha facilitat les coses, sobretot perquè alguns països van organitzar el referèndum en clau de política nacional, i no per fer participar el poble europeu en la ratificació. I això va brindar l'oportunitat als adversaris dels governs en el poder de fer referència a coses falses, d'espantar amb la immigració, d'espantar amb la globalització i donar la visió que el Projecte de tractat només faria que agreujar-ho més, cosa que no era veritat. I alguns polítics francesos, i això ho dic sense vacil·lacions, que no havien despuntat gaire en la política, no van dubtar a recórrer a la deshonestedat intel·lectual de fer veure que en aquell moment hi havia la possibilitat d'obtenir un tractat millor. D'això en podem treure una altra lliçó, si es comprovés que políticament no tenim la possibilitat de fer ratificar projecte en la seva totalitat, més una part suplementària.

Tercera lliçó. Alguns, i em penso que entre ells el primer ministre belga, van evocar la possibilitat d'una avantguarda o d'una reraguarda, tant se val, d'un grup que encapçalaria el Projecte de tractat i que deixaria els altres enrere, però deixant-los la possibilitat d'atrapar l'avantguarda. És cert que a partir de l'Acta Única..., l'Acta Única és l'última revisió important del tractat que van acceptar tots els estats membres, per culpa d'una ambigüitat, la senyora Thatcher es va pensar que ens aturàriem allà, i en realitat va ser una etapa cap a la unió monetària, la lliure circulació de capitals, etc. La senyora Thatcher avui encara està enfadada, perquè considera que la van enganyar, que la van assessorar malament, que li havien dit que les coses s'aturarien allà, i les coses, al contrari, van progressar gràcies a l'Acta Única. I és l'última vegada que per culpa d'una, com si diguéssim, ambigüitat, tots els estats membres van aprovar una revisió important. Maastricht va ser una integració diferenciada per a la unió monetària; Amsterdam va ser la integració diferenciada per a l'espai de justícia i de llibertat que es va integrar en el Tractat de la CEE. I n'hi ha que diuen: "Però perquè no fem com en aquells casos i que ratifiqui el Projecte de tractat constitucional una avantguarda?" Tècnicament és impossible. Seria perfecte si fos possible. Però és

impossible tècnicament. Podem establir la diferenciació si aïllem un tema, i diem: “Vostè no participa en aquest tema, ni és un tema que incumbeixi les institucions”. I fem una separació clara. Això ja va provocar problemes en un moment determinat. Però no és possible fer una integració diferenciada amb les institucions a gran escala. No ens podem imaginar un president del Consell Europeu per dos anys i mig, per vint estats membres i una presidència rotativa cada sis mesos pels vint més la resta. Passaria el mateix amb el ministre d’afers estrangers, i amb el Tribunal de Justícia que, ara que el dret comunitari és més complex que en el passat, hauria d’intentar aplicar regles diferents en les relacions avantguarda i reraguarda, i a l’interior dels països de la reraguarda. Seria *mind-boggling* tal com diuen els anglesos. Per tant no crec que, contràriament al que diuen, fins i tot articles escrits per alguns col·legues, sigui concebible aquesta idea d’avantguarda per al Projecte de tractat constitucional. Potser seria concebible en matèria de defensa, en matèria de cooperació penal, però no en el si del Tractat de la reforma institucional.

Quarta lliçó: el mètode comunitari és indispensable si volem que certes funcions de l’estat que no es poden gestionar eficaçment en l’àmbit d’un estat aïllat, ho puguin ser en l’àmbit europeu. I els donaré tres exemples molt diferents. Ja els n’he donat un en matèria de concentració. Només la Comissió, autoritat supranacional, pot prendre una decisió pel que fa a una operació de concentració que té lloc als Estats Units i que afecta el mercat mundial i, per tant, Europa. França sola no ho podria fer, Espanya sola no ho podria fer, Alemanya sola no ho podria fer. Només hi ha una autoritat en el si de la integració europea que pugui utilitzar el mercat comú, el mercat integrat, per fer força, perquè si per exemple Boeing no respectés una decisió de la Comissió, no sabria si podria continuar venent avions a Europa sense l’amenaça d’una sanció. I Boeing obeeix. Un altre exemple, d’un àmbit totalment diferent. El cas Bosmann, el cas dels futbolistes. No dic que fos una bona o mala decisió, però actualment, a Europa, qui és capaç de plantar cara a una associació esportiva que s’estén al conjunt d’Europa o al mercat mundial? Cap estat membre ja no pot plantar cara al propietari de Fórmula 1, en el tema dels cotxes de curses. Cap estat membre pot

enfrontar-se a la UEFA o a la FIFA, i a més, en un moment determinat, la FIFA va dir als tribunals francesos, més concretament a França: “Vigileu! Si emprenen accions legals contra nosaltres, els clubs francesos quedaran eliminats de les competicions europees de l’any que ve”. Un estat ja no es pot reafirmar com a estat davant d’un poder privat que té una dimensió internacional. Només una institució estatal on hem fet un pols de sobirania pot arribar a expressar l’interès públic.

En la qüestió monetària, passa el mateix. Els posaré tres exemples. I mirarem de generalitzar-los a nivell extern on actualment només tenim la política comercial comuna que permet a Europa expressar-se d’una manera coherent i amb una sola veu. Ni en la qüestió monetària, que ja funciona, Europa no s’expressa amb una sola veu al Fons Monetari Internacional, perquè encara que la política monetària sigui totalment europea i ja no sigui en mans dels estats, continuen essent els estats els que representen la Unió Europea a nivell monetari mitjançant circumscripcions dins el Fons Monetari Internacional.

Ara també hem de ser conscients que tota la influència que té Europa a nivell extern, a part de les operacions de PESC, la deu al seu mercat comú que li serveix per fer força, i que li permet, quan es negocia amb països tercers, modular l’accés al mercat i obtenir concessions, ja siguin a nivell econòmic o a nivell de drets humans. I si aquest mercat s’ha pogut desenvolupar i és coherent, és gràcies al mètode comunitari i a les institucions supranacionals.

I per acabar un parell de conclusions més: els actors estatals. El paper de França continua essent decisiu, però si repassem la història, veiem que França ha mantingut actituds fluctuants davant la integració europea i que en algunes ocasions les qualificaria, demano perdó a França, d’esquizofrèniques. Per exemple, fa poc n’hem tingut exemples de boca del senyor Chirac, en el cas de l’Iraq, com ara titllar els altres de no ser bons europeus perquè discrepen de França en el paper que pertocaria fer a Europa. França considera, i ha considerat durant massa temps, que la integració europea era cosa seva i que els altres la seguirien. El problema de França és que sempre té un paper decisiu. No es pot construir Europa sense França, però s’ha

d'acostumar a no portar la veu cantant en el tema de la integració europea. A més, ara Alemanya i la cancellera Merkel són els líders en què ens fixem, i la parella francoalemanya ha perdut el seu poder dins la gran Unió Europea actual. En concret, cal que a França hi hagi polítics que siguin capaços de convèncer l'opinió pública que és bo per a França participar en la integració europea, en benefici de França a Europa i en benefici d'Europa al món.

La Gran Bretanya. Si volem fer una política exterior seriosa, una política de defensa comuna, tal com ho hem vist i hem recordat, no ens podem oblidar de la Gran Bretanya. Per tant, no aplicaré tan alegrament la integració diferenciada, ni en altres àmbits, per no apartar la Gran Bretanya d'aquest àmbit important: la política exterior i la defensa.

Pel que fa a Espanya, penso que el millor que pot fer ara Espanya, i que ja ho porta a la pràctica, és ensenyar a Polònia tot el que li ha aportat la integració europea i el benefici que significa formar part de la Unió Europea. Un país molt més problemàtic, i del qual gairebé no he parlat, són els Països Baixos, perquè a França encara podem identificar més o menys per què vam votar que "no", mentre que als Països Baixos, hi va haver una majoria del 63 per cent que va votar "no", i no se'n sap el motiu exacte. Si és per por de la immigració, aleshores això no té res a veure amb la integració europea tal com està plantejada, sinó amb l'antiga política colonial i amb la política interior dels Països Baixos. Si és per por de quedar diluïts en un superestat, no és el cas. També podria ser la por d'un país petit, que és més que petit, és un estat mitjà petit, de no ser escoltat a Europa com ho era a l'Europa dels sis, sobretot després de veure que hi havia un cert nombre d'iniciatives que prenen els més grans, és a dir, França, Alemanya, el Regne Unit, més Polònia i Espanya. Penso que això també ha estat decisiu en l'electorat dels Països Baixos. A més, i això encara complica més la situació que a França, ja que a França si trobéssim un president de la República que fos capaç de convèncer l'opinió pública, que fos pedagògic, penso que guanyaria el "sí". En canvi, als Països Baixos tenim un poder polític que segueix l'opinió pública, quan el seu electorat no diu res, o simplement diu que "no". I si aquest país fundador

no canvia, i tornen a sotmetre a referèndum el Projecte de tractat complet més un annex, i torna a guanyar el “no”, tindrà greus conseqüències per a la integració europea. No tindria la gravetat d'un “no” francès, però, malgrat tot, seria greu, perquè això seria donar mal exemple a països, com per exemple, la República Txeca, que tampoc s'hi mostra gaire entusiasta.

Acabaré amb una última lliçó molt breu. Sobretot si organitzem referèndums, els polítics han d'estar convençuts dels avantatges de la integració europea per als seus països i per a Europa al món, i ser capaços d'explicar-ho a la seva opinió pública. Però és en interès de tots els europeus progressar per la via de la integració i, d'altra banda, mostrar-los què els ha reportat la integració.

Un exemple extret de la campanya francesa. Vaig trobar molt trist que el president de la República Francesa reunís joves per parlar-los d'Europa i no fos capaç de ensenyar-los què havia fet Europa pels joves, què havia fet Europa per la lliure circulació de treballadors, què havia fet Europa per la circulació d'estudiants, pel programa Erasmus. Que un president de la V República no en sàpiga tots els detalls, és una cosa, però que a aquestes alçades s'hagi envoltat d'uns assessors tan dolents que no li diguin que és primordial que parli d'aquests temes, ho trobo lamentable. Espero que el pròxim estigui més ben assessorat. Ara no expresso l'opinió del Col·legi d'Europa, sinó una opinió totalment personal. I penso que això també ens fa falta a tots els països d'Europa: homes i dones dedicats a la política que no segueixin passivament la seva opinió, sinó que mostrin a l'opinió pública el camí que convé agafar.

Gràcies per la seva paciència.

El Sr. Joaquim Llimona

Merci beaucoup, professeur Demaret.

Disposem, abans de fer les conclusions i la cloenda, aproximadament de quinze minuts per al col·loqui, per a tots els qui que vulguin fer preguntes. Jo els demanaria en tot cas que s'identifiquin i que formulin la pregunta.

Primer, el senyor Carlos Bru, que és president del Consejo Federal del Moviment Europeu.

El Sr. Carlos Bru (president del Consejo Federal del Movimiento Europeo)

Gracias, presidente de sesión.

Yo, con respecto a la intervención del señor Navarro, haría un par o tres de preguntas. La primera es de orden menor, absolutamente de intendencia, pero creo que es de utilidad, hoy en día, instrumental. Es lo terminológico. Hablamos, parece ser que hay unos recelos tremendos, y va a haber estados en que la expresión “constitución” a la que nos hemos acostumbrado todos, sobre todo en España, no va a ser admitida. Por otra parte, hay una dificultad meramente práctica para tratado constitucional europeo, porque coinciden sus siglas con el Tratado de la Comunidad Europea. Es una cuestión que parece menor, pero que ha creado muchas confusiones. Y, por tanto, yo digo si no sería útil, y además mediático, el hecho de que, siendo un tratado firmado en Roma, se mantenga la utilización de TR-II, o sea Tratado de Roma-II, sobre todo cuando dentro de unos pocos días –esta ha sido una innovación derivada de los noes– vamos a celebrar el 50 aniversario del Tratado de Roma-I, al mismo tiempo que se va a discutir a fondo el Tratado Roma-II. Es una cuestión meramente práctica, pero yo preguntaría al secretario de Estado si no sería útil. Otro, ha hecho alusión el secretario de Estado a esas cuatro quintas partes que tiene dos versiones: una meramente de textos y efectivamente en número de artículos no llega a la quinta parte la innovación. Pero ahí nos surge –luego hay otra cuestión de la que preguntaré también sobre el número de estados miembros–..., pero en cuanto al texto, eso coincide o no coincide con el minitratado de Sarkozy. Ese minitratado de Sarkozy puede tener una versión de calidad –con lo cual yo no estaría en absoluto de acuerdo– pero sí una cuestión de cantidad. Sacar lo que es la parte primera, la parte segunda y algo de la parte cuarta, porque es la que

verdaderamente nos da el gozne de la revisibilidad, cosa que no existía en los tratados anteriores. Entonces, sacando algo de esas... vamos, imponiendo esas tres partes y sacando, extrayendo, sublimando algo de la tercera en lo que es más decisionismo europeo, si no se podría llegar, en un acuerdo, a esto. Y luego, hablando de cuatro quintos, también otra pregunta. La de que tenemos un protocolo, tenemos unos artículos finales, pero sobre todo un protocolo, en el cual los cuatro quintos pues son muy importantes, lo de los estados. Dado el éxito que ha tenido el Gobierno español en esta convocatoria, dado el ligue, podemos decir, ha hecho no solamente a los dieciocho que han aprobado, sino dos más, no podíamos llegar a los veintidós, porque entonces tendremos los cuatro quintos. Y entonces, con eso, verdaderamente yo creo que si hay veintidós estados que están por el Tratado Roma-II, y se da lugar a ese Consejo Europeo puramente político que habría que decidir, yo creo que sería posible una catarsis que los renuentes tendrían que acceder a lo decidido por esos cuatro quintos de estados.

Y la última pregunta –comprendo que me paso un poco– pero es el fervor europeísta, no cabe que también utilicemos el futuro artículo, me parece que es el 1-7 sobre la iniciativa europea, el fantástico artículo de la democracia participativa con el millón de firmas, y ¿no cree la secretaría de Estado que sería bueno que en España –ya ha habido algún intento en este sentido– hagamos una iniciativa para la iniciativa, o sea que empiece a moverse la sociedad civil, a recoger firmas, para que en el día de mañana tengamos ya un caldo de cultivo que pueda imponerse a los gobiernos? Muchas gracias.

El Sr. Joaquim Llimona

Gracias.

Vamos a acumular dos o tres grupos de preguntas. Llibert Quatrecares.

El Sr. Llibert Quatreccases

Gràcies, president.

Señor secretario de Estado, le agradezco su exposición que ha sido muy clara, y de lo que usted ha expuesto me parece que hay un aspecto relevante, ha sido el afirmar “no vamos a partir de cero, estamos abiertos a una negociación, pero esta negociación la situamos en una cota muy alta, en definitiva, el texto del tratado”. Yo lo que le querría preguntar es: primero, lo que resulte de esta negociación, probablemente para un país como España o cualquiera de los otros dieciocho que ya han ratificado el tratado, va a representar una aprobación en sede parlamentaria. Pero lo que no es imaginable es que estos dieciocho países repitan otra vez, sea por referéndum o sea por debate parlamentario, una aprobación sobre un nuevo tratado aunque sea el mismo pero más o menos modificado. Porque esto plantea unos problemas de procedimiento muy considerables. No sé si por el sistema de protocolo, o adicional, por la fórmula que sea.

Y la segunda pregunta sería: Evidentemente ustedes se reunieron en Madrid y no hicieron un acto jurídico de cooperación reforzada como permite la vigente estructura de los tratados europeos, porque, evidentemente, es a nivel de estados, los estados no se han pronunciado sobre lo que ustedes discutieron en Madrid, por tanto, no hay una actuación formal, pero sí que ustedes hicieron un acto material de cooperación reforzada. Y esto creo que políticamente tiene muchas consecuencias y me gustaría saber cuál es la opinión del señor secretario de Estado sobre estas posibilidades de cooperación reforzada, pragmática, si usted quiere, y en los ámbitos que sea posible, pero que funcionase ya desde ya.

Muchas gracias.

El Sr. Joaquim Llimona

Una última pregunta abans de demanar... ¿Una más? Señor Francesc Granell, y después respondéis.

El Sr. Francesc Granell

He encontrado sumamente interesante la presentación de los diferentes escenarios que ha hecho el señor Navarro en relación al futuro. Ahora bien, pensemos que él mismo ha dicho que la reunión de Madrid, de este fin de semana pasado, tenía un alcance relativamente modesto. Pero en cambio, yo lo que me pregunto, llegados aquí, es hasta qué punto la reunión de Madrid puede lanzar a la presidencia alemana a conseguir cotas más altas, y, sobre todo, a conseguir una declaración de Berlín ambiciosa sobre el futuro de la integración europea.

Muchas gracias.

El Sr. Alberto Navarro

Muchas gracias. Tal vez un poco telegráficamente por la falta de tiempo, pero intentaré contestar a estos tres temas.

En primer lugar, “constitución”, término, sin duda no vamos a ser los españoles los que vayamos a vender la piel antes de cazar el oso. Todos los que han participado en algunas negociaciones comunitarias saben lo duras que son, lo complicadas que son, y de ahí la conveniencia de partir de una posición negociadora fuerte y, llegado el momento, ya veremos qué hacemos. Sin duda yo creo que lo fundamental para nosotros es el contenido del tratado, más allá de que lo llamemos “constitución”, “tratado por el que se establece una constitución para Europa” o no. Hay que saber que además hay estados miembros –caso del Reino Unido– que no tiene una constitución como la conocemos en los países continentales, que en Alemania no se denomina constitución, se llama ley fundamental, aquí en España, las leyes fundamentales, pues al contrario, nos traen un recuerdo de la dictadura. Pero, sinceramente, yo creo –sin querer en ningún

momento, como digo, debilitar la posición negociadora— que lo fundamental, al final, para los ciudadanos, para los europeos, es el contenido material del tratado. Y el envoltorio, la forma con la que se presenta y el nombre que se le da, que sin duda tiene una enorme importancia política, pues es algo que, por lo que estamos viendo ya en estas reuniones, al final habrá que transigir. El problema que tenemos es que hay un grupo de estados miembros —como decía antes— algunos escondidos detrás de los dos noes, que lo que van a querer eliminar no es solo el nombre del tratado constitucional, sino todo aquello que huela a supranacional. Es decir, suprimir la carta de derechos fundamentales es una posición británica de estos momentos intransigente, Países Bajos, a diferencia de Francia, Países Bajos ya ha dicho que no quiere, de ninguna manera, que la carta de derechos fundamentales tenga valor jurídico, aprobada desde Niza pero tiene ahora valor político. El paso adelante que da el tratado constitucional es que es justiciable ante el Tribunal de Justicia en Luxemburgo. Llamar ministro al alto representante, el Reino Unido ya ha dicho también que fuera la palabra ministro, todo aquello que huela a..., Países Bajos, discurso del ministro de asuntos exteriores, Ben Bot, poco antes de Navidad, los símbolos, la bandera, el día de Europa, el himno..., bueno, vamos a encarar una negociación muy difícil, y por eso digo que es muy importante saber también qué Europa queremos, y que nos expliquen los que han dicho que “no”, qué es lo que no les gusta. Puedo entender, cuando lo digan formalmente los holandeses que no les gustan los símbolos, que no les gusta la carta de derechos fundamentales, que no les gusta el ministro, pero bueno, clarifiquemos el debate, y en ese sentido creo que la reunión de Madrid ha sido también enormemente útil. Llamarlo Tratado de Roma, bueno, se ha firmado en Roma. Si duda alguna el tratado constitucional, recuerdo incluso que la presidencia irlandesa quería que se fuera firmando por cada uno de los países, que tampoco era

mala idea, que nos apropiemos cada uno del tratado... Los irlandeses en determinado momento propusieron pues que se fuera llevando por capitales como nos pasó con el Tratado de Adhesión, que se firmó por la mañana en Lisboa y por la tarde, el 12 de mayo del 85, y por la noche se firmó en Madrid, y que nos da un sentimiento de participación y de presencia... Bueno, al final se optó porque la firma no fuera con ese circo europeo sino en Roma, y ya digo, para mí, lo fundamental, reconociendo la importancia política que tienen sin duda los nombres y las designaciones, creo que va a ser el contenido del tratado. Y por eso, con todo el respeto al director del Colegio de Brujas, yo creo que no sería explicable a los ciudadanos –vuelvo a hablar del discurso de Nicolas Sarkozy, uno de los candidatos a las presidenciales francesas– que, después de todo este trabajo, después de una convención los años 2002, 2003, 2004, que al final salgamos con un tratado que únicamente recoja unas pequeñas reformas institucionales, que son sin duda alguna indispensables, fundamentales para poder trabajar a veintisiete; necesitamos, además de las reformas institucionales, políticas. Y el tratado constitucional parte de la cooperación penal..., para los españoles tiene el enorme valor porque hay varios artículos que establecen las bases para una política común de inmigración. Todos sabemos la importancia que tiene este fenómeno hoy en día; en España, la mitad de nuestro crecimiento económico, de nuestra creación de empleo es gracias a la inmigración; estamos creciendo casi a un millón de personas por año en este país desde hace seis, siete años, la España de treinta y ocho millones hoy tiene ya algo más de cuarenta y cinco, y es un fenómeno –la inmigración ilegal es un problema pero la inmigración en cuanto a tal es un fenómeno enormemente positivo, son los países de mezcla, los *melting pot*, Estados Unidos, Brasil, España, los países que saldrán adelante en esta era globalizada, que necesita respuestas europeas. Y a nosotros, lo digo ya –y aquí sí que hablo como

secretario de Estado y no solo como Alberto Navarro, no nos bastarán simples reformas institucionales. Y comprendo y entiendo perfectamente el ánimo con el cual Nicolas Sarkozy hace esa propuesta, que es darnos la constitución en dos etapas. Darnos primero las reformas institucionales diciendo esto es muy urgente, hay que hacerlo ya en el 2007, y luego el 2009 abrimos una convención, de nuevo, y ahí ponemos encima de la mesa la reforma de las políticas: la inmigración, la energía, hacemos menos agricultura, hacemos más investigación y desarrollo, etcétera. Bueno, si ese es el panorama, a España, hablo con bastante confianza, le conviene mezclar las dos negociaciones. A España le conviene hacer una reforma institucional sabiendo también qué se va a hacer con la reforma de las políticas. A lo mejor estamos dispuestos a perder peso en el Consejo si sabemos que la política agrícola va a tener aún unos años de vida con un determinado componente o con un determinado valor. Pero hacer una reforma puramente institucional ahora, donde sabemos que vamos a ir a una reforma de mínimos, mínimos, mínimos, mínimos, minimórum, viendo el panorama con el Reino Unido, con Polonia, con Chequia, con Países Bajos, y dentro de tres años abrir una negociación sobre la revisión de las políticas, donde sabemos que también vamos a ir a una revisión de mínimos, mínimos, mínimos, mínimos, por la que está cayendo en Europa, nos van a decir menos agricultura, pero cuando pidamos más investigación nos van a decir “no”, la investigación hágala usted con sus propios medios, y nos pedirán menos política de pesca, y cuando queramos hacer más inmigración nos van a decir, no, no, la inmigración también cuestión de cada estado miembro..., yo prefiero poner encima de la mesa lo que hay que negociar para, al final, al menos tener una negociación que estoy convencido que sería más satisfactoria para los intereses, no solo españoles sino europeos. En definitiva, como digo, lo que está en juego es el modelo de Europa que queremos construir en este siglo XXI.

Los cuatro quintos. Es verdad que con Suecia y Dinamarca se llegaría a cuatro quintos, a veintidós estados. Es verdad que para llegar a eso hace falta un referéndum al menos en Portugal, en Irlanda, en Dinamarca, que es hoy impensable políticamente. Portugal ha modificado su constitución para poder hacer un referéndum sobre un tratado, porque está... Portugal es un país muy sabio y estaba prohibido por la constitución portuguesa hacer *referenda* sobre tratados. Y justo cuando han modificado la constitución para poder hacer el referéndum sobre el tratado constitucional, salen los noes en Francia y en Países Bajos. Obviamente el primer ministro Socrates no va a convocar ahora un referéndum sobre un texto que sabe que vamos a tener que modificar, aunque sea añadiendo un protocolo como me decía el presidente Giscard por teléfono, en la víspera de Madrid, modificando la parte tres. El presidente Giscard me dice: "No toquemos la Constitución, solo la parte tres. Modifiquemos un poquito la parte tres que es donde ha habido los problemas en Francia, pero, por favor, son una amplia mayoría democrática, hay que mantener el Tratado". Ese es un poco el mensaje, digamos, del presidente Giscard.

Los cuatro quintos. Volviendo a hablar en términos ya muy políticos, sin Francia, no tiene sentido, no tiene futuro. Yo sé, soy el primero que sé que si Francia hubiera dicho que "sí", y creo que hay muchísimos franceses que se sienten, la gran mayoría profundamente europeístas, y que hay quienes dijeron que "no" a este texto porque querían otra Europa, o más Europa, más humana, más..., y respeto profundamente a todos aquellos que han dicho que "no", con Francia dentro, ahí sí que ya nos podemos olvidar de las cooperaciones reforzadas del señor Cuatrecasas, la política es así. Nos habríamos reunido, no sé si en Madrid, en París o en otro sitio los veintidós y habríamos dicho aquí está la Europa que queremos. Por este tratado damos un año a los otros países para que se unan a nosotros o negociaremos con ellos las relaciones para el futuro, entre esta nueva

Unión Europea que refundamos a veintidós y los que después de un año no se hayan subido al barco... Eso es la política. Es así. Es así la política. Y por consiguiente eso solo lo podremos hacer si tenemos a Francia dentro. Con Francia fuera, podemos poner el listón muy alto, podemos poner a Francia un poquito a la defensiva, como está ahora, ya no es la situación que yo vivía en noviembre, en diciembre, sobre el debate europeo. Ahora hemos salido de las cavernas, los del "sí" y vamos con la cabeza alta por Europa, porque no tenemos nada de lo que avergonzarnos. Hemos dicho que "sí" a un texto que nos parece mejorable, sin duda alguna, como toda obra humana, pero queremos saber, los que han dicho que "no", que nos digan qué es lo que quieren cambiar, qué es lo que proponen de alternativa, qué plan B tienen. Y ese es el sentido también de esta reunión de Madrid, que sé que es incómoda, pero en democracia estamos en una familia, somos veintisiete, tenemos que saber realmente qué es lo que preocupa a cada uno. Por eso llegar a los cuatro quintos tiene ese valor, pero sin Francia no podremos dar el paso de verdad.

Hacer campaña ciudadana, sin duda. La iniciativa legislativa, todo esto ayudará, pero necesitamos saber quién va a estar en el Eliseo el 7 de mayo. Yo vuelvo a repetirlo, me parece tan fundamental, tan importante, ya sabemos que si gana Sarkozy vamos a ir por una vía, tendremos dificultades, Sarkozy hará honor a su discurso del 8 de septiembre en Bruselas, propondrá la parte una y dos, un poquito de la cuatro, reformas institucionales... En Madrid, los veinte que hemos estado, y está en el comunicado final, decimos ya, desde hoy, que reformas institucionales solas, no. Que necesitamos hablar de políticas porque queremos un modelo de Europa. Las instituciones al final están al servicio de las políticas. ¿Qué nos daría a España que nos dieran cuatro comisarios si luego la Comisión no tiene presupuesto, y no tiene políticas que ejecutar, o tener diez jueces en el Tribunal de Justicia si al final el cascarón está vacío? No.

Necesitamos instituciones al servicio de las políticas comunes y de los ciudadanos. Y como digo, iniciativas de este tipo, sociedad civil, bienvenidas, pero a partir del 7 de mayo creo que se clarificará mucho el debate. Ségolène Royal habla de un referéndum el 2009, y eso tiene una carga política enorme. Va a suponer sin duda que otros países, si eso es así, se van a sumar y van a decir también en junio del 2009 habrá *referenda* en mi país, y podemos tener un número muy amplio, muy elevado sabiendo que algún estado miembro como Alemania, no puede, porque constitucionalmente no puede convocar un referéndum, está prohibido. Para ellos –como la ley fundamental– los *referenda* les recuerdan la época hitleriana, pero siempre se puede pensar en una consulta de otro tipo, sin ese valor.

El tema de la cooperación reforzada, por consiguiente, yo me limitaría al valor político que tiene la iniciativa; operaciones reforzadas, lamentablemente en Niza tienen unos requisitos demasiado exigentes. De facto tenemos el euro, tenemos Schengen, que funciona como si fuera una cooperación reforzada y lo podemos denominar así, curiosamente en la defensa, donde podríamos tener interés en lanzarla en algún momento, precisamente los británicos se ocuparon bien de que en Niza se diga que se puede hacer cooperación reforzada pero no en el ámbito de la defensa, para evitar que realmente podamos tener una defensa que pudiera algún día desvincularse de la OTAN, que tampoco es el interés, obviamente, de España. Pero políticamente se puede entender como un grupo que está avanzando en línea de una Europa más política.

Y por último, la declaración de Berlín, comentario de Francesc Granell. Sin duda alguna, yo creo que la tercera parte de la declaración de Berlín, que se está empezando a negociar ahora, yo estaré en Berlín pasado mañana porque soy una de las personas designadas por el presidente del Gobierno para esta negociación, ahí la reunión de Madrid tiene sin duda un valor. En

Berlín vamos a decir que esto ha sido la historia de un éxito, que nunca ha tenido Europa cincuenta años como estos cincuenta años de integración comunitaria, recordar los valores y principios que nos unen a los europeos, pero la parte tercera, la Europa que queremos para este siglo XXI, ahí es donde la presidencia alemana tiene más dificultades de encontrar un lenguaje consensual. Yo creo que la reunión de Madrid ayuda a que tengamos un nivel de ambición muy elevado para esta tercera parte. Ya sabemos que es una declaración política, ya sabemos que no tiene valor jurídico, pero lo que digamos en Berlín va a ser muy importante para el ejercicio que arranque el 21 de junio en el Consejo Europeo, de negociaciones en torno al tratado constitucional. Yo creo que, por ejemplo, la palabra "euro" tiene que estar. ¿Cómo vamos a aceptar que no se mencione al euro? Y sin embargo ya sé que algún estado miembro va a decir, oiga, que somos veintisiete, y además los no euro somos mayoría, somos catorce, ustedes son solo trece, que ha entrado ahora Eslovenia, son trece pero hay catorce no euro. No. Yo prefiero que al final algún presidente tenga el sonrojo de decir: "Yo no firmo la declaración de Berlín", o no me asocio, el presidente Klaus, si el cree que Europa, como dice públicamente, es el Tercer Reich, y que hay que levantar de nuevo las fronteras en Europa y que el euro en el 2010 ya no va a existir, bueno, pues prefiero que se disocie de una declaración que no vamos a ir al mínimo común denominador, obviamente. Pero va a ser una negociación compleja. Yo, por lo poquito que he visto ya en la comida del viernes, a solas, de los veinte ministros, los secretarios de estado, ya digo, algunos no querían, y no hemos podido sacar el cambio climático en el comunicado de Madrid, porque algunos... "No, mire usted, es que esto ya de nuevas competencias, no. El tratado constitucional, todos, sí, porque ya lo hemos ratificado, pero empezar a añadir, no". Para nosotros, obviamente, en dos segundos añadimos el cambio climático, los españoles, porque lo vemos

conceptualmente. Para decir que estamos en una Europa muy compleja, donde, además, los nacionalismos están en auge, donde el repliegue sobre la identidad nacional está también en auge, y donde, precisamente por esto, necesitamos más Europa que nunca, o Europa es más necesaria hoy que nunca. Y de ahí que son buenos coloquios como este. Yo estoy seguro que si hablamos de Berlín, bueno, pues desde aquí tiene que salir un clamor por la diversidad lingüística que tenemos en el tratado constitucional y que nos ha ayudado a permitir que doce millones de españoles puedan ya dirigirse a las instituciones en su lengua materna y recibir contestación en esa lengua. Ya sé que hemos tenido que buscar una fórmula muy alambicada. Estamos hablando de un derecho humano, la primera expresión del ser humano: la lengua. Y que ayuda a que Europa se sienta como algo propio. Bueno, pues desde aquí, sin duda, diremos: “Queremos un reconocimiento de la diversidad lingüística”, que es una riqueza de Europa, nos hace más ricos tener más lenguas, sin duda alguna, aunque sea más compleja. Y bueno, estoy seguro de que, sin embargo, habrá otros países donde el mensaje vaya en la otra dirección.

Y nada más. Podría seguir hablando demasiado, así que me callo ya.

El Sr. Joaquim Llimona

Molt bé. Em toca ara fer allò que és poc agradable, que és acotar el temps del debat perquè anem realment fora de temps i hi ha gent que té avions per agafar. Hi ha quatre paraules demanades. No en concediré cap més, i ho lamento. I demanaré a les quatre persones que parlin, que ho facin de manera telegràfica i les respostes, doncs, que també siguin breus.

En primer lloc té la paraula el senyor Carlos de Montoliu.

El Sr. Carlos de Montoliu

Primer vull felicitar el rector del Col·legi d'Europa.

Tous les européistes nous considérons beaucoup le Collège d'Europe. On l'a connu avec Monsieur Henri Brookmann il y a longtemps, et tous les européistes nous suivons le Collège d'Europe comme le Vatican, pour nous, parce que c'est là-bas qu'a commencé une façon d'enseignement de la vraie Europe.

(Traducció.)

Tots els europeistes valorem molt el Col·legi d'Europa. Fa molt de temps el vam conèixer per mitjà del senyor Henri Brookmann i tots els europeistes seguim el Col·legi d'Europa com si fos el Vaticà per nosaltres, perquè és on comença l'ensenyament del que és la veritable Europa.

Ahora quiero dirigirme a nuestro querido secretario de Estado, primero felicitarle por la reunión que ha tenido en España con los delegados de los países que han aprobado... Esto creo que estimulará un poco Alemania a ir más deprisa. Y una pregunta rápida, es un tema que nos preocupa mucho a Barcelona, Valencia, movimiento europeo, liga europea, que es un tema del que de repente no oímos hablar más, que es el tema Mediterráneo. El tema relaciones norte – sur, hacemos una grandes festividades en Barcelona, dos veces ya, y vienen ministros del norte y del sur, pero luego no se habla más. Entonces me gustaría saber si esto se va a reanimar algún día para seguir estas relaciones que hablamos de reuniones de ministros, de pactos multilaterales, etcétera, quería saber la opinión. Perdone que me haya salido del tema, pero aprovechando que está nuestro secretario de Estado, que nos anime a si esto va a seguir.

El Sr. Joaquim Llimona

Gràcies.

Monsieur Pascal Bruce, consul général de France à Barcelone.

El Sr. Pascal Bruce (cònsul general de França a Barcelona)

Muchas gracias.

Como se habló un poquito de mi país en esta discusión, quería compartir unas ideas. Eso sí, más a título personal que de cónsul general, porque como el pueblo francés va a hablar, los funcionarios empiezan a callarse en Francia, también porque no me toca, en presencia del ministro Navarro, hablar de la posición oficial que él conoce muy bien por su estrecha relación con los ministros franceses, y a lo mejor también porque después de diez años en negociaciones europeas por parte de Francia estoy un poco en la categoría de la cual hablaba el director de Brujas, como muy modesto consejero del presidente Chirac, así que a lo mejor un poco de modestia de mi parte no dañaría.

Nada más compartir una idea aquí, y realmente completamente en el sentido de lo que dijo el ministro Navarro. Yo diría que un elemento fundamental del espíritu en Francia ahora, hablando de Europa, es que creo que nadie puede hacer como si nada hubiera ocurrido en Francia en materia europea con el referéndum. Eso se lo digo porque, por ejemplo, recuerdo muy bien en mis antiguas funciones haber participado en un grupo de alto nivel, como se llama en Bruselas, poco después del referéndum. Y la verdad es que después de haber participado como funcionario en este debate muy difícil en Francia, yo tuve la sensación de estar en otro planeta en Bruselas. Y creo que Alberto ve bien que estoy hablando con mucha modestia. Algo pasó en Francia. Algo pasó en Francia, que es algo que tiene que ver con los franceses, y es un debate que los franceses tienen que tener entre ellos. Es un debate también que debemos tener todos los europeos porque me parece que parte de lo que se preguntó, lo que se dijo, lo que se debatió con una fuerza increíble en Francia en este referéndum, igual que aquí en España, tiene que ver con la vida de todos los europeos. Entonces yo diría que cualquiera que sea la solución –y el ministro Navarro nos dio opciones que me parecen

fundamentales—, yo creo que no se trata de pedagogía, no se trata de habillage, se trata de sustancia. Como lo dijo el ministro, se trata de las políticas, de lo que queremos hacer como europeos. Recuerdo muy bien a un político francés que me dijo, después de haber pasado días y noches en la campaña, de su lado el defendía el “sí”, en las casas, en las reuniones públicas, él me decía: “Yo me lo pasé diciendo a la gente que había que aprobar este tratado porque era un paso positivo. Y cuando la gente me preguntaba: ‘¿Pero un paso hacia qué?’ Me decía: Yo era incapaz de responder a esto.’” En materia de fronteras de Europa, en materia de políticas que queremos llevar en común, habrá que dar una respuesta clara, de sustancia, a estas preguntas que son francesas en parte, pero no solamente francesas. Y me alegro mucho de que el ministro Navarro ya haya dado una respuesta a esto y quiero nada más confirmar lo que dijo el presidente de la República francés después, el día mismo del referéndum, la noche misma, “que nadie tenga duda del compromiso europeo de Francia”.

Gracias.

El Sr. Joaquim Llimona

Teresa Sandoval.

La Sra. Teresa Sandoval

Bueno, felicitar al Consell Català del Moviment Europeu per la celebració de l'acte, felicitar Alberto Navarro y al presidente del Collège de Bruge, d'Europa. Yo quisiera simplemente hacer dos reflexiones porque el tiempo es corto y se han dicho muchas cosas. Una es que, vista la complejidad que está ahora encima de la mesa y a pesar de las deficiencias que en un momento determinado podía tener la constitución europea, y del debate que su aprobación o no produjo, creo que fue un acierto, y es un acierto apostar claramente por una constitución europea que nos permita vertebrar

Europa desde unos derechos como ciudadanos y desde un proyecto compartido. Desde esta perspectiva, yo quisiera hacer una reflexión que es..., a pesar de que se tenga que abrir un debate, y lógicamente es muy importante saber por qué determinados países votaron que “no”, sus ciudadanos dijeron no a este Tratado, yo creo que quizás una manera importante de contribuir a la construcción de Europa y a decir que “sí” es haciendo pasos concretos para su construcción, y pudiendo demostrar y enseñar que realmente esta construcción de Europa ayuda a la mejora de los ciudadanos de cada uno de los países.

En concreto, yo creo que ahora se están dando pasos atrás, pero no solo desde el punto de vista de una defensa a ultranza del país como estado-nación respecto al conjunto de Europa, sino también en la construcción concreta como pueden ser infraestructuras, como pueden ser tratados más allá, no sé, las euroregiones, etcétera. Por tanto, yo creo que lo importante es primero construir Europa y no parar en este sentido con cosas concretas y demostrables.

Et après je voudrais faire une réflexion aussi pour Paul Demaret. Je crois que l'esprit fédéral est très important de sauvegarder, parce que c'est à partir de l'esprit fédéral peut-être si vous voulez pas utiliser le mot, l'important ce n'est pas les paroles mais c'est l'esprit et le concept, parce que c'est la façon d'articuler les intérêts territoriaux des citoyens à différents niveaux à travers le pacte, et de pouvoir avoir une stratégie globale de l'Europe et de l'Europe par rapport au monde, et une stratégie aussi ponctuelle des différents pays ou régions qui le comportent.

(Traducció.)

I després voldria fer una reflexió també sobre el que ha dit Paul Demaret. Crec que és molt important salvaguardar l'esperit federal, perquè és a partir de l'esperit federal, si no es vol fer servir aquesta paraula, tot i que

l'important no són les paraules sinó l'esperit i el concepte, perquè és la manera d'articular els interessos territorials dels ciutadans a diferents nivells per mitjà del pacte, i de poder tenir una estratègia global d'Europa i d'Europa en relació amb el món, i una estratègia puntual dels diferents països o regions que la conformen.

Y una última cuestión es el tema euromediterráneo. Creo que Europa y su crecimiento debe verse también desde esta perspectiva de estrategia de Europa en la región mediterránea, y en este sentido creo que Turquía, la incorporación de Turquía es estratégica en este sentido, y yo creo que precisamente tiene que demostrar que hay otra vía a la que desgraciadamente pusieron en marcha los Estados Unidos, digo desgraciadamente por su presidencia. Yo no creo que la ciudadanía americana tenga que ser en este caso puesta en cuestión, sino las decisiones de sus gobiernos, y demostrar que, bueno, explicar una estrategia distinta y una metodología distinta para integrar, quizás con el ejemplo de la creación en sus inicios de la Unión Europea, de la CEE, de todos los tratados concretos, que hay una manera distinta a partir de los intereses comunes, que se puede construir la paz, y en función también de los derechos de cada uno de sus ciudadanos.

El Sr. Joaquim Llimona

Sergi Barrera.

El Sr. Sergi Barrera

Alberto Navarro ha dicho que sin Francia no podemos avanzar, y es una cosa evidente. De hecho, desde el 2005, desde el rechazo al tratado constitucional estamos esperando a que se produzcan estas elecciones presidenciales. Pero me da la sensación de que a menudo nos olvidamos del otro protagonista del "no", los Países Bajos. Y es que allí las elecciones se celebraron el año pasado con unos resultados bastante contrarios para

los intereses de la Unión Europea porque aumentó mucho la representación de los partidos euroescépticos. Entonces mi pregunta sería: mientras estamos a la espera de que Francia escoja su presidente, ¿cuáles son las relaciones con los Países Bajos?

El Sr. Joaquim Llimona

Molt bé, gràcies.

Monsieur Paul Demaret d'abord et ensuite, el señor Alberto Navarro.

El Sr. Paul Demaret

Très brièvement. Concernant l'esprit fédéral à sauvegarder, pour ma part, et venant d'un petit pays qui n'aurait qu'à gagner de vivre dans une structure plus fédérale en Europe, je ne peux qu'approuver. Simplement, la majorité de la population européenne et des états européens n'est pas prête à cela. Par conséquent la seule façon de faire avancer les choses et d'aller dans cette direction, c'est d'essayer de montrer dans des cas concrets voilà, il n'y a pas moyen de résoudre ce problème qui nous affecte tous si on n'utilise pas tel mécanisme qui est de nature fédérale. Mais si l'on vient avec un grand schéma, cela fait peur, et on l'a vu, pour revenir au cas de la France, et qui vient à nouveau d'être évoqué, ce qu'il y a de plus frappant dans le cas français c'est que toutes les critiques que l'on a entendue dirigées à l'égard du projet de Traité constitutionnel, concernaient des politiques qui sont avec nous depuis plus de cinquante ans. C'était essentiellement des critiques vis-à-vis du Traité CEE et de ce qui a été fait sur la base du Traité CEE. On n'a pas entendu beaucoup de critiques à propos de la partie proprement institutionnelle.

En ce qui concerne une mini version du projet de Traité, moi je pense qu'il ne faut pas seulement, si possible, mettre dans cette version allégée que la partie institutionnelle, mais également des avancées substantielles, en particulier coopération pénale et défense. Parce que pour moi c'est ça le

cœur. Le reste est très important et j'y souscris entièrement, mais ce qu'il faut c'est que l'ensemble des pays et des opinions publiques y souscrivent. Et donc, par souci de réalisme, je crois qu'à certains moments il faut, sachant que l'objectif est là-bas, préférer ne pas l'atteindre entièrement, mais l'atteindre substantiellement, au moins en large partie, plutôt que de courir le risque de ne rien obtenir du tout par un rejet à nouveau dans un pays, spécialement un pays fondateur. Voilà un peu ce à quoi je pense, en entendant les observations qui ont été faites. Mais vraiment, à certains moments, je crois malgré tout qu'il y a un aspect de pédagogie de la part des hommes politiques qui peut être important dans certains pays. Je vais vous donner un exemple qui moi m'avait absolument sidéré : lors des débats à propos de la ratification de Maastricht, il faut se rappeler qu'en France, qu'en France la ratification, plutôt l'approbation, a été faite de toute justesse, 51 pour cent, parce qu'au départ l'idée du référendum c'était de diviser la droite. Et effectivement elle a été divisée. Mais finalement le référendum a failli être perdu. Et dans les débats qui l'ont précédé on entendait quelqu'un qui n'était pas contredit, je ne dis pas que c'est le plus brillant des hommes politiques français, c'est monsieur Devilliers. Et il disait de manière tout à fait péremptoire ce Traité de Maastricht est affreux parce que l'on a décidé d'abandonner la préférence communautaire étant donné qu'il n'y a plus de tarifs douaniers communs. Personne ne le reprenait à la radio ou à la télévision. Qu'est-ce qui s'était passé ? Ou il l'avait lu ou il ne l'avait pas lu, il avait simplement lu le projet de Traité de Maastricht où on trouvait ce que l'on ajoutait au Traité de Rome, avant de coordonner. Évidemment, on ne reparlait pas du tarif douanier parce que ça ne se trouvait pas dans ce qui avait été voté à Maastricht. Et bien, voilà un homme politique français qui a sans doute dû convaincre un certain nombre de ses concitoyens, c'était vraiment affreux, qu'on n'y avait plus de protection douanière autour de l'Europe. Voilà, le

journaliste en face ne l'a pas démenti. Il ne sait sûrement pas de quoi il s'agissait. Donc, je cris que malgré tout, un aspect pédagogique, surtout dans les cas où la majorité en faveur du rejet n'a pas été trop importante. Je dis, pour moi, le cas des Pays Bas est un cas vraiment très troublant et qui me paraît vraiment le plus difficile, spécialement voyant le gouvernement des Pays Bas qui dit, voilà, c'est comme ça. Laissons aller, c'est comme ça. Je peux vous dire, mais ce n'est pas à répéter, le premier ministre des Pays Bas est venu au Collège d'Europe quelques semaines avant le référendum. C'était très bien pour nous. Il a passé une demi-journée avec les étudiants, avec moi-même, à parler. Quelques semaines avant le référendum. Pour ma part je pensai qu'il aurait mieux valu qu'il soit aux Pays Bas. Et il me disait : « Mais oui, oui, un référendum c'est consultatif et c'est le Parlement qui a voulu ça, le Gouvernement n'aimait pas, le Parlement..., et maintenant le Parlement, se rendant compte que les choses pourraient mal tourner demande au Gouvernement de l'aider ». Et il disait : « Mais c'est le Parlement, il n'avait qu'à pas faire ça ». Désolé. S'il y a un référendum consultatif avec une majorité appréciable, c'est la même chose politiquement qu'un référendum qui est juridiquement contraignant, et maintenant il y a des hommes politiques aux Pays Bas qui disent la même chose, il y a un gouvernement qui laisse aller les choses, qui ne suit pas, qui ne veut pas précéder, mais qui ne veut pas qu'il y ait des problèmes. Si l'on ne change pas ça, j'ai beaucoup de crainte du côté des Pays Bas. Et je crois que c'est un pays clé de ce point de vue-là.

Pardon. Il faut mettre l'accent là-dessus.

(Traducció.)

Molt breument. Per part meva només puc estar a favor de salvaguardar l'esperit federal, i més quan es tracta d'un país que només tindria avantatges pel fet d'estar integrat en una estructura més federal a Europa. Ara bé, la majoria de la població europea i dels estats europeus no hi estan disposats. Per tant, l'única manera

d'avançar en aquesta direcció, és demostrar en casos concrets que és impossible resoldre aquest problema que ens afecta tots si no apliquem un mecanisme que sigui de naturalesa federal. En canvi, si presentem un gran esquema, fa més por que res, tal com ja hem vist. Tornem al cas de França, que és el que ens ve al cap; el que sorprèn més del cas francès és que totes les crítiques que s'han sentit contra el Projecte de tractat constitucional fessin referència a polítiques que s'apliquen des de fa més de cinquanta anys. Eren bàsicament crítiques contra el Tractat de la CEE i del que s'ha fet sobre la base d'aquest Tractat. En canvi, s'han sentit poques crítiques contra la part pròpiament institucional.

Pel que fa a una miniversió del Projecte de tractat, penso que aquesta versió no només ha d'incloure, si és possible, la part institucional, sinó també els avenços substancials, en concret, en cooperació penal i de defensa. Perquè per mi això és la clau de volta. La resta és molt important i ho subscric completament, però també cal que ho subscrigui el conjunt de països i de ciutadans. Per tant, per ser realista, penso que en certs moments, sabent que tenim un objectiu clar, s'ha de preferir no assolir-lo totalment, sinó només substancialment, almenys en gran part, abans de córrer el risc de no obtenir absolutament res per culpa d'una altra negativa en un país, sobretot si és un país fundador. A grans trets, aquesta és la meva opinió després de sentir els comentaris que s'han fet. Però la veritat és que en certs moments penso que, malgrat tot, hi ha un aspecte pedagògic per part dels polítics que pot ser important en alguns països. Els posaré un exemple que em va deixar estupefacte: durant els debats per a la ratificació de Maastricht, recordem que a França el Tractat es va ratificar per un marge molt just, el 51 per cent, perquè en un principi la idea del referèndum pretenia dividir la dreta. I efectivament es va dividir. Però al final el referèndum no va passar desapercebut. I en els debats que el van precedir, vam sentir una persona que ningú va contradir en cap moment, i no perquè fos el polític més brillant de França, em refereixo al senyor Devilliers. Aquell home deia d'una manera completament peremptòria que el Tractat de Maastricht era espantós per haver decidit renunciar a la preferència comunitària perquè havien desaparegut els aranzels comuns. Ningú no el

va contestar a la ràdio ni a la televisió? Què havia passat? Potser se l'havia llegit o potser no, o s'havia limitat a llegir el projecte del Tractat de Maastricht, on sortia el que s'afegia al Tractat de Roma, abans de coordinar-los. Evidentment, no van tornar a treure el tema de l'aranzel, perquè no apareixia en el que s'havia votat a Maastricht. Doncs bé, aquí tenim un polític francès que sens dubte va saber convèncer un cert nombre de conciutadans de l'espant que representava que no hi hagués protecció duanera al voltant d'Europa. I el periodista que tenia davant no el va desmentir. Segurament no sabia de què anava el tema. Per tant, reclamo, malgrat tot, un aspecte pedagògic, sobretot en els casos en què la majoria a favor del "no" no ha estat gaire significativa. Penso que el cas dels Països Baixos és molt preocupant i em sembla realment el més difícil, sobretot després d'haver sentit dir al govern dels Països Baixos que: "Bé, les coses són així. No hi donem més voltes, és així." Els puc dir, però que no surti d'aquí, que el primer ministre dels Països Baixos va venir al Col·legi d'Europa unes setmanes abans del referèndum. Per nosaltres va estar molt bé. Es va passar mig dia parlant amb els estudiants i amb un servidor, unes setmanes abans del referèndum. Per la meua part, pensava que hauria valgut més la pena que s'hagués quedat als Països Baixos. I em va dir: "Sí, home, sí, és un referèndum consultiu que ha volgut el Parlament, al Govern no li feia gaire gràcia. I ara el Parlament, com que s'ha adonat que les coses es podrien torçar demana ajuda al Govern". I deia: "Però és el Parlament, i s'ho hauria pogut estalviar". Quin greu. Si hi ha un referèndum consultiu amb una majoria apreciable és l'equivalent polític d'un referèndum que és jurídicament vinculant, i ara, hi ha polítics als Països Baixos que diuen el mateix, hi ha un govern que no s'hi implica gaire, que no segueix, que no vol anar endavant, però que no vol que hi hagi problemes. Si això no canvia, tinc molta por pel que fa als Països Baixos. I em penso que és un país clau des d'aquest punt de vista.

Perdó. Això s'ha de recalcar.

El Sr. Alberto Navarro

Sí, muy rápidamente, el Mediterráneo, sin duda alguna. El Mediterráneo está más y más, pesando cada vez más, aunque parezca curioso que lo diga cuando hemos tenido una ampliación básicamente al este. Dejando ahora Rumania y Bulgaria que pueden considerarse hasta cierto punto como mediterráneos. La población europea está bajando al Mediterráneo, lo vemos los españoles, fenómeno que estamos viviendo aquí pero se está viviendo también en Grecia, en Portugal... Todos hemos apoyado la ratificación del tratado, con la única excepción de Francia y la situación aún indefinida de Portugal, aunque no tiene dudas sobre su posición política de fondo, y España e Italia tienen que ser ahora el eje, el motor de este espacio mediterráneo que, bueno, de ahí arranca la civilización, y es bueno que ahora yo creo Europa mire cada vez más hacia el Mediterráneo. Somos además la frontera con África, y tenemos unos problemas y unas cuestiones muy específicas. Y en ese contexto, sin duda alguna, nos viene bien que Turquía también esté mirando cada vez más a Bruselas, y Turquía se vaya progresivamente europeizando. Otra cosa es cuando se plantee la adhesión, dentro de diez, quince años, dónde va a estar Turquía y dónde va a estar la Unión Europea. Pero, objetivamente hablando, a España le conviene una Turquía cada vez más europea, y nos conviene que Turquía ingrese en lo que hoy conocemos como Unión Europea, donde ya hay veintisiete estados miembros, con el peso demográfico, en materia de defensa, en materia de política exterior, que tiene sin duda alguna Turquía, que sería un activo, más que un pasivo, para esa futura Europa. Y en este punto aprovecho para decir que el 1 y 2 de marzo organizaremos aquí, en Barcelona, con el Institut Europeu de la Mediterrània y el Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación, una jornada precisamente sobre Marruecos, sobre nuestro vecino inmediato, y el concepto de estatuto avanzado, esa manera de que Marruecos pudiera de alguna manera participar en las políticas, en el mercado interior, en todo, salvo las

instituciones. Es algo que está aún por inventar. Ya haremos aquí un seminario con nuestros amigos portugueses, franceses y, obviamente, marroquíes, que sin duda alguna aprovecho para invitarles y que asistan. Es verdad también que el “no” francés y holandés ha dividido Europa en todos los ámbitos y en todos los niveles, desde los países fundadores, que dos han dicho que “no” y cuatro ha dicho que “sí”, el Benelux, donde hay uno que ha dicho que “no”, y dos han dicho que “sí”, el euro, donde tenemos nueve que hemos dicho que “sí”, dos que han dicho que “no” y dos que están a la espera, los nórdicos, es decir, no hay un solo grupo dentro de la Unión Europea donde estos dos noes no nos hayan dividido. Estoy hablando un poco al hilo de las reflexiones del cónsul de Francia. Yo creo personalmente que lo que ha calado en la opinión pública francesa es un poco un sentimiento de que ellos han creado un club –no sé, aquí en Barcelona debe haber, seguro, muchos clubes ilustres, el Círculo Ecuestre...–, y de repente están viendo que este club ya no es el que ellos crearon, y que ahí hay muchas caras desconocidas, muchas lenguas que no se identifican muy bien de dónde vienen, quién habla, y yo creo que ha sido un poco esta pérdida del concepto de Europa, del club que ellos crearon, y que ahora se ve a veinte y muchos, y sin tener muy claro..., eso se percibe claramente dentro de la sala del Consejo. Ahora tenemos unas pantallas de televisión y no nos reunimos en torno a una mesa sin más. Es tal ya la dimensión, el número de personas que hay en una reunión, porque no son solo los veintisiete estados, que somos dos por... en la mesa, sino la Comisión, el Alto Representante, el Consejo, la secretaría del Consejo, el servicio jurídico, es decir, en torno a la mesa, pues, como mínimo hay sesenta y tantas personas o setenta personas. Y en esas condiciones, obviamente, es imposible tener un debate serio y saber cuáles son las preocupaciones de cada uno.

Yo creo que también –y esto lo estamos pagando ahora– se ha abusado de la integración europea en el sentido de que los beneficios se los han apropiado los gobiernos, y los problemas, todo aquello que no funciona en Europa, rápidamente echamos las culpas a Bruselas. Incluso cuando empieza un problema, en España la inmigración ilegal, rápidamente todos mirando arriba a ver qué propone Bruselas, a ver cómo..., cuando sabemos que el control de la frontera exterior es una competencia exclusiva de España. Bruselas no tiene competencias en el control de la frontera. Y eso es bueno que los ciudadanos lo sepan. Podemos tener una agencia de fronteras que va a ayudar a que haya intercambios de policía, tener unos manuales de procedimiento, etcétera. Yo recuerdo, cuando ingresamos en el 86, poco después fue el terremoto de Armenia, entonces no existía la ayuda humanitaria en Bruselas, en Europa, ahora somos el mayor donante, de lejos, y ECHO, la Oficina Europea de Ayuda Humanitaria, que he tenido el privilegio de dirigir durante tres años, es el mayor donante mundial; facilita, solo ECHO, más ayuda humanitaria que Estados Unidos o que los veintisiete estados miembros juntos. Pero entonces no la teníamos, y recuerdo muy bien cómo el presidente François Mitterrand salió en televisión diciendo: “La France envoie un avion hôpital pour ses frères arméniens...” y a las pocas horas nos llegó a la REPER un telegrama del jefe de unidad que llevaba los temas de ayudas diciendo “hemos concedido un millón de euros” –el equivalente, entonces no existía el euro– “para un avión de Médicos sin Fronteras francés que vaya...” “Eso no es aceptable. Es decir que Francia, con fondos europeos venda su iniciativa, su avión hospital como un avión de Francia. No, mire usted, lo estamos pagando los europeos. Ya eso lo hemos remediado. Ya sale el avión con la bandera europea, y además es mejor, sale MSF de varias nacionalidades, todos haciendo Europa. Pero esta apropiación de Europa para las cosas que nos convienen, y este echar las culpas de lo negativo, ahora se está pagando.

No pensar en lo que han sido errores, Francia, presidente entonces Giscard, nos paró cinco años. Dijo que Grecia podía entrar en el 81, y así entró, y nosotros tuvimos que esperar cinco años más, con los portugueses. De rebote tuvieron que quedarse con nosotros cuando habíamos pedido la adhesión juntos en el año 77: España, Portugal y Grecia. Bueno, fue un error histórico. Se puede decir aquí. Histórico. Hoy somos España el segundo mercado de Francia en el mundo. Francia le vende más a España que al Reino Unido o que a Italia. El segundo mercado. Bueno, y fue un presidente francés el que nos tuvo cinco años más: el famoso "giscardazo". Hay que vivir mi generación para acordarse de aquella época. Bueno, para poner algún ejemplo, algún comentario al hilo de este tema. Y sin duda hay que hacer Europa, hay que hablar más en las escuelas, en los colegios, no solo en reuniones de estas, porque aquí estamos como en la misa, ¿no?, que el párroco solo habla a los que ya están convencidos.

Y para terminar, Países Bajos, Balkenende. Es verdad que en las elecciones los antieuropeos han ganado más votos. Va a seguir de primer ministro Balkenende, todavía no ha formado gobierno, esto son los modelos..., el modelo holandés, lleva muchos meses desde las elecciones, esperemos que uno de estos días tenga ya gobierno, serán miembros del gobierno las fuerzas europeístas, pero, sin duda alguna, la situación en Holanda es enormemente preocupante. Hay que saber que el referéndum, además, no lo quería el Gobierno. El referéndum lo impuso el Parlamento, lo impusieron las fuerzas políticas. Y por consiguiente es difícil saber aún por..., mi impresión, mi intuición es que Holanda se va a pegar a Francia, y la salida que se nos proponga desde París es la que va a seguir Balkenende, y que después de solucionar este tema, que ya es complicado, nos vamos a encontrar con realmente el trío más complicado que es Reino Unido, Polonia y República Checa. Ahí sí que hay también posiciones muy duras, que, bueno, hay que decir: "Ustedes firmaron el tratado..." Yo

recuerdo muy bien el discurso de Jacques Straw cuando presentó el tratado constitucional en la Cámara de los Comunes, hay que volver a sacar ese discurso, cuando dijo: “Excelente Tratado, la diplomacia británica ha triunfado, incluso frente a Francia...”, porque hay esa dialéctica siempre entre Reino Unido y Francia, bueno, ahora hay que sacar ese discurso de Jacques Straw, donde vendía todo lo de bueno que tiene el tratado constitucional. Ahora como Francia le ha entregado la cabeza de Europa al Reino Unido, porque aquí quien está encantado es el Reino Unido, y esto va cada vez más a una zona de libre comercio, a un gran mercado, supermercado europeo, bueno pues ahora hay que intentar que estos tres países, que van a ser los más difíciles, al final se suban al barco. Y se ha dicho antes, obviamente en algunos ámbitos, no podemos hacer Europa sin el Reino Unido. La defensa. La defensa. Hoy el mayor ejército europeo con gran diferencia es el británico. Ya no hay esa paridad que había entre el Reino Unido y Francia, no. El Reino Unido se ha separado, está en operaciones, en Irak, en Irán, continuamente con Estados Unidos, y en estos momentos bueno ha sido el solo capaz, en el momento álgido de la guerra de Irak, el Reino Unido llegó a tener cuarenta y cinco mil soldados en Irak. Es algo..., es el objetivo que nos hemos marcado los europeos, cuarenta mil soldados, en el año 2010, poderlos desplegar en sesenta días durante un año. Es verdad que el cuerpo de ejército de cuarenta mil requiere el triple, ciento veinte mil, que ese es el ejército español, pero España –lo ha dicho muy bien el president Pujol– se ha autolimitado a no enviar más de cuatro mil soldados fuera. Nos costaría superar esa cifra: cuatro mil. Los europeos, que tenemos un millón de soldados, un millón sumando los ejércitos, los ciento veinte mil..., somos incapaces hoy de desplegar cuarenta mil soldados en sesenta días y tenerlos durante un año, que supone tres rotaciones: ciento veinte mil. Eso hoy los europeos. Pues

sin duda, sin el Reino Unido sería renunciar a la política de defensa. De ahí la complejidad de la situación.

Ya no hablo más. Muchas gracias.

El Sr. Joaquim Llimona

Muchas gracias al secretario de Estado, Alberto Navarro, por su conferencia y por su participación en el debate, y lo mismo al rector del Colegio de Europa, Paul Demaret, a Carme Sala y Anna Terrón. Paul Demaret tiene un avión y los aviones no esperan y, por lo tanto, inmediatamente vamos a proceder a las conclusiones, a la cloenda i torno a agrair a Anna Terrón la col·laboració de la Generalitat per a aquestes jornades, pero me gustaría disculpar porque Paul Demaret tiene que marchar ya, no puede esperar los cinco o diez minutos que tarde esta parte de la clausura.

Pere Puig, les conclusions.

El Sr. Pere Puig (catedràtic d Economia d ESADE)

Molt bé. Em toca a mi fer les conclusions. Em sento com aquell a qui han encarregat la “misión imposible”, i vostès en rebran les conseqüències. Jo seré molt breu en les conclusions, perquè la veritat és que, a aquestes altures, em toca fer d escolanet després que ha parlat el capellà de tots els temes importants europeus, i tots compartim.

Tan sols dir algunes observacions de les diverses de què he pres nota. Una cosa òbvia seguint el text, les paraules textuais del secretari d Estat, “con la que está cayendo”, una cosa òbvia en aquests moments seria dir que a Espanya tenim la percepció, avui més que mai i tant com abans, que la Unió Europea segueix essent una realitat favorable, tot i els problemes existents.

El tractat constitucional va obtenir en aquest país nostre un clar resultat del referèndum malgrat la baixa participació, però és evident que el “sí” ha

triomfat a Espanya. A Catalunya aquest sentiment és compartit àmpliament, i per tant això no es pot posar en dubte. L'opinió pública espanyola considera que formar part de la Unió Europea és bàsicament una qüestió favorable i que, valorant els avantatges i els inconvenients que això pugui tenir, el balanç és francament positiu. Segons l'últim eurobaròmetre, els espanyols són els més entusiastes davant l'ampleció – ho han estat – de Bulgària i Romania, després dels grecs, mentre que França o Alemanya, per exemple, la major part de la població s'hi ha oposat. Segurament és pertinent el que ja s'ha dit al llarg de les jornades, que no és estrany aquest sentit que Espanya té de pro europeisme, de ser europeista, atesos els beneficis aconseguits, però també s'hauria d'afegir a això, com ha dit el secretari d'Estat, la importància que té el fet que Espanya ha estat implicada en la generació de polítiques, i això són les dues cares d'una moneda que segurament fa que una actitud responsable d'un país que se sent partícip, actiu, de la Unió Europea té. Jo crec que amb això resolc el tema de citar suficientment algunes coses que s'han dit.

Formar part de la Unió Europea no ha estat pas sempre un exercici fàcil o senzill. Abans, fins i tot, que el Govern de Felipe González signés el Tractat d'Adhesió, es van haver d'iniciar complicades reformes en aquest país per adaptar una economia intervinguda i regulada als paràmetres nous d'un mercat amb llibertats, model europeu, als quals obliga el patrimoni comunitari: liberalitzar el comerç exterior, obrir els sectors productius a la competència interior i forana, modernitzar les estructures de l'Administració pública, reduir el pes de l'Estat i de l'empresa pública en l'economia –prou feixuc– han estat a vegades canvis intensos, sens dubte, que han exigut actuacions importants per part de tothom, i sacrificis perfectament esperables, i que s'han viscut amb intensitat, però de manera raonable. Empreses, sindicats, funcionaris, i altres molts col·lectius han sabut sacrificar alguns dels seus interessos en benefici del bé comú. I

això és el mínim que es pot dir d'un país que en aquest moment té certa solidesa en els plantejaments respecte a Europa, a part d'altres mítiques consideracions.

Quan va arribar el moment de la creació de l'euro, de nou l'economia espanyola i els governs van saber estar a l'altura que calia, i el resultat ha estat un llarg període d'expansió econòmica, en què avui vivim, i una millora generalitzada dels nostres indicadors de benestar. Aquests són uns resultats i unes millores de la situació anterior que altres països avui estats membres de la Unió, que sortien d'una posició similar a l'espanyola, no han aconseguit. Alguns dirien que no n'han estat capaços; jo dic que no han aconseguit.

Formar part de la Unió Europea ha estat i és important, per tant, per a nosaltres encara que això no ho garanteixi tot. Són el rigor i la seriositat de tots els agents econòmics i socials el que permet avançar en una via de convergència cap a la prosperitat, que és el que ens ha ofert Europa, a més d'un model de llibertat i, evidentment, d'un sistema polític que ens homologa amb les democràcies més avançades del món.

A què aspira l'opció espanyola que el Govern defensa en aquest marc actual certament incert, i de crisi –perquè aquesta hi és; m'he saltat referències a aquest tema. De tota manera, al web del Consell del Moviment Europeu, penso incloure les conclusions senceres, si m'ho permeten—?

Em penso que, davant l'escenari que hi ha actualment d'una clara interrupció, fractura si es vol, d'un procés de ratificació que era evident que calia que seguís, que és el del tractat constitucional, Espanya fa, crec, des d'aquesta postura de fermesa que li permeten els resultats obtinguts, una posició que ens ha definit bé el secretari d'Estat, que és oberta a una sèrie de possibles canvis, però que no pretén caure en cap dels dos

extrems de no fer res en la situació actual, que evidentment fóra una actitud segurament suïcida, o l'altre extrem, introduir rebaixes que feien perdre tota substància a la pretesa filosofia d'un sistema constitucional vàlid per a la Unió Europea. Això, evidentment, entronca amb la idea de fer millores, de millores consensuades, adaptant els tractats a les condicions que puguin exposar aquells que, com ha dit el secretari d'Estat, avui dia s'han d'explicar. I, evident, s'han d'explicar encara més els qui han dit "sí" al tractat, però els que ho han de fer molt particularment –i aquesta és la conclusió d'aquesta Jornada, que és molt lògica d'extreure– és els que han dit "no", què és el que pretenen respecte al model cap al qual pretesament es vol fer evolucionar la Unió Europea. En aquest entorn difícil, i en certa manera incert, en què els europeistes veiem que es troba en aquest moment la situació europea, potser podem dir que, fins a cert punt, hi ha algunes lliçons que modestament Espanya pot oferir –això s'ha dit també a la reunió, en diverses intervencions–, per un costat, als nous països recentment incorporats, algun d'ells ha estat mencionat darrerament, a la Unió Europea. I qui sap si també no podem oferir algun ànim als massa desanimats països que formen part, algun d'ells fundadors, de la Unió Europea, propers a nosaltres, que evidentment estan instal·lats en problemes que cal comprendre, fer un esforç per comprendre, però que no poden aturar un procés de l'ambició que tots sabem que ha tingut sempre la Unió Europea. Els nostres resultats aconseguits i el fruit d'un conjunt d'experiències que sobradament expliquen, segurament, aquesta ferma voluntat que segurament té la societat i la ciutadania espanyola, ens poden permetre seguir impulsant, sempre amb moderació i entenent que s'ha d'arribar a un concert comú de voluntats i d'interessos, un procés de consolidació i de veritable aprofundiment de la Unió Europea que, en definitiva, és el que es pretén aconseguir en fer avançar aquest projecte de tractat.

Les institucions i les formes de govern europees, institucions europees, necessiten evidents millores, sobretot en el context d una comunitat, d una Unió Europea a vint-i-set estats tan diferents alguns d ells. Malgrat un cert pessimisme i algunes actituds crítiques que certament imperen en aquests moments, això avui és possible i, en tot cas, val la pena dir que és del tot indispensable.

Aquí acabo.

Moltes gràcies.

La Sra. Anna Terrón

Bé, crec que tenim dos minuts per clausurar aquestes jornades. No voldria fer-ho sense dir-los telegràficament algunes coses. En primer lloc, agraeixo –ja ho he dit abans– al Consell Català del Moviment Europeu que organitzi aquestes jornades, i voldria saludar aquí també la presència dels Amics del Moviment Europeu del País Basc, del Moviment Europeu que vénen de Madrid, l àmic Carlos Bru, excompany al Parlament Europeu, que em sembla que també fa anys que ens anem trobant aquí, cada vegada, a la resta d àmics del Consell de València, a tots vostès –alguns són assidus i habituals– la presència aquí i poder fer que almenys un dia sencer o un matí sencer en aquesta casa ens dediquem a pensar en la Unió Europea.

Catalunya avui fa ja vint anys que és a la Unió, i en aquests vint anys hem desenvolupat línies de cooperació amb l Estat, amb la societat civil, amb la resta de les comunitats autònomes, hem aconseguit una presència de Catalunya directament en algunes institucions, com el Comitè de les Regions, avui, a través de les delegacions espanyoles, en el Consell de Ministres, en els comitès de la Comissió, en una sèrie de marcs i activitats institucionals absolutament rellevants. Hem acumulat una experiència de participació que ens ha portat –i espero tenir l oportunitat de explicar-los-ho d una manera més tranquil·la i més llarga a tots vostès– que aquest

Govern hagi decidit crear una secretaria per a la Unió Europea que no és fruit del no-res, sinó que és fruit dels vint anys –o vint-i-cinc en farà aquest any– anteriors de feina des del Patronat Català Pro Europa, des del Govern. I aquí hi havia el senyor Gasòliba i també el president Llimona, que han estat part molt activa d'aquests vint-i-cinc anys. Una secretaria que pretén seguir impulsant aquestes relacions, que pretén seguir impulsant, ja d'una manera més política, aquesta presència de Catalunya a la Unió Europea.

L'Estatut d'autonomia de Catalunya consagra un capítol sencer a les relacions entre Catalunya i Europa. Ho fa i distingeix així, em sembla, d'una manera molt clara i políticament molt rellevant, entre la projecció exterior de Catalunya i la relació amb la Unió Europea que és un àmbit polític i administratiu més, al qual pertanyem, i no un objectiu de política exterior. A aquesta idea obeeix la creació d'aquesta secretaria i l'agenda política que tindrà, una agenda política que no és tan sols institucional, no és tan sols de representació a partir de la Delegació del Govern davant la Unió Europea, abans Oficina del Patronat Català Pro Europa a Brussel·les. No és només en aquest nivell institucional que es desenvoluparà, sinó també en relació amb totes i cadascuna de les polítiques europees rellevants al nostre país. Els reptes que planteja la gent de Lisboa, la política de cohesió, la de recerca i innovació, els reptes socials, la creació d'aquest espai d'educació superior, però també d'educació que ha de ser Europa; per descomptat, la immigració, polítiques totes que no és que hi vulguem participar, o no és que vulguem participar en els objectius que plantegen des de la Unió perquè ho diu la Unió Europea, sinó perquè són perfectament coherents amb aquelles que planteja el Govern de Catalunya en aquests grans trets, i perquè ens sembla que, alineant-nos amb aquestes polítiques europees, treballarem millor. També fent que Catalunya sigui referent en les polítiques que ja porten el nostre segell,

com la política euromediterrània, i aliant-nos amb tota la gent que ens cal per tirar endavant en aquesta línia, per exemple, les altres regions europees amb capacitats legislatives organitzades dins el marc de Regleg.

Aquesta serà la nostra agenda política i, repeteixo que espero tenir oportunitat d'explicar-los-ho tranquil·lament, però avui que és el meu primer acte en les meves noves capacitats no volia deixar d'esmentar-los-ho.

Volem fer això també amb el Parlament de Catalunya, i jo crec que, en assumir aquest rol més polític i menys d'Impuls social des del Govern pel que fa a les polítiques europees, ressituem també les entitats que des de la societat civil treballen en aquests àmbits, i jo crec que part de la nostra agenda serà tenir un altre tipus de relació amb ells, ajudar-nos mútuament, donar l'Impuls que cal des de la política i des de la societat.

Els animo a continuar treballant. Els torno a felicitar per aquestes jornades, i ens animo a tots a seguir treballant per aquests objectius que d'una manera tan clara, com sempre, ens ha expressat el secretari d'Estat.

Dono, amb aquestes paraules que no volien només ser protocol·làries, per clausurada aquestes Jornades, i podem seguir, em sembla, prenent alguna cosa aquí davant, els que encara no defalleixin de gana, o tinguin altres obligacions.

Gràcies.

